

INGMAR BERGMAN

VASÁRNAPI GYEREKEK

INGMAR BERGMAN

SÖNDAGSBARN

NORSTEDTS FÖRLAG AB, STOCKHOLM, 1993

CINEMATOGRAPH FARÖ 1993

HUNGARIAN TRANSLATION

© KÚNOS LÁSZLÓ, 1994

EMLÉKSZEM, HOGY nagyanyámnak és Carl bácsikámnak is komoly kifogásai voltak a nyaralónkkal szemben, de más-más okból. Carl bácsi, akit a család kissé ütődöttnek tartott, de aki azért mindenhez konyított valamit, kijelentette, hogy a nyaralónk nem lakóház, nem nevezhető villának sem, sőt voltaképpen még azt sem állíthatja róla senki, hogy emberi lakhely. Leginkább talán úgy lehetne meghatározni mint egymás mellé és egymás fölé helyezett, pirosra festett ládák halmazát. Kicsit olyan, mint a stockholmi operaház, vélte Carl bácsi.

Tehát: fehér szegélyes, pirosra festett ládák, itt-ott egy-egy ugyancsak fehérre pingált párkányléccel. Az alsó szint hosszúkás, rosszul záródó ablakain befújt a szél. A felső szint négyszögletes, vonatablakszerű nyílásain nem fújt be a szél, viszont nem is lehetett őket kinyitni. A tetőt repedezett és foltozott kátránypapír borította. Ha nagyobb eső esett, a víz végigfolyt a felső veranda falán, és becsurgott anyám szobájába. Átázott és felpúposodott tőle a virágmintás tapéta. Az egész ládahalmot tizenkét magas kőoszlop tartotta. A ház alja és a hepehupás talaj között volt tehát egy mintegy hetven centiméter magas térség, ahol korhadt fadarabok és törött nádszékek heverték, valamint három különös alakú, rozsdás fazék, pár zsák cement, kopott autógumi, egy ócska, konyhai szerszámokkal megrakott kondér és néhány dróttal összekötözött újságpapírköteg. Csupa hasznos dolog.

Persze nem volt szabad bemásznunk a ház alá, mert anyám valószínűleg félt, hogy megszúrjuk magunkat valami rozsdás vasal, vagy hogy hirtelen fejünkre omlik az egész rozoga tákolmány.

A házat, vagy már nem is tudom, minek nevezzem, egy borlángé-i pünkösdista lelkész építette. Frithiof Dahlberg volt a neve, és feltehetőleg Ura és Istene közelében kívánt tartózkodni. Ezért keresett házhelyet magasan Dufnás városa fölött.

Megvásárolta a sziklaszirt alatti kiszögellést, és elegyengette a talajt. Dahlberg tiszteletes úr minden bizonnyal úgy vélekedett, hogy az úr méltányolni fogja vállalkozását, és megadja neki és fiainak a szükséges és belőlük teljességgel hiányzó jártasságot az építés tudományában. Bízva az útmutató sugallatokban munkához látott. Ötévi keserves küszködés után, ezerkilencszázkettő júniusában készen állt a lelkész alkotása. Gyülekezetének tagjai megcsodálták az építményt, és némi hasonlóságot fedeztek fel a tiszteletes úr műve és Noé bárkája között. Elvégre, ami azt illeti, Noé sem tanult építőmester volt, hanem egy jámbor és kissé borissza eufráteszi hajós. De az Ur megvilágosította elméjét, és épített e, y tágas hajót, melyre jóval nagyobb megpróbáltatások vártak, mint Dahlberg tiszteletes szerény hajlékára.

Az ájtatosabb hívők úgy vélték, hogy a délre néző felső veranda, ahonnan nagyszerű kilátás nyílik a völgyre, a folyóra és a síkságra, éppen megfelelő hely lesz az Utolsó Ítélet fogadására. Látni lehet majd, amikor az Apokalipszis angyalai megjelennek a távoli Gangbro és Bäsna ormai felett.

Közvetlenül a ház tövében a fáradhatatlan lelkész különös formájú, hosszú melléképületet tákolt össze, amely voltaképpen hét cellából állt. Minden cellának lécekből ácsolt, külön, zöld ajtaja volt. Valószínűleg olyan vendégek fogadására szolgáltak, akik napokat vagy akár heteket is eltöltöttek itt azzal a cellal, hogy közös ájtatossággal és énekléssel erősítsék amúgy is rendíthetetlen hitüket. A melléképület a karbantartás hiánya miatt romlásnak indult, s a helybeli flóra és fauna lassan birtokba vette. A padló deszkái között kihajtott a fű, az egyik ablakon benőtt egy nyírfa ága. Einar, a 'borz, aki családjunkat is adoptálta, a bal szélső cellában élt egész udvartartásával, a többi cellát az erdei cickányok birtokolták. A nyírfás helyiséget egy időre elfoglalta egy bagoly, de aztán sajnos odébb állt. A legtágasabb cellába egy sárgás színű, gonosz képű, kóbor macska költözött be hat

kicsinyével. Anyám volt az egyetlen, aki a barátságtalan fenevad közelébe merészkedett. Anyám értett a virágok és az állatok nyelvén, és ő védelmezte faunánkat Maj és Lalla támadásaitól, akik a két középső cellában laktak. Laila a konyhánk ura volt, Maj pedig afféle mindenés. Rájuk később még visszatérek.

Az épületegyüttest egy túlméretezett, de már düledező budi egészítette ki, amely festetlen deszkafalaival közvetlenül az erdő szélén állt. A budin egyszerre négyen végezhatték a dolgukat; az ajtóba vágott üveg nélküli szellőzőablakból pompás kilátás nyílt Dufnásra, a folyókanyarra és a vasúti hídra. Az ülőke nyílásai különböző méretűek voltak: nagy, közepes, kicsi és egy icurka-picurka. A hátsó fal alsó részén volt egy korhadt csapóajtó, melyet már nem lehetett becsukni. Amikor Maj és Linnéa betért a létesítménybe egy gyors pisiléssel egybekötött trécselésre, bátyámmal meglestük őket, és szemünk előtt első alkalommal tárultak fel a női anatómia rejtelvei. Csak bámultunk és ámultunk. Senki nem akart nyakon csípni bennünket. Igaz, soha nem jutott eszünkbe, hogy apánkat, anyánkat vagy a terebélyes anyai nagynénénket, Emma nénit tanulmányozzuk alulnézetből. A gyerekszobának is megvannak a maga kimondhatatlan tabui.

A nagy ház szedett-vedett bútorzattal volt berendezve. Az első nyáron anyám egy egész tehervagont megtöltött a városi házunkból származó elegyes bútordarabokkal. Nagyanyám rendelkezésünkre bocsátotta a Vároms padlásán és pincéjében tárolt holmiját. Anyám töprengett, tervezgetett, függönyöket varrt, szőnyeget szőtt, és végül megszeliidítette és békés együttélésre kényszerítette a máskülönben összeférhetetlen tárgyaknak ezt a különös gyülekezetét. Emlékeimben a szobák kellemes légkört árasztanak. Dahlberg tiszteletes fura tákolmányában voltaképpen jobban éreztük magunkat, mint a Váromsban, nagyanyám ízlésesen és elegánsan berendezett házában, ahová az erdőn át negyedóra alatt bármikor átsétálhattunk.

Az előbb említettem, hogy Carl bácsinak meglehetősen komoly kifogásai voltak „emberi lakhelynek semmiképp sem nevezhető” nyaralónkkal szemben. Nagyanyám is rossz véleménnyel volt róla, de más okból. Anyám kitörését a családi körből és a Dahlberg-ház bérbevételét szelíd, de nyilvánvaló lázadásnak tekintette. Megszokta, hogy a nyári hónapokat a gyerekeivel és az unokáival

tölti. Ilyenkor

még a vejei és a menyei társaságát is hajlandó volt elviselni. Ezt a nyarat azonban egyedül töltötte a Váromsban, csak Carl bácsi maradt mellette, aki különféle - főként anyagi természetű - okoknál fogva nem engedhette meg magának, hogy fellázadjon ellene. A többi bácsikám, Nils, Folke és Ernst, családjaikkal együtt, külföldi üdülőhelyekre utazott. Így aztán nagyanyám magára maradt Carl bácsival, valamint a két öreg szolgálóval, Sirivel és Almával, akik jóformán szóba sem álltak egymással, annak ellenére, hogy több mint harminc éve egy fedél alatt éltek és dolgoztak. Lalla is nagyanyám alkalmazottja volt, de egy szép napon kijelentette, hogy anyámnak minden segítséget meg kell adni, amit csak lehet. Június elején átköltözött anyámhoz, ahol primitív körülmények között fejedelmi húsgombócokat és páratlanul finom sült halakat készített. Lalla születése óta ismerte anyámat, hűsége rendíthetetlen volt, de félelmetes is. Anyám voltaképpen nem félt senki emberfiától, de néha nem mert kimenni Lallához a konyhába, és nem merte megkérdezni tőle, mi lesz vacsorára.

A kerek, kavicsos felszört udvar közepén egy kisebb, befüvezett körben rozsdamarta, rogyant napóra állt. A konyha előtt buja rebarbaraágyás zöldellt, azt pedig a gyomos, elvadult kaszáló vette körül, melyet feljebb, mintegy százméternyire, az erdő szélén, düledező kerítés szegélyezett. Az erdő sűrű volt és elvadult, és egészen a dufnási sziklaorom meredek faláig ért, amely szinte kifelé dőlt, és vihar idején visszhangozva verte vissza az égzengést. A rózsaszínbe játszó szürkés szikla mély barlangot rejtett magában, melyhez életveszélyes kapaszkodással lehetett csak följutni. Felmászni tilos volt, és ezért csábító. A sekély, kavicsos medrű patak, amely körbefolyta a szirtet és végigrohant a kerítésünk mellett is, a távolabbi földek között eltűnt a szemünk elől, és aztán Solbackától északra beleömlött a folyóba. Nyaranta szinte teljesen kiszáradt, tavasszal tajtékot vertek habjai, telente feketén hömpölygött a hártvás jégpáncél alatt, az őszi esők pedig megváltoztatták, megélesítették zúgását. Vize tiszta volt és hideg. A kanyarulatokban medre kimélyült, és a mélyedésekben csellék úszkáltak. A cselle apró, pontyféle hal, kiváló csali volt hosszú zsinegen a folyóban vagy a Svartsjöben. A jégveremhez, melynek tetején számóca nőtt, lejtő vezetett, s a lejtőn öregedő, csenevész

gyümölcsfák sorakoztak, melyeken azért még mindig megtermett a cseresznye és az alma. Az erdőn át meredek út vitt a legnagyobb dufnási tanyára, Berglundékhoz. Ott szereztük be a tejet, a tojást, a húst és az egyéb élelmiszereket.

A szűk völgy, a meredek sziklafalak, a sűrű erdő, a vágató patak, a buckás rétek, a szurdok mélyén sötéten hömpölygő, kiszámíthatatlan folyó, a kopár földek és hegygerincek- mint táj drámai volt, nyugtalanító és cseppet sem romantikus. A természet nem volt különösebben jóindulatú vagy adakozó. Adni persze adott: szamócát, gyöngyvirágot, linneát, édesgyökeret, de csak keveset, mértékkel. És adott tüskés szederbokrokat, fanyar szagot árasztó, hatalmas páfrányokat, ágaskodó csalánokat, kiszáradt fákat, kifordult gyökereket, őskori óriások széthajigált sziklatömbjeit, névtelen, de félelmetes hírű mérges gombákat. Kilenc nyarat töltöttünk Dahlberg tiszteletes úrnak a meredély tövében kapaszkodó házában, közvetlenül az erdő szélén, amely egyre erőteljesebben próbált benyomulni a kaszálóra és a kis füves tisztásra. A viharok idején, amikor a folyó túlsó partján elterülő síkságról megindult felénk az erős délkeleti szél, csak úgy recsegett-ropogott az egész háznak csúfolt, pirosra festett ládahalon. Füttyült a szél az ablakok réseiben, a függönyök szomorúan lengedeztek. Valamelyik gyerekszerető felnőtt elhitette velem, hogy a szélvihar, ha egyszer nagyobb erővel támad, fel fogja kapni az egész házat, és nekicsapja a sziklának. Úgy, ahogy van, a Bergman családdal, az egerekkel és hangyákkal együtt. Csak azok menekülnek meg, akik a melléképületben laknak, és velük együtt persze Einar, a borz, és Lalla, Márta és Maj. Igazán soha nem hittem ezt el, de amikor nagyon dühöngött a vihar, legszívesebben Maj ágyában kerestem menedéket, és megkértem Majt, hogy olvasson fel nekem valamit az *Allt för Alla* vagy az *Allers Familjé Journal* valamelyik számából.

Már akkoriban is sok bajom volt a valósággal. Elmosódó határvonalait kívülálló felnőttek vonták meg. Néztem és hallgattam: igen, ez meg ez veszélyes, az meg az nem veszélyes. Nincsenek kísértetek, ne butáskodj, nincsenek hazajáró lelkek, démonok, nincsenek véres szájjal tátogó, fényes nappal kísértő hullák, nincsenek manók és boszorkányok. De lenn a faluban, Anders-Pers házában egy különálló részében, beszögezett ablakok mögött lakott egy rémisztő öregasszony. Néha csendes, teliholdas

éjszakákon az egész környéken hallani lehetett vonítását. És ha nincsenek kísértetek, miért emlegette Maj a borlángéi órásmestert, aki a Berglundékhoz vezető erdei úton felakasztotta magát? Vagy azt a lányt, aki télen befulladt a Gimmenbe, és a víz csak tavasz elején dobta fel a testét a vasúti híd közelében, és a hasában angolnák úszkáltak? Magam is láttam, amikor hozták a holttestét, fekete kabát volt rajta és bakancs, de csak az egyik lábán, mert a másik lába hiányzott, csak a lábszárcsontja állt ki a kabát alól. Ez a lány visszajárt, megjelent az álmaimban, és néha megjelent akkor is, amikor ébren voltam, és nem volt sötét. Miért mondják az emberek, hogy nincsenek kísértetek, miért nevetnek és csóválják a fejüket, nem, nem, kicsi Pu, légy nyugodt, nincsenek kísértetek, miért mondják ezt, ha aztán csillogó szemmel mesélik viszolyogtató történeteiket egy amúgy is túlságosan élénk képzeletvilágú gyerekek?

Most kell vázolnunk - egészen röviden - a Konfliktust. Ekkor, vagyis ezerkilencszázhuszonhat nyarán, már pontosan tizenhat éves múltira tekinthetett vissza. Akkor keletkezett, amikor Erik Bergman teológus diák megjelent az Akerblom családban mint a család féltve óvott leánygyermekének kérője. Anna asszonynak nem tetszett ez a kapcsolat, s a tőle megszokott határozottsággal fel is lépett ellene. A leendő lelkész amúgy az anyósok álma lehetett volna: becsvágyó volt, jól nevelt, rendszerető és meglehetősen jóképű. Ráadásul biztos jövő állt előtte állami szolgálatban. Anna asszony azonban jó emberismerő volt. Mást is látott, nemcsak a makulátlan felszínt: labilitást, sértődékenységet, lobbanékonytságot, érzelmi hidegséget. Anna asszony továbbá úgy vélte, hogy jól ismeri a lányát, a család középpontját és kissé elkényeztetett kedvencét. Karin erős akaratú, eszes, rendkívül érzékeny és, mint mondtam, meglehetősen elkényeztetett leány volt. Anna asszony szerint lányának egy érett és vitathatatlanul tehetséges emberre, egy erős, de gyengéd kézre volt szüksége. Ez az ember már fel is tűnt a család látóhatárán Torsten Bohlinnak, a vallástörténet tanárának személyében. Mindenki egyetértett abban, hogy Torstea és Karin eszményien egymáshoz illenek, és a szülők bizakodva várták az érzelmek megnyilatkozását. Mindenek tetejébe Erik Bergman és Karin Akerblom rokonságban álltak egymással, és ezt annak idején kockázatos dolognak tartották. Bergman-ágon ráadásul

valamilyen nehezen meghatározható, örökletes betegség is lappangott, amely kiszámíthatatlanul és kegyetlenül sújtott le a család egyes tagjaira: a fokozatosan terjedő izomsorvadás könyörtelenül vezette áldozatát a súlyos rokkantságba és a korai halálba.

Anna Akerblom tehát nyilvánvalóan alkalmatlannak tartotta Erik Bergmant arra, hogy leánya párja legyen.

Johan Akerblomnak is ez volt a véleménye, de más okból. Öreg volt már és betegeskedett, és egyetlen lányát bensőséges és odaadó szeretettel szerette. Minden ismert vagy ismeretlen kérő irtózáttal töltötte el. Az öregúr magának szerette volna megtartani szeme fényét, ameddig csak lehetett. Karin együtt érző, bár néha kissé figyelmetlen gyengédséggel viszonzta apja szeretetét.

Amikor a két fiatal erős vonzalma egymás iránt nyilvánvalóvá vált, Anna asszony határozott, ámbár nem mindig jól megfontolt intézkedéseket léptetett életbe. Az érdeklődők erről részletes beszámolót olvashatnak *A legjobb szándékok* című írásműben.

Erik Bergman mindenesetre joggal érezhette úgy, hogy kitesztítják és méltatlanul bánnak vele. Súlyos viszály alakult ki közte és leendő anyósa között. Luther írta valahol, hogy az embernek jól meg kell gondolnia, mielőtt kiejt valamit a száján, mert „a kimondott szót négylovas szekér sem éri utol”. Ha jól tudom, az első évek során sok szót kimondtak meggondolatlanul. Erik Bergman sértődékeny volt és gyanakvó, azonkívül haragtartó is. Sem képzelt, sem valódi sérelmet nem felejtett el és nem bocsátott meg soha.

Karín Akerblom sok szempontból az anyja lánya volt. Nem ismert lehetetlent. Elhatározta: egyetlen életét Erik Bergmannal éli le. Érvényt szerzett akarátának, és a fiatal papnövendéket a család végül - és kelletlenül - befogadta.

Az eljegyzés bejelentésének időpontjától kezdve a viszály felszíni megnyilvánulásai eltűntek. A hangnem megváltozott: barátságosan elnéző és udvariasan, sőt néha szívélyesen érdeklődő lett, mindenki játszotta a szerepét. Semmi nem kezdhetette ki a családi összetartást.

A gyűlölet és a keserűség megmaradt, de a felszín alatt, láthatatlanul. Csak félszavakban vagy hirtelen elnémulásokban nyilvánult meg, vagy észrevehetetlen cselekedetekben és elmaradó vagy erőltetett mosolyokban. Minden nagyon kifinomult

formát öltött, és egyetlen lépéssel sem tért le a keresztényi türelem szűk ösvényéről.

Az egyik járulékos bonyodalmat a nyarak jelentették. Mi legyen nyáron? Hova menjen nyaralni a lelkész a családjával? \imám a gyermek- és ifjúkori nyarait szülei házában töltötte Dalarna szívében. Magától értetődőnek tartotta, hogy szerettei éppolyan vonzónak találják a nyaralót, Dufnást és Dalarnát, mint ő maga. Erik Bergman hallgatott, és mivel kedvében akart járni ifjú feleségének, alávetette magát akarátának. Aztán sorban megszülettek a gyerekek, és jól érezték magukat nagyanyjuknál. Miközben az idill megmerevedett, a némaság és az udvariasság, az elhallgatások és a félszavak egyre nyilvánvalóbbá váltak.

Karin Bergman lassan, és valószínűleg későn, ráébredt, hogy ha ez így folytatódik, abból katasztrófa lesz. Férje az egyik nyarat nem töltötte velük arra hivatkozva, hogy egy beteg kollégáját kell helyettesítenie. Egy másik nyáron Erik Bergman csak alig néhány hétig maradt a nyaralóban, azután gyalogtúrára ment a barátaival. Egy harmadik nyáron hirtelen megbetegedett, és kénytelen volt egész szünidejét a festői Mossebergben tölteni a család jótevőjének, a mérhetetlenül gazdag Anna von Sydow-nak a gyengéd felügyelete alatt.

Anyám tehát, ha későn is, de felfogta, hogy tennie kell valamit. A Dahlberg-ház bérbevételelével megtette a maga engedményét, s egyúttal némán bocsánatot is kért. A ház, mint már említettem, negyedórányi sétaútra volt a Váromstól. A Bergman családnak apám szabadsága idején is családnak kellett maradnia. Kikerülhetetlen bonyodalmakhoz vezetett az is, hogy a vasárnapi ebédeknek a Vároms maradt a színhelye, és hogy nagyanyám, legtöbbször bejelentés nélkül, gyakran megjelent a Bergman család végtelenül primitív nyári lakhelyén.

Anyám derűs lélekkel vezényelte a fáradságos átköltözést. Nem várt segítséget kapott az öreg Lallától, aki a nyár közepén otthagya a konyha mögötti kényelmes szobáját a Váromsban, és átvonult hozzánk a primitív melléképület egyik cellájába. Anyám volt a kedvence, és kötelességének érezte, hogy segítsen neki. Ez szinte magától értetődött, nagyanyámat mégis majdnem annyira megrázta, mint a lánya távozása.

Anyám nem sok elismerést kapott hőstettéért. Amikor apám végre kijött hozzánk, pár nappal a nyolcadik születésnapom előtt,

szórakozott volt, türelmetlen és rosszkedvű.

A DUFNÄSI VASÚTÁLLOMÁS a fehér szegélyes, piros állomásépületből, az Urak és Hölgyek feliratú árnyékszékből, két szemaforból, két tolatóvágányból, a raktárból, a kövezett peronból és a jégveremből áll. Ericsson állomásfőnök húsz éve él már strúmás feleségével az állomásépület felső szintjén. A kis Pu, aki éppen most töltötte be nyolcadik életévét, anyja és nagyanyja engedélyével tartózkodik az állomáson. Ericsson bácsi, akinek jóváhagyását senki sem kérte, barátságos nemtörődömséggel bánik ifjú látogatójával. Irodáját átítatja a pipafüst és a padlót borító linóleum szaga. Álmos legyek zümmögnek az ablaküvegen, időnként kopogni kezd a távíró, és hosszú papírcsíkot ereget ki magából, melyen pontok és vonalak váltogatják egymást. Ericsson bácsi az asztal fölé hajol, és egy fekete táblájú, hosszúkás könyvbe ír valamit. Aztán a szállítóleveleket rendezzi. Néha bekopog valaki a váróterembe nyíló ablakon, és jegyet vesz Repbäckenbe, Insjönbe, Larsbodába vagy Gustavsba. A nyugalom olyan, mint az örökkévalóság nyugalma, és bizonyára éppolyan méltóságteljes is.

Pu kopogtatás nélkül lép be. Kicsi, feltűnően sovány gyerek, szinte zörögnek a csontjai, haja egészen rövid, jobb térde fel van horzsolva. Minthogy július vége van és szombat délután, levágott ujjú, agyonmosott ing van rajta és rövidnadrág, melyből kissé kil(-; az alsógatya szára. Ruházatát cserkészöv tartja össze, az övön finn kés lóg. Lábán nyűtt szandált visel. Nehéz volna megmondani, mi jár éppen Pu fejében. Tekintete kissé álmos, arca gyermekien kerek, száját félig nyitva tartja, valószínűleg polip van az orrában.

Udvariasan köszön: jó napot, Ericsson bácsi. Ericsson bácsi nézi a fekete könyvét, éppen hogy csak felpillant, pipája megszőrcsen, és aprócska füst felhőt bocsát ki magából: jó napot, fiatalúr.

Pu feltornássza magát a távíró mellett álló magas, háromlábú székre.

- Apa jön a négyórással. - Aha.

- En várom. Anya és Maj is kijön később. Majnak biztosan valami csomagot kell átvennie. - Hm.

- Apa Stockholmban járt, és prédikált a királynak és a királynénak.

- Nocsak.

- Aztán meghívták vacsorára is. - A király?

- Igen, a király. Apa jó barátságban van a királlyal és a királynéval. Különösen a királynéval. Tanácsokat szokott adni neki.

- No az szép dolog.

-A király és a királyné nem is nagyon tudna boldogulni apa nélkül.

Hosszú, töprengő szünet következik. Ericsson bácsi meggyújtja kialvófélben lévő pipáját. Haldokló légy zümmög az ablak napfényes négyszögében. A kövér, tarka macska feláll, és dorombolva nyújtózkodik. Óvatosan végiglépdel az ablaknál álló, zsúfolt asztalon, majd kényelmesen elhelyezkedik *Svéd ország vasúti menetrendjén*. Pu hunyorog. Kint vakító, mozdulatlan napfényben fürdenek a sínek és a nyurga nyírfák. A távolabbi kitérővágányon tömzsi tolatómozdony szunyókál néhány rönkfával megrakott vagon előtt.

-Azt hiszem, a királyné szerelmes apába.

- Hm. Mi a csuda.

Ericsson bácsit nem rendíti meg különösebben a hír, figyelmét egyébként is lekötik a szállítólevelek, számuk nem egyezik, újra és újra átszámolja, és két kupacba rendezi őket: tizenöt, tizenhat, tizenhét, tizennyolc. Valaki megkocogtatja a váróterembe nyíló ablak üvegét. Ericsson bácsi ráteszi pipáját a súlyos hamutartóra, feláll, kinyitja a kis ablakot, és azt mondja: Van szerencsém, van szerencsém. Igen, ma egészen Ráttvikig? És holnap pedig Orsába? Kérem. Kettő-hetvenöt lesz összesen. Tessék. Köszönöm.

Anya, Maj és az idősebb fivér, Dag közeledik odakint lassan a homokkal felszórt, napsütötte úton. Anya világos nyári ruhát visel, melyet vastag öv fog össze karcsú derekán. Fején széles karimájú, sárga kalap van. Anya, mint mindig, most is szép, voltaképpen elképzelni sem lehet nála szebb lényt a földön, szebb még Szííz Máriánál és Lilian Gishnél is. Maj viszonylag rövid, kifakult, kékkockás ruhát visel. Lábán fekete harisnya és fekete, poros, magas szárú cipő van. Dag, aki négy évvel idősebb öccsénél, nagyjából ugyanúgy van öltözve, mint Pu, azzal a különbséggel, hogy az ő alsógatyája nem lóg ki a nadrágja szárából. Anya kissé bosszúsnak látszik, mond valamit Dagnak, mosolyog és közben

ráncolja homlokát. Dag rázza a fejét, körülnéz, észreveszi Put az ablak mögött, és rá mutat. Na persze, gondoltam, hogy itt vagy, mondja anya kicsit mérgesen, de a jelenet olyan, mintha mozivásznon peregne, csak sejteni lehet, hogy a szereplők mit mondanak. Int Punak, hogy azonnal jöjjön ki. Hát akkor viszontlátásra, Ericsson bácsi.

Ebben a pillanatban kétszer röviden megcsendül a fali telefon. Az állomásfőnök leakasztja a hallgatót, és azt mondja: Halló, Dufnás. Egy hang bemondja a hallgatónak: Indul. Háromötvenkettő. Lánnheden. Ericsson bácsi felveszi egyenruhája kabátját, fejére teszi vörös szalagos tányérsapkáját, kiveszi az ajtó melletti kék zászlótartóból a zászlót, és sarkában Puval kilép az állomásépület lépcsőjére. A szemaforhoz mennek, amely nyomban felemeli pirosféhércsíkoskarját: most már jöhet a vonat. Ericsson bácsi tisztelegve köszönti anyát és Majt, aztán odamegy a kocsival és lóval várakozó béreshez. Néhány szót vált vele, és a raktárra mutat.

Pu nem tágít a szemafor mellől. Anya magához hívja, de nem hallja, vagy úgy tesz, mintha nem hallaná, mire anya a fejét csóválja, és Mjjhoz fordul.

A nap forrón tűz a raktárra, az állomásépületre, a sínekre és a peronra. Az átforrósodott vas és a kátrány szaga tölti be a levegőt. Távolabb, a híd alatt békésen csobog a folyó, az olajfoltos talpfák fölött remeg a meleg levegő, a kövek szikrázva szórják a fényt. Csend és várakozás. A kövér macska a hajtányon helyezi magát kényelembe. A kitérővágányon ácsorgó kis tolatómozdony halkán felsóhajt. Oscar, a segéd-mozdonyvezető fűteni kezdi a kazánt. Hirtelen felbukkan a vonat a Lángsjön előtti kanyarban, először csak fekete folt a dús, zöld háttérben, szinte hangtalan, de aztán egyre erősödik a hangja, a robusztus mozdony a nyolc kocsival már a folyó hídján dübörög, csattognak a váltók, a robaj elmélyül, és Pu szíve megremeg.

A mozdony sivít és sistereg, gőz csap ki a dugattyúk alól, remeg a föld, most gördülnek be a kocsik, a hosszú, elegáns stockholmi kocsik, csikorognak a fékek. Ericsson bácsi tiszteleg a mozdonyvezetőnek. Pu kővé dermedve áll. Az állomásfőnök most meglengeti a vörös zászlót. A vonat csattog és csikorog, aztán minden valami megmagyarázhatatlan módon elcsendesedik és megáll, csak a mozdony fújtat és zihál tovább. Most már gyere

ide, Pu, csattan fel anya. Legjobb engedelmeskedni, amikor ilyen a hangja.

Apa leszáll a vonatról, még messze van, de gyors léptekkel közeledik. Fedetlen fején meglibben a vékony szálú haj. Kabátját a karján átvetve hozza, kalapja a jobb kezében, bal kezében kopott, fekete aktatáskáját tartja, mely duzzad a könyvektől és há-lóhalmijától. Apa utál nagy táskával utazni, jobban szereti a könnyű poggyászt. Anya és apa arcon csókolják egymást, anya sárga kalapja félrecsúszik, mosolyogva néznek egymásra, most Dagon a köszönés sora, kezet fog apjával, apa megveregeti a nyakát, eléggé keményen, nem sok gyengédséggel, legalábbis úgy látszik. Pu nekilódul, elragadtatva nevet, fut az apjához, aki máris nevet, felkapja fiát, és magához öleli. Anya átveszi tőle a kabátot és kalapot, Maj pedig szerény térdhajtás közben megszabadítja a lelkész urat tömött aktatáskájától. Apának borotvavíz- és szivarcigaretta-szaga van, arca kicsit szúrós. Adj egy pusztit, mondja apa, és Pu cuppanós csókot nyom apa fülére.

Ericsson bácsi jelt ad az indulásra. A mozdony fekete füstpamacsokat kezd eregetni, a kerekek csúszva kapaszkodnak a sínekbe, csapódnak az ajtók, csattan a sorompó. A semafor leereszkedik, a vonat növekvő sebességgel távolodik az országutat átívelő viadukt felé. A Vároms alatti kanyarban a mozdony sípol egyet, aztán eltíínik az erdőben.

- Most egyenesen haza kell mennünk? - fordul Dag kissé bizonytalanul az egyesült szülői plénumhoz. - Nem, fiacskám - mondja anya, és gyorsan elmosolyodik, mivel rájön, hogy Dag nem éppen a legjobbkor teszi fel ezt a kérdést. - Nem kell. Csak vacsorára legyél otthon pontosan. -Van órád- teszi hozzá apa kurtán. - Az már elromlott. De majd megkérdezem, mennyi az idő - mondja Dag.

A kovácsműhely pár száz méternyire északra fekszik a vasútállomástól. Keskeny, magas, rosszul megépített, pirosra festett, emeletes faház. Az alsó szinten van a műhely; a két szobából és a tágas konyhából álló felső szinten lakik Smed, a kovács a feleségével, Helgával és öt, különböző életkorú és megjelenésű gyerekével. Jonte annyi idős, mint Pu, Matsen pedig annyi, mint Dag. Smedéknél minden piszkos, nyomorúságos és szegényes, de a hangulat, ahogy emlékszem, mindig derűs. Ezért szívesen járunk a kovácsműhely környékére játszani. Smed, a

kovács olyan, mint egy kirgiz fejedelem, sötét bőrű, daliás férfi; felesége természetes asszony, még őrzi egykori szépsége romjait. Már nincs sok foga, de szeret nevetni. Ilyenkor nagy kezét a szája elé kapja. A család minden tagjának éjfekete a haja és a szeme.

A legkisebb gyerek négy hónapos, kislány, és Desideria a neve. Nyúlszája van.

A fogadóbizottságtól való sikeres elszakadás után Dag és Pu sietősen elindul az állomásról a kovácsműhely mögötti, szigorúan tiltott játszóhely felé. Anyának az a véleménye, hogy egyáltalán nem kellene játszaniuk a Smed gyerekekkel. Nagyanyának nem ez a véleménye, ezért aztán mégiscsak engedélyt kapnak arra, hogy együtt legyenek. Csak egyetlen helyre érvényes a szigorú tilalom: a kovácsműhely mögötti víznyelőre. A víznyelő kerek, vízzel teli mélyedés a hepehupás kaszálón, amely a meredek hegyoldal és a folyó, illetve a vízmosások között terül el. Tavasszal a víznyelőben két méternél is mélyebb a víz, nyáron jóval sekélyebb. A zavaros vízben ebihalak tenyésznek, tamáskeszegek és elhízott, maré-naféle halak úszkálnak.

Ezen a délutánon a víznyelőben tengeri csata zajlik. A két, kellően szigetelt, kátrányozott és az ornak kialakított részen halálfejekkel kipingált jókora láda közül az egyik a tengeri rablók, a másik pedig Erzsébet királynő kalózhajója. A háborúsjáték rendezője és irányítója Pu bátyja, Dag. A rablók vezérének szerepét saját magának osztotta. Matsen alakítja Archibald tengernagyot. A rabló és a tengernagy egymaga irányítja hajóját. Megadott jelre kifutnak hajójukkal a víznyelő két végéből, és egy házilag fabrikált evező segítségével sebesen tolják magukat előre egymás felé. óriási erővel ütköznek össze. Ezután a harcoló felek az evezővel lökdösik és taszigálják egymást. Az ütközet öt percig tart, az időt a Smed család ébresztőórájával a kezében Matsen nővére, Inga-Brita méri. Aki beleesik a vízbe, az veszít. Ha a hajója is felborul, a másik fél győzelme még jelentőségtelesebb.

A missziós villában lakó gyerekek, Bengt, Sten és Arne Frykholm Dagot biztatják. Az örökösen köhögő és taknyos Törngvist gyerekek Matsent. Állandó marakodásaik ellenére a családi összetartás azt kívánja, hogy Pu a bátyja mögött álljon. A harc, amint arra számítani lehetett, elvadul, és néhány percnyi rituális vívás után elkeseredett kézitusává alakul. Dag amúgy is olyan gyerek, aki minden apróság miatt verekszik. Egy-két perc alatt

felfordítja Matsen csónakját, és utána kiugrik a sajátjából. A mellig érő agyagos vízben állva dühösen folytatják a verekedést, és híveik biztatásától kísérvé komolyan megpróbálják vízbe fojtani egymást. Mivel a harc könnyen elfajulhat, Helga Smed kinyitja az ablakot az emeleten, és azt kiabálja, hogy aki kér pogácsát és szörpöt, az jöjjön azonnal. A közönség nyomban faképnél hagyja a küzdő feleket, akik az érdeklődés hiánya miatt abbahagyják a verekedést, és kigázolnak a vízből. Levetik vizes ruháikat, csak az alsónadrágjukat tartják magukon, úgyhogy Dagnak nemigen kell majd tartania attól, hogy lebukik, hiszen Pu nem mer árulkodni.

Smedék konyhája megtelik gyerekekkel. Osztozkodniuk kell két poháron és négy repedezett csészén, a vendégeknek elsőbbségük van, a pogácsák még frissek és melegek. Csendes és udvarias szürcsölés és majszolás kezdődik. A nap éles sugárral töri át a piszkos ablakot, csillognak a porszemek, nagy a hőség, és fojtogató, szokatlan szagok töltik be a levegőt. Helga asszony felveszi legkisebb gyermekét, és letelepszik a konyha melletti szobában a barnára pácolt ágyra. Felhúzza pecsétes, mélyvörös blúzáát, és Desideria szájába adja mellét. A kislány mohón szopni kezd, jól teleeszi magát, büfizik, aztán elnyúlik az ágyon. Helga ekkor a barátomhoz, Jontéhoz fordul, és hívja, hogy jöjjön közelebb: Gyere Jonte, kapsz te is. Lehet, hogy Jonte zavarban van, de erre nem emlékszem, nem valószínű. Lényeg az, hogy odamegy anyjához, és beáll a két lába közé. Helga felemeli súlyos mellét, és fia nagyokat kortyolva szopik belőle. (fonténak gümőkórja van, az egész telet szanatóriumban töltötte.) Miután eleget ivott, keze fejével megtörli száját, és tovább majszolja az édes pogácsát. Helga már húzná le a blúzáát, hogy felállhasson az ágyról, amikor Pu jó hangosan megkérdezi, hogy ő is megkóstolhatná-e. Mindenki nevet, csak úgy zeng a meleg, piszkos konyha a harsogó nevetéstód. Az asszony is nevet, és a fejét csóválja: Ha akarod, Pu, én nem bánom. De előbb kérdezd meg a nagymamádat vagy a mamádat, hogy megengedik-e. Újabb nevetés, és Pu zavarba jön: először az elálló füle vörösödik el, majd az arca és a homloka, aztán elerednek a könnyei, feltartóztathatatlanul. Helga Smed megveregeti a hátát erős kezével, és megkérdezi, nem akar-e még egy pogácsát, szirupot is kaphat hozzá, de Punak nem kell pogácsa, az esetlen barátságosság még jobban zavarba ejti, a könnyek már az orrából

folynak a szája sarkába: A bűdös életbe, a rohadt, bűdös életbe. Harmadszor is felharsan a nagy nevetés. Pu valójában lány, ezt látni is rajta, csak rá kell nézni, magyarázza Dag, a bátyja. Pu bátyja képebe vágja a szörpös csészéjét, és dühöngve és botladozva lerohan a műhelybe vezető meredek lépcsőn.

A kormos ablak előtt ott találja Majt, aki a kováccsal beszélget. Smednek egy lyukas serpenyőt kell befoltoznia. A kovácstűzhelyen lobog a széntűz. Körös-körül fekete kerek, emelőrudak és hajtótengelyek hevernek, ütött-kopott fapad áll a hosszabbik ablak alatt. A kifényesedett, korhadó padló deszkadarabokkal és lapos kövekkel van kifoltozva. A levegőt az égő szén, a forró olaj és a korom szaga tölti be. Ezenkívül Smed is valamilyen sajátságos szagot áraszt. Furcsa, de nem kellemetlen szag ez, úgy látszik, Maj nem idegenkedik tőle. A kovács mond valamit, Maj felkacag, és kissé hátrébb lép, de nem barátságatlanul.

Maj napbarnított, szeplős arcával Pu felé fordul, és heherészve közli vele, hogy most aztán sietnie kell, ha nem akar elkésni a vacsoráról. Közben félrehúz egy hajtincset a homlokából. A kovács biccentve köszönti Put, és kivillantja fogait, melyek olyan fehérek, mintha újak volnának. A műhely előtt hórihorgas fiú várakozik egy nagy lóval, melyet patkolni kell. Gyors búcsúzkodás után felszállnak Maj biciklijére. Pu a hátsó csomagtartóra ül, és a nyereg rugóiba kapaszkodik. Pontosan a szeme előtt himbálózik Maj feneke, csípője, dereka és háta, orra megtelik Maj szagával. Pu majdnem ugyanúgy szereti Majt, mint anyját, néha még jobban is, de valamilyen zavarba ejtő módon.

A postánál a kavicsos út egy rövid szakaszon meredeken emelkedik. Maj megpróbál erősebben hajtani, de feladja, le kell szállniuk, és egymás mellett lépdelve együtt tolják a biciklit. Bőgtél?, kérdezi Maj rá sem nézve Pura. Dehogy bőgtém, vágja rá Pu azonnal, csak nagyon dühös lettem. Ha dühös vagyok, úgy látszik, mintha sírnék, pedig nem sírok. Dagge miatt?, folytatja Maj a kérdezősködést. Pu egy pillanatig elgondolkodik, aztán komoly arccal mondja: Egyszer még belevágom a bicskám. Pu szippant az orrával, lassan visszanyeri nyugalmát. Nem szabad bicskázni a bátyáddal, mondja Maj, és elneveti magát. Akkor javítóintézetbe kerülsz. Ne neved, sziszegi Pu, és meglöki Majt, aki ellép mellőle. Ne lökdösődj, tökmag, mondja Maj ba-

rátságosan, aztán később még hozzáteszi: na jó, nem nevetek, megígérem. De meg kell tanulnod, hogy az emberek mindenfélén nevetnek, attól még nem dől össze a világ. Te is neveteshz, neked is szabad.

Pontosan öt órakor a ház minden lakója ott áll az ebédlőasztal körül, a széke mellett. Összekulcsolt kézzel egyszerre mondják: Édes jézus, légy vendégünk, áldd meg, amit adtál nekünk. Aztán nagy zörgéssel és csörömpöléssel elfoglalják helyüket. Most itt van mindenki, összesen tíz ember: Anya és apa egymással szemben ülnek. Apa jobbán trónol Emma néni, aki voltaképpen apa nagynénje, hírmondónak maradt, elhízott dinoszaurusz apa családjából. (Emma néni máskülönben egyedül élt Gávlében egy tizenkét szobás lakásban. Mérhetetlenül falánk volt, rettenetesen zsugori, és nem különösebben barátságos természetű, inkább csípős nyelvű és kötekedő. A keresztény illem úgy kívánta, hogy Emma nénit minden nyáron és karácsonykor meghívjuk. A gyerekekkel, a maga érdes módján, gyengéden és figyelmesen bánt, meséket olvasott nekik, és kockázott velük. Pu volt a kedvence, s gyakran elmondta, hogy a vagyonát egyszer majd Pu fogja örökölni. Pu ilyenkor szolgálatkészen mosolygott, mert Pu bizony szolgálatkész gyerek volt.)

Apa balján foglalt helyet Lalla, aki mintha tűkön ült volna, mivel ki nem állhatta anya demokratikus hóbortját, melynek következtében a nyári étkezéseken uraknak és szolgáltnak egy asztalnál kellett ülniük. (Nem emlékszem, hogy Lalla valaha is másmilyen lett volna. Apró termetű volt, sovány és fűrge mozgású, arca ráncos és okos, mosolya gunyoros, homloka széles, középen elválasztott haja ősz, szeme mélykék. Ő uralkodott, mint már mondtam, a konyhában. Anyát csecsemőkora óta ismerte, a szeme előtt nőtt föl, de tántoríthatatlanul nagyságos asszonynak szólította.)

Lalla mellett ül Maj. Ő felügyel Lillanra, aki négyéves, s aki egy ideje már nem az etetőszékében ül, hanem egy kemény párnán. (Lillan dundi, barátságos, szelíd kislány. Ha senki nem látta, Pu szívesen játszott a húgával. Ha Dag a közelben tartózkodott, Malacnak szólította. Mivel Dag a legkisebb dolgokért is megverte Put, Pu is megverte Lillant minden apróságért. Lillan ilyenkor lehuppant gömbölyű hátsójára, csodálkozva nézte bátyját, és nagy, kék szemét elfutották a könnyek. De ritkán árulkodott. Pu

szívesebben játszott a húgával s a húga babáival és leleményes babaházával, mint a bátyjával, aki leginkább az ólomkatonáival szeretett játszani.)

Lillan másik oldalán ül Marianne, a sötét hajú, széles csípőjű, telt keblű szépség. (Apa és anya jó barátságban voltak Marianne szüleivel, akik meghaltak egy vasúti szerencsétlenségben. Marianne-t apa készítette fel a konfirmációra, gyakran megfordult a lelkészházban is. Ezen a nyáron németet és matematikát korrepetál Daggal, aki ezt egyáltalán nem bánta, mert szerelmes volt szépséges tanítónőjébe. Pu is szerelmes volt belé, de csak messziről. Tudta, hogy nincs esélye. Közben irigyelte és piszkálta bátyját leplezetlenül megnyilvánuló gyengéd érzelmeiért. Marianne-nak természetes alt hangja volt, és operaénekesnő akart lenni.)

Anya bal oldalán ül Dag és Pu. Pu mellett Márta ül. (Márta Johansson meghatározhatatlan életkorú, magas, sovány, hajlott hátú, kissé ingatagjárású nő volt. Eredetileg tanítónőnek készült, de állandóan betegeskedett [rossz szív, fél tüdő]. Halksága és szelíd természete miatt mindenki kedvelte. Pontosabban Lalla kivételével mindenki; egyszer ugyanis Márta elfelejtette este elzárni a gáztűzhelyt a lelkészházban, aminek egy kisebbfajta robbanás lett a vége. Lalla szerint jobb lett volna, ha a „szerencsétlen” maga is odavész. Amikor anya elutazott valahová apával, Márta vette át a házban derűs határozottsággal a parancsnokságot. Ezen a nyáron gyengélkedett, és azért jött ki a nyaralóba, hogy pihenjen és kicsit megerősödjön. Pu azt képzelte, hogy az angyalok lehetnek olyanok, mint Márta. Pár évvel később Márta meghalt, és egészen biztosan angyal lett belőle.)

A szombati vacsorák étrendje ritkán változott. Többnyire húsgombócot eszünk makarónival és áfonyalekvárral. Édességnek rebarbarahabot kapunk, vagy néha eperhabot vagy egreskrémet. Az előétel mindig ugyanaz: sózott hering újkrumplival. A tiszteletes úr mindehhez megiszik egy kupica pálinkát és egy üveg könnyű sört. A család többi tagja malátasört iszik vagy szombatonként éppen limonádét.

Az ebédlő, amely egyben nappali is, tágas, világos helyiség, és egy keskeny, üvegezett verandára nyílik. A vacsorát Mai szolgálja föl, és ha szükség van rá, Marianne segít neki. Mártának kímélnie kell magát, Lalláz pedig szigorú parancs köti a helyéhez, hagynia

kell magát kiszolgálni, amit utál.

Most érkezik a krumpli a heringhez, a tál körbejár, apa felhajtja a pálinkáját, és Emma néni is iszik egy kortyot, mielőtt nekilátna a két darab heringnek és a vékony héjú, rózsaszínű krumplinak. Tessék, lépjenek be a képbe, álljanak meg a verandára nyíló ajtóban, vagy üljenek le a falióra alá a hepehupás díványra, tessék: eleinte egymás szavába vágva, de udvariasan és halkan folyik a beszélgetés. Az időjárásról van szó, természetesen: hogy milyen az idő Stockholmban, milyen Dufnásben, hogy milyen hirtelenjött a meleg, és Emma néni megjósolja, hogy vihar közeledik, érzi a térdében, miközben nagy hozzáértéssel megjegyzi, hogy a húsgombóc kitűnő. Lalla nyomban kijelenti, hogy örül, hogy Eneroth kisasszonynak ilyen jó véleménye van a húsgombócról. Közben savanyúan mosolyog. Lalláz nem izgatja sem a bírálata, sem a dicséret, kivált az Eneroth kisasszonyé.

A tiszteletes úr az egyetlen, aki hatni tud Lallára, akinek finom szavát elviseli Lalla smálandi büszkesége. Amit ő mond, az rendben van, az tetszik neki. A szelíd korholás jótékonyan hat a lélekre. Szárazak a földek, és a patakunkban nagyon kevés a víz, mondja anya. Kókadoznak a margaréták és a harangvirágok. Találtam egy helyet, szól közbe Marianne derűsen. Egy kis rétet a Gimmen felé vezető út közelében. Teli van virágokkal és szamócával.

Daggal arra jártam tegnapelőtt, illetve nem is akkor, hanem kedden. Aha, szóval kirándulgatunk, hétköznapi, ez igen, jegyzi meg apa tréfásan. Homloka kicsit kivörösödik a pálinkától. Erik bácsinak is el kéne oda jönnie, mondja Marianne kitérően. Gyönyörű séta. A rét egészen el van rejtve, az útról nem is látni. Bizony jó volna, feleli apa, és rámosolyog Marianne-ra. Délelőtt itt járt Alma, mondja hirtelen anya. Siri is vele volt, teszi hozzá Marta halk, szinte suttogó hangon. Megmutatta a kézimunkáját, azt hiszem, nekem is valami ilyesmit kellene csinálnom. Legalább a kezemet használjam, ha már ilyen nyápic lettem, mondja Marta, és nevet.

Most sokkal frissebbnek látszik, Marta, mint amikor megérkezett, néhány héttel ezelőtt, mondja apa barátságos, vigasztaló hangon. Marta alig észrevehetően megrázza a fejét. Alma mindenesetre elmondta, hogy Mama átjön hozzánk ma este egy rövid időre Carl bácsival. Nagyszerű, vágja rá apa azonnal. Az jó lesz, mondja Dag,

mert Carl bácsi tartozik nekem két koronával, és már szeretném megkapni. Majd én megadom neked, jelenti ki anya határozottan.

Szóval a Mama átjön, mondja apa még mindig kissé kipirult homlokkal. Akkor most jöhet az egreskrém, fordul anya Majhoz és Marianne-hoz, akik nyomban felpattannak, és összeszedik a húsgombócos tányérokat. Igen, folytatja anya, Mama átjön, hogy megbeszéljük a közös kirándulást Mángsbodarnára, meg azért, mert hazajöttél, és üdvözölni akar. Carl azért jön velem, mert Mama, amióta kibicsaklott a bokája, nem akar egyedül járni az erdei úton. Akkor kipróbálhatjuk, hogy Carl bácsi tud-e célba löni íjjal, mondja Dag. Apa szed magának a krémből, és tejet önt rá a virágszegélyes mélytányérba. Azért furcsa dolog ez, mondja apa fejét csóválva. Mi furcsa?, kérdezi azonnal anya. Szerintem mégiscsak furcsa, hogy a Mama nem kíméli magát, és vállalja ezt a hosszú, fáradságos utat hozzánk a Váromsból. Mi fiatalok és egészségesek vagyunk, nekünk könnyebb volna egy este átsétálni hozzá az erdőn át. Na de tudod, milyen a Mama, próbálkozik anya barátságosan. Biztosan unatkozik egyedül abban a nagy házban.

Egyik fia sem akar kijönni hozzá a nyáron? Még Ernst sem? Nem tudom, de ez most már így van, feleli anya homlokát ráncolva, és hangja egy leheletnyivel ridegebben cseng. És a holnapi vacsora, azzal mi lesz?, kérdezi apa. Mi lenne? Átmegyünk, mint máskor. De ugye tudod, hogy én holnap Gránásbe megyek prédikálni, és egyáltalán nem biztos, hogy visszaérek négy órára, feleli apa most már ránézve anyára. Na de *kedvesem!* Ezt igazán nem értem! Azt akarod mondani, hogy Gránásból *három* órát tart visszafelé az út? Hiszen az lehetetlen. Nem, nagyon is lehetséges, válaszolja apa könnyed hangon. Mégpedig azért lehetséges, mert nem lóghatok el a gyülekezeti kávézásról. A lelkész *külön* megírta, mennyire örül, hogy velük maradok az istentisztelet után. Úgyhogy nemigen indulhatok el Gránásból két óra előtt-és az insjöi tehervonat, melyet el kell érnem, nem sokkal fél négy után indul. Így hát az én részvételemet sajnos le kell mondanod. Es nem tudom, hogy Punak nincs-e kedve eljönni velem. Tessék!?, mondja Pu a szokásosnál is nagyobbra tátva száját, részben azért, mert nem figyelt oda, részben azért, mert általában sem szívesen figyel oda, amikor apa és anya ezen a sajtóságosan barátságos hangon beszél egymással, részben pedig azért, mert amit megértett a kérdésből, az súlyosan veszélyezteteti másnapi terveit.

Tessék? Azt kérdezem, kicsi fiam, hogy van-e kedved eljönni velem Gránásba? Biztosan jól éreznénk magunkat. Mit gondolsz? (Rövid csend.) Egy ilyen ajánlatot szerintem el kell fogadnod, próbálja Marianna oldani a feszültséget. Az nem kétséges, hogy Pu szívesen elmegy, jelenti ki anyja. Biztosan jói érzed majd magad, mondja Dag vigyorogva, leplezetlen kárörömmel. Apa ránéz Pu fiára, aki az egreskrém kanalazásába rejti bénult némaságát. Ebben nincs semmi kényszer, mondja apa kedvesen. Ha valami érdekesebb dolgod van, nem kell jönnöd. Nem, mondja Pu. Anya elneveti magát, szeret mindent elsimítani. Mindenki befejezte az evést? Akkor felállhatunk. Felkelnek az asztaltól, a székek mögé állnak, összekulcsolt kezűket a támláknak támasztják: Köszönöm neked Uram a vacsorát. Ámen. Fő- és térdhajtás. Aztán anyához kell menni kezet csókolni és megköszönni a vacsorát, aztán mindenki segít leszedni az asztalt apa és Emma néni kivételével, akik kimennek és letelepednek a még mindig napsütötte verandán a muskátlik és papucsvirágok árnyékában.

Dag egészen Pu orra elé tolja a képét: Jó lesz, ugye? Marianna elrántja Dagot, és meghúzza a fülét: Te csak törődj a magad dolgával, különben annyi példát adok fel neked, hogy az egész vasárnapot számolással töltheted. De jó volna, ha Dag most az egyszer befogná a pofáját, kesereg Pu, akit nagyon nyomaszt az új helyzet.

Marianne megfogja Pu vállát, és odahúzza a fiút puha melléhez: Tudom, hogy apa örülne, ha azt mondanád, hogy elmegy vele. Pu megrázza a fejét: sokkal jobban örülne, ha te mennél vele. Marianne komoly tekintettel nézi Put: Azt nem lehet. Miért nem lehet? Mert nem lehet, mondja Marianne, és elengedi Put.

Ne lógjatok meg, kiáltja Maj, Dag, gyere, segíts mosogatni, Pu pedig törülgesse el a kanalakat és villákat. Dagot már viszi is magával. Csak kimegyek pisilni, kiáltja vissza Pu, és kioson Marianne háta mögött. Gyorsan átvág az udvaron, felszalad az erdő széléig, és beáll egy cseresznyefa mögé, de nem pisil. Csak áll a fa mögött, és lopva figyeli a házat és lakóit.

Homályosan látja apát és Emma nénit a verandán a virágok és futónövények mögött. Apa rágyújt a szivarkájára, Emma néni a piruláit veszi be, mert rossz az emésztése. A nyitott ajtóban, a lépcsővel szemben, Lillan kezét fogva anyja tűnik fel néhány

pillanatra. Pu itt van?, kérdezi jó hangosan, de nem vár választ. Märta halad el a háta mögött benn az ebédlőben, poharakat és tányérokat visz egy tálcán, mond valamit, amit nem lehet hallani, és anya azt feleli, hogy Punak nem szabad ennyire lógatnia az orrát, beszélnem kell vele. Lalla egy kisebb dézsával a kezében óvatosan lépdel a konyhai feljárón: be kell csuknunk az ajtókat, különben bejönnek a szúnyogok és a legyek! Marianne már fent van az emeleten, erős húzásokkal fésüli sűrű, barna haját, lát szik, hogy magában énekel. Anya kimegy a verandára, Lillant kézen fogva vezeti. Útközben magukhoz vesznek egy nagy, kopott rongybabát. Maj lendületesen mosogat, és közben megállás nélkül mesél valamit Mártának, de a konyhaablak zárva van, nem lehet hallani, amit mond. Dag konyharuhával felfegyverkezve poharakat törölget. Märta is segít, egy hokedlin ül, és a tányérokat törölgeti. Maj mond valamit, Märta nevet rajta, Maj a fenekével taszít egyet Dagon. Marianne leszalad a lépcsőn, és felkapja Lillant. Felemeli, és magához szorítja. Csupasz a karja. Lillan erősen fogja öreg rongybabáját. Marianne odamegy a magas, faragott zongorához, leül a székre, és Lillant az ölébe veszi. Egyenként ütik le a hangokat: először Lillan, aztán Marianne. Anya a veranda virágvályújánál áll, Pu felé fordul, de nem látja. Elmerülten szedegeti az elsárgult leveleket egy hatalmas muskátliról, mely nagy, piros virágjával az ablak poros üvegének dót.

A nap behúzódik a ház mögé, a veranda kékes árnyékba borul. Susogni kezdenek a lombok, megmegreccsennek halkán a cseresznyefa vén ágai. Pu nem tud védekezni a hirtelen rátörő szomorúság ellen. De ez nem tart sokáig.

Hangok hallatszanak a rozoga kertkapu felől. Nagyanya és Carl bácsi áll a kapu előtt, a Váromsból jönnek, most fújják ki magukat a fárasztó erdei séta után. Pu rájön, hogy itt a nagyszerű alkalom a törölgetés megúszására, és már rohan is át az udvaron a kapuhoz. Nagyanya megveregeti az arcát, Carl bácsi pedig erős kézzel megfogja a nyakát, és megrázza. Carl bácsi leheletének puncsszaga van. Pu tudja, hogy ez a szag puncsszag, mivel anya mindig ugyanazokkal a szavakkal fogadja Carl bácsit: Hogy lehet az, Calle, hogy neked mindig puncsszagod van? Amire Carl bácsi azt szokta felelni, hogy valószínűleg azért, mert mindig puncsot iszik. Carl bácsinak ápolt szakálla, nagy, kék szeme és kövér, puha keze van, orrán csíptetőt hord, gömbölyű hasán óralánc fityeg,

kissé pezsztés, fehér, nyári öltönyt visel keményített inggallérral és nyakkendővel. Fején gyűrött vászonkalap van.

Nagyanya apró természetű asszony, de kicsisége ellenére is szinte impozáns jelenség. Hatvankét éves, kerek arcát szabályos dupla toka övezi, szeme szürkés-kék, tekintete átható, homloka széles, fényes ősz haja hátra van fésűlve. Bokáig érő fekete ruhát visel fehér gallérral és csipkés kézelővel. Karján tartja homokszínű nyári kabátját. Nagyanyának kicsi, gömbölyű keze van, amelyik hol lágy, hol kemény.

Úgy látom, ez a gyerek megnőtt tegnap óta, tréfálkozik Carl bácsi. Vagy csak az orra lett nagyobb? Carl bácsi meghúzza Pu orrát. Pu el van ragadtatva, Carl bácsi a legkedvesebb rokona. Nagyanya Pu vállára teszi a kabátját, és megfogja Pu kezét. Mit szólnál hozzá, ha holnap, amikor átjössz, elolvasnánk néhány fejezetet *A kincses sziget-ből*? Az nem fog menni, feleli Pu. Hogyhogy? Nem tudok átmenni, mert Gránásbe megyek apával. Holnap az ottani templomban fog prédikálni, és azt akarja, hogy menjek vele. Aha. Ertem. Hát az izgalmas lesz, mondja Carl bácsi tréfásan. De nem folytatja, mert nagyanya rávillantja tekintetét. Nem baj, jövő vasárnap majd kétszer annyit olvasunk!, mondja nagyanya, és megszorítja Pu kezét.

Anya eljűk siet, apa megindul lefelé a verandalépcsőn, Emma néni is megjelenik a belső ajtóban. Isten hozott Dufnásben, Erik fiam! Remélem, kellemes nyarad lesz, és jól kipihened magad. Köszönöm, mama! Igazán kedves!

Szervusz, Calle, gyere, nem kérsz egy konyakot? Apa megveregeti Carl bácsi karját. Nincs konyakunk, jelenti ki anya határozott hangon. Közben a család többi tagja is kijön a házból és üdvözlí nagyanyát, ki több, ki kevesebb szívélyességgel. Anya az orgonalugasba invitálja a vendégeket kávéra és süteményre.

Célba akarok lőni, kiáltja Carl bácsi. Ki mer kiállni velem? Az első díj két korona! Előhalássza nagy pénztárcáját, és kivesz belőle egy fényes kétkoronást, melyet azután letesz a napóra repedezett állványára. Költséges mulatság lesz, meglátod, jegyzi meg nagyanya nevetve, és letelepszik a valamikor fehérre festett kerti karosszékbe. Emma néni és anya és apa is leül a lugasban. Nyomban belevágnak a mángsbodarnai kirándulás részleteinek megbeszélésébe, melynek napja a hagyományok szerint augusztus második vasárnapja lesz.

Lalla kiül a konyha lépcsőjére, kávé szűrőcsölget, és kikészíti maga mellé a kötést. Márta egy regénnyel a kezében elhelyezkedik a függőágyban, Maj pedig az ágyakat veti meg a hálószobákban, és közben fütyörészik.

Carl bácsin kívül Dag, Pu és Marianne vesz részt a céllövő versenyben. Az íj amolyan félig játék, félig fegyver, meglehetősen veszélyes szerszám. A cél egy jókora céltábla, melyen színes körök veszik körül a fekete középpontot. A táblát a budi ajtajához állítják, és kilépik a távolságot. Pu kap néhány méter előnyt.

Lehet, hogy ezen a nyáron nem veszünk részt a kiránduláson, mondja apa érces baritonja. Anya mond valamit, amit nem lehet érteni, nagyanya továbbra is kedvesen mosolyog. Nyílvesszők fúródnak a céltábla puha lapjába. Nem, nem megyünk, hallatszik újra apa hangja. Márta egy pillanatra felkapja a tekintetét, aztán folytatja az olvasást. Lalla iszik egy kortyot, kilötyyenti a forró kávé a csészealjba, melyet aztán a három ujján egyensúlyozva tart. Carl bácsi lő. Marianne tapsol. Most ő következik. Dag hason fekszik a földön, és a találatokat számolja. Carl bácsi rágyújt egy szivarra, és leül egy sámlira, melyet évekkal ezelőtt kinn felejtettek a kertben, s azóta ott korhadozik. A kilőtt nyílvesszőket Pu hordozza vissza.

Ez nagyon kedves a mamától, de a meghívás nem változtat semmin, mondja apa. Továbbra is csak az ő hangját lehet tisztán hallani, jóllehet mindenki élénken részt vesz a beszélgetésben. Ez igazán kedves, és a mama most biztosan arra gondol, hogy milyen udvariatlanok vagyunk, de én... Te csak a magad nevében nyilatkozz, mert én kijelenthetem, emeli fel anya a hangját, de hogy voltaképpen mit jelent ki, azt már nem hallani. Enyhe fuvallat suhan át a lombok között ilyenkor, nem sokkal naplemente előtt. Tehén bög valahol a Berglundék legelőjén, és Pamacs vakkant rá néhányat.

Most döbbenek csak rá, hogy Pamacsot eddig meg sem említettem. Pamacs előkelő családból származó barna pudli, pedigréje szerint Rongyházi Pamacs Teddy a teljes neve. Kölyökkorában anyjával együtt egy cirkusztól szökött el, és az Ebtelepre került, a város kóbor kutyáinak gyűjtőhelyére. Ott vette meg apa egy ötösért. Nyomban családtag lett belőle. Pu félt tőle, amit Pamacs azonnal észrevett. Ha alkalom nyílt rá, megharapta Put. De Pu sem maradt az adósa. Amikor Pamacs aludt, Pu nyakon

öntötte vízzel, vagy patronos pisztollyal beledurrantott a fülébe. Pamacs most a Berglundék tehenét ugatta, csak úgy a rend kedvéért.

Pu is versenyezni akar, de nem bírja rendesen kifeszíteni az íjat. A hátában érzi Carl bácsi kerek pocakját. Várj csak, majd segíték! Put körbeveszi Carl bácsi és a szivarfüstje, együtt feszítik ki az íjat. Na?, kérdezi Carl bácsi suttogva, szivarral a szájában. Akarod? Pu érti a kérdést. Carl bácsi és Pu most együtt húzza az íjat, és a húrhoz nyílvesző feszül. De a vessző hegye nem a táblára irányul, hanem a lugas felé. A hegyes acéltű célt keres magának: nem apát, nem anyát, Pu behunyja szemét, majd kinyitja, ismét behunyja. Carl bácsi erősen fújtat, halk, rekedtes hörgés hallatszik ki szűk mellénye mögül, gyomra megkordul. Na, lőjjünk?, suttogja, és egész füstfelhőt fúj Pu feje köré. Nagyanya oldalról látszik, most épp Emma nénihez fordul. Beszél, és mutatóujjával nyomatékosan ráüt a kerti asztal szélére. Végre egyszer elhallgatna ez az örökösen karattyoló vénasszonyi száj, suttogja Carl bácsi.

Anya feláll, hogy még egy kis kávé töltsön nagyanyának. A testével takarja el nagyanyát. Hirtelen éles suhanással kirepül a nyílvesző, és becsapódik a céltábla fekete középpontjába. Pu nyert, hogy az ördög vinné el!, kiáltja Carl bácsi a legszabályosabb méltatlankodással a hangjában, és átnyújtja a kétkoronást a száját tátó, elképedt fiúnak. Csukd be a szád, Pu, mondja Carl bácsi, és puha kezével felemeli a fiú állát. Amikor így tátod a szád, butának látszol. Pedig te nem vagy buta gyerek. Vagy igen?

Maj lép ki a konyhaajtón a zománcozott tejeskannával a kezében, melybe három liter is belefér. Pu, eljössz velem tejért?, kiáltja át az udvaron. Igen, kiáltja vissza Pu, és zsebre vágja a kétkoronást.

Maj gyors léptekkel nekivág a lejtős útnak az erdő felé. Pu félig futva igyekszik tartani vele a lépést. Maj a kék kartonruhájában van, vörös haja össze van fonva, s a fonat a derekáig ér. Fejét előretolja, fitos kis orra felfelé mutat, füttyörészik. Az egész lánynak kellemes izzadságszaga van, de érezni rajta a Palmolive nevű zöld szappan szagát is. A patak hídján megállnak. A víz sebesen és halkán folyik, csak a parti kövek mögötti sötét

mélyedésekben kavarog lassabban. A kavicsos mederágyban hínárindák hajladoznak és tekeregnek. Látsz halakat?, kérdezi Pu. Pszt! Megijedtek a döngő lépteinktől. Várjunk csendben egy kicsit. Pu négykézláb áll Maj mellett, aki összekuporodva térdel a hídon. Pu gyengéden nekinyomja magát Maj csípőjének, Maj pedig átfogja Pu vállát. A csobogó víz hirtelen megtelik fényes, cikázó árnyékokkal. Az árnyak alatt hangtalanul siklik egy kopasz, szétlapított képű alak, egy ördöghal. A víz finom hideget lehel, Maj óvatosan közelít kezével a nyüzsgő sokaság felé. A halak gyors rebbenéssel eltűnnek szem elől. Csak az ördöghal marad helyén a fenéken.

Itt akasztotta fel magát az órásmester, suttogja Maj. Mit mondsz? Maj összehúzott szemmel néz Pura, és lehordja: Mindig úgy teszel, mintha nem hallanád, amit mondok, pedig nagyon is jól hallod. Hol akasztotta fel magát? Nem is tudod. Ott, a két összenőtt fenyő mögött. Ott, ahol az a csomó rózse van. Tényleg felakasztotta magát. Mindenki azt mondta, hogy szerelmi bánatában ölte meg magát, de ez nem igaz. Hát akkor miért? Nem tudom pontosan. Lalla ismeri az egész történetet, kérdezd meg tő'le. Szokott kísérteni?, kérdezi Pu, és hideg borzongás fut végig a hátán, de nem tudni mitől: a patak hűvös leheletétől-e vagy a szörnyű tett közelségétől. Kísérteni? Igen, állítólag néha megjelenik a rózsekupac környékén. Ahol egyébként kövér viperák fészkelnek, úgyhogy vigyázz, és nézz a lábad elé.

Kísértet és vipera, mormolja magában Pu. Én soha nem láttam semmit, mondja Maj. De én ilyesmit soha nem látok. Ahhoz valami különös tulajdonság kell, hogy az ember szellemeket és kísérteteket és manókat lásson. A nagyanyámnak van ilyen látó képessége -nekem viszont egyáltalán nincs. De *nekem* van, mondja Pu, mert én vasárnapi gyerek vagyok. Vasárnap születtem? Nem is tudtam. Igen, ezerkilencszáztizennyolc július tizennegyedikén, hajnali háromkor. Es láttál már valamit?, kérdezi Maj kissé hitetlenkedve. Sok mindent. Pu komolykodó képet vág. Majd mondd el egyszer, hogy mit. Nagyon érdekes lehet. Maj vizet fröcsköl Pu arcába, és nevet: úgyis tudom, hogy csak megjátsszod magad.

Feláll, és szaporán nekivág a kanyargós, köves, erdei útnak. Punak szinte futnia kell mellette.

- Ha akarod, visszajárok hozzád, ha meghalok.

- Mire volna az jó?
- Elmondhatnám neked, hogy mi van.
- Hogyhogy mi van?
- Hogy mi van odaát.
- Köszönöm, de nincs hozzá kedvem.
- Nagyon vigyázva jönnék. És nappal.
- Micsoda ostobaságokat beszélsz?
- Megígérem.
- Aki meghalt, az meghalt.
- És az órás mester?
- Eh, ezek csak mesék.

Maj néhány évvel később beleölte magát a folyóba. Teherbe esett, és a gyermek apja faképnél hagyta. Kora tavasszal dobta fel testét a víz a folyó kanyarulatában. Homlokán nagy, zúzott seb éktelenkedett. Néha eszembe jut Maj, és felidézem beszélgetésünket a patak hídján. Soha nem kísértett. De nem is mondta, hogy fog.

Berglundék gazdasága az út két oldalán helyezkedik el. A lakóépület az erdő szélén áll, a csűr, az ólak, az istállók, a kocsiszín a másik oldalon, ahol a földek lankásan ereszkednek egészen a folyópartig és a vasútállomásig. A tizennyolcadik században épült faházban található a konyha a tűzhellyel, az asztallal és két, támlás paddal. A pitvar másik oldaláról nyílik a tejház. Az emeleten két kis szoba van és egy sötét padlástér, több generáció lomjainak és ruházatának tárolóhelye.

Az udvar tágas és ápolt. A végében rozoga fészker magasodik, melyet magtárnak használnak. Az öreg házzal szemben áll a viszonylag új, üvegezett verandájú „szolgalmi” ház. Mögötte gyümölcsös van.

A tejházban az öreg Berglund néni végzi a munkát. Széles csípőjű, tömzsi asszony, fején kendő, derekán bő, csíkos kötény. Arca aszott és ráncos, szája fogatlan. A tejház tágas, de csak egy ablaka van, falai, padlója és mennyezete fehérre vannak festve. A falak mentén a széles polcokon különféle formájú sajtok sorakoznak. Az egyik sarokban kézi hajtású szeparátor csillog. A szoba közepén terpeszkedik a tejesdézsa. Berglund néni egy kampós, hosszú nyelvű, literes mérőedénnyel méri ki a tejet.

- Két borjút vágunk ma este, Maj lelkem. Mondd meg a

fiatalasszonynak és az öreg nagyságos asszonynak, hogy van borjúhús. És máj. Tudom, hogy a tiszteletes úr oda van a borjúmájért. Ma jött meg, ugye? Az egyik fiú hallotta az állomáson Ericssontól, hogy a tiszteletes úr megjött Stockholmból a háromórás vonattal. Bergman úrfi nem kér egy mézes karamellát?

Berglund néni dagadt lábain billegve odacsoszog a festett virágokkal és figurákkal díszített kék szekrényhez. Kinyitja az ajtaját, és kivesz belőle egy sárga, párnaformájú karamellákkal megrakott cseréptálat. Kettőt vegyél, mondja az öregasszony, és lehelete megcsapja Pu orrát. Pu igazából még soha nem látott ilyen csúnya embert, még Emma néni sem versenyezhet a vén Berglund néni iszonytató rútságával. Meg kéne köszönnöd, szólal meg Maj. Tessék?, kérdi Pu észbe kapva. Köszönöm szépen, mondja, és kissé meghajol. Letör két szem ragacsos karamellát, és nyomban be is kapja őket, egészen kipúposodik tőlük a szája. Jó, mi?, hunyorog rá az öregasszony. A szeme szinte eltűnik a sok ránc és barnás dudor között. Maj lelkem, nem kérsz egy bögre kávét? Csináltam kávét az embereknek. Nem, köszönöm, mindjárt haza kell mennünk, mondja Maj térdet hajtva. De azért köszönöm. Na és te, fiacskám, örülsz, hogy apád hazajött, és itt lesz veletek? Pu bólint. Holnap Gránásba megyünk, apa ott fog prédikálni. Már tudok róla, mondja a vénasszony, és lefedi a tejesdézst. Sajnálom, hogy nem mehetek el Gránásba az istentiszteletre, de nagyon messze van. A fiúk Fordját meg épp most javítják Borlángében. Berglund néni kikíséri őket a pitvarra, de aztán bemegy a konyhába, hogy belenézzen a hasas kávéskannába. Ne felejtse el megmondani a fiatalasszonynak a borjúhúst, szól ki még Maj után, fogatlan száját mosolyra húzva. Jó éjszakát, Berglund néni. Isten áldjon, Maj lelkem. Meg téged is, kicsi Pu.

Az istálló előtt javában folyik a vágás. Az egyik borjú már kiterítve fekszik egy deszkaállványon, felvágott nyakából lüktetve ömlik a vér egy bádogsajtárba. Az edényt az öreg Berglund gazda tartja, és közben kavargatja a vért. A két fiatalabb férfi kötőféket rak a másik borjúra. A kötőfékre kötelet kötnek, és a borjút kivezetik az udvarra. A gazda félig a háta mögé rejtve taglót tart a kezében. A három Berglund gyerek gyámoltalanul ácsorog a vesztőhely körül. Az ifjú gazdaasszony az apósának segít a levágott borjút megfordítani.

Pu kővé dermedve áll az udvaron. Baromfivágást már látott, ami

egész érdekes tud lenni, miközben persze visszataszító: egyszer egy kakas, miután levágták a fejét, felszállt az ól tetejére, és percekig verdesett a szárnyával, mielőtt lefordult volna. De ilyen nagy állat vágását, mint a borjú: ilyet Pu még nem látott soha. A gazda a borjú két füle közé csap a taglóval, tompa reccsenés hallatszik. Az állat ugrál, táncol, valami barnaság folyik végig a szemén. Kap egy második súlyos csapást, elterül, de nyomban felugrik, és csak áll tátott szájjal, mozdulatlanul. A harmadik csapás után a mellső lábai összecsuklanak, és kapálódzva elterül.

A szellő elcsitul, a cseresznyefa lombja nem susog tovább, alkonyodik, de az ég hirtelen kitisztul, és nyugaton, a hegygerincek fölött vörössárga fénybe borul. A Krylbóba tartó esti vonat a Vároms alatt füttyjelet ad, aztán az állomáson kicsit kifújja magát, a mozdony kéményéből egyenesen fölfelé száll a füst, hallani a gőz sistergését és Ericsson bácsi hangját. A pályamesterrel beszélget, és közben engedi le a szemafort.

A Dahlberg-villában vagy „vityillóban”, ahogy Carl bácsi nevezte, az ebédlőben, a konyhában és az alsó verandán már égnek a petróleumlámpák. Anya szobájában az emeleten éjjeli lámpa világít Lillannak, aki kicsit fél a sötétben. Ha az ember megáll a budinál, és nézi a házat, vagy nem is tudom, minek nevezzem, azt látja, hogy fényt áraszt magából, olyan, mint egy mesebeli vagy álombeli elvarázsolt kastély.

A felnőttek az ebédlőasztal körül ülnek, melyet két lámpa is megvilágít: a mennyezeti és az asztali. Anya hímez, apa újságot olvas, mindketten szemüvegben, anyáé mindig lecsúszik az orra hegyére. Emma néni pasziánszozik. Márta a rajzfüzete fölé hajlik, vízfestékekkel, halvány színekkel fest egy szikár tátikát. Marianne Richard Wagner életrajzát olvassa, a vastag könyvben ceruzával időnként aláhúz valamit.

A konyhában Dag és Pu sajtos kétszersültet majszol, és a még langyos tejet issza. Lalla is a konyhaasztal mellett ül, és zoknit stoppol, már kifűzte és levette magas szárú cipőjét, és puha papucsba bújtatta fájós lábát. A füledt meleg ellenére gyapjúkardigán van a vállán. Az orrán acélkeretes, vékony, kerek szemüveg ül. Mellette, az asztalon ott áll az aznapi utolsó csésze kávé.

Holnap van Krisztus megdicsőülése, jelenti be Laila, mintha az ilyen eseménynek számot kellene tartania a Bergman testvérek érdeklődésére. Holnap van Krisztus megdicsőülésének napja,

ismétli Lalla, és ennek a napnak különös jelentősége van.

- Micsoda? - kérdezi Pu merő udvariasságból.

- Ezen a napon szól Isten a tanítványokhoz. Hangot hallanak, olyat, mint a mennydörgés, amely azt mondja: „Ez az én szeretett fiam, akiben gyönyörködöm. Őt hallgassátok.” Isten ezt úgy értette, hogy Jézus az ő szeretett fia. Mert bizony sokan voltak, akik kétkedtek ebben.

- És miért olyan érdekes ez? - kérdezi Dag a tejét szürcsölve.

- Ahol én születtem és nevelkedtem, a Megdicsőülés napja különleges napnak számít.

- Mi benne a különleges? - kérdezi Pu, és kezdi érdekelni a dolog, bár voltaképpen nem akarja.

- Például az ember megtudhatja, hogy meddig fog élni. Aki napkeltekor kimegy egy olyan helyre, ahol valaki megölte magát, az sok mindent megtudhat. Nálunk otthon ez így volt, az biztos.

- Lalla is megpróbálta? - kérdezi Dag ironikusan. - Én nem, de a néném, aki féltestvérem volt, igen.

- És?

- Erről nem akarok beszélni. De ez nagyon különös eset volt. A néném egyébként vasárnapi gyerek volt.

- Micsoda? - kérdezi Pu száját tátva.

- Én csütörtöki gyerek vagyok, és átlátok a szép lányok ruháján - magyarázza Dag komoly képpel.

Ropog a kétszersült, csúszik a tej. Lalla mosolyog, szép, szabályos műfogsora van, lágy mosolya felszökik kékesszürke szemébe.

-Az ilyen dolgokban soha nem lehet pontosan tudni, mi igaz, és mi nem. Pu mást lát, mint Dag. A tiszteletes úr mást lát, mint Eneroth kisasszony. Én látok olyat, amit Maj nem lát. Mindenki azt látja, ami az övé.

- Miért ölte meg magát az órásmester? - kérdezi váratlanul Pu. Kicsúszik a száján a kérdés, pedig nem akarja. De most már késő.

- Senki nem tudja pontosan - mondja Lalla olyan arccal, mint aki tudja.

- Lalla igazán elmondhatná.

- De akkor Pu halálra rémül, és összetolja magát - mondja Dag.

- Fogd be a szád - mondja Pu türelmetlenül, de nem barátságatlanul.

- Senki nem tudja pontosan - ismétli meg Lalla. - De azt mondják, ezt magam is hallottam, hogy a *félelem* vette el az eszét. Nem idevalósi volt, hanem tammerforsi. Először Kvarnsvedenben telepedett le, de az ottaniakat nem érdekelték az órák, úgyhogy alig bírt megélni. Amikor a felesége meghalt tífuszban, átköltözött Boriángébe, ahol akkoriban jól ment az embereknek, úgyhogy ő is meg tudta keresni a kenyérrevalót. De a helybeliek furcsa embernek tartották. Na persze ő mindenkivel udvariasan és barátságosan viselkedett, nem erről volt szó. És a munkáját is jól végezte, tehát kétségtelenül tisztességes ember volt, de valahogy mégis kicsit furcsának tartották.

- Miért ölte meg magát? - Pu szúnyogcsípést vakar a térdhajlatában. Abbahagyja a kétszersült majszolását. Kelletlenül ugyan és hitetlenkedve, de most már Dag is figyelni kezd. Lalla észreveszi, hogy megfogta hallgatóságát, és ráérősen folytatja.

-A boltjában volt egy keskeny, magas, fekete állóóra, melynek számlapját arany cirádák vették körül. Felül is nyílt rajta egy ajtó, ahol az ingajárt, és - nem tudni, mi célból - alul is. Az alsó rész üres volt - vagy inkább üresnek *látszott*. Az óra lassan és méltóságteljesen ketyegett, és komor hangon elütött minden fél és egész órát. Hosszú éveken át nem volt vele semmi baj. Pontosán és megbízhatóan működött, soha nem kellett javítani. Aztán hirtelen - igen, egyik pillanatról a másikra - mintha kicserélték volna. Készt is, meg sietett is, olykor több órát is egyetlen nap alatt. Es amikor például kettőt kellett volna ütnie, hetet ütött. Az egész óra helyett sokszor felet ütött, néha pedig teljesen elnémult, és megállt, aztán meg teljesen magától újrajárni kezdett. Az órásmasternek komoly gondot okozott ez az óra. Javítgatta, és szép lassan kicserélte az egész szerkezetét, a fogaskerekeket, a súlyokat, az ingát, a mutatókat. De semmi nem segített. Végül beállította az órát a hálószobájába, egy sötét odúba az üzlet hátuljában, amely egyben a konyhája is volt. Mégsem hagyhatta ezt a pontatlan és megzabolázhatatlan órát kint az üzletben nevetség tárgyául. Elvégre órásmaster volt. Ezt meg lehet érteni. Így aztán együtt élt ezzel az órájával éllel és nappal. Naponta többször is bezárta a boltot, és hátrament megnézni, hogy észhez tért-e már az óra. Éjszakánként minden órában felébredt, és hallgatta az ütéseket, de be kellett látnia, hogy az óra teljesen megzavarodott. Egyszer, amikor kivette a

szerkezetet, hogy újra átvizsgálja, egy fogaskerék valahogy a saját erejéből kiugrott belőle, és mélyen felsebezte a tenyerét. Dőlt belőle a vér, lecsurgott az óra szerkezetére és az asztalra. El kellett mennie a borbélyhoz, hogy ellássák a sebét, és elállítsák a vérzést.

Egy éjszaka arra riadt fel, hogy az óra tizenháromat vagy talán tizennégyet üt, bár a valóságban hajnali fél négy felé járt az idő. Annak ellenére, hogy sötét, téli éjszaka volt, különös fény derengett a szobában, és ez a fény mintha összesűrűsödött volna az óra alsó része körül. Különös fény volt, sem az alkony, sem a hajnal fényére nem hasonlított.

Az órasmester felült ágyában, és kimeresztette szemét.

Maj jön be a konyhába mezítláb. Fületlen, virágmintás teáscsészét tesz le az asztalra. A csésze színültig tele van érett szamócával.

- Hol talált szamócát Maj ebben az évszakban? - kérdezi Lalla csodálkozva és alkalmasint hálásan is azért, hogy félbeszakítják, mivel érzi, hogy előadásának csak jót tesz a hatásszünet. Talán magát is odaképzelte már az órás szobájának valamelyik sarkába, és most valahogy ki kell keverednie onnan.

-A régi malomnál. Ott minden nyáron kétszer érik a szamóca. Most is oda vitt a kíváncsiság, meg akartam nézni. Hát a tövek mind tele voltak érett szamócával. De már nagyon sötétedett.

- Töltsön magának kávé, Maj. Van még egy kicsi a kannában.

-Az órasmesterről beszélgetünk- közli Dag.

- Aha. Szóval róla. Nem ijesztő ez egy kicsit Punak ilyen késő este?

-Á! Nem félek.

- Honnan lehet tudni az órásról ezeket a dolgokat? - kérdezi Dag.

- Élete utolsó évében az órasmester egy kis tanyán lakott Anders-Pernél a solbackeni úton - jó negyedmértföldnyire innen. És Anders-Per mesélte el a maguk nagyanyjának, hogy az órasmester levelet hagyott maga után azzal a felirattal, hogy „felnyitandó a halálom után”. Igaz, egész pontosan senki nem tudja, mi történt, mert csak Anders-Per olvasta a levelet. És amikor ő is meghalt, a fiai eladták a sifonérját, és a levél eltűnt.

- De folytassa már - nógatja Pu, máris felkavartan.

-jól van - mondja Lalla, és újra belelendül. - Szóval azt látta, hogy az óra alsó aj faja elkezd kinyílni. Saját magától. Es belülről, a

sötétből valami furcsa hang jött ki. Leginkább, gondolom, sírásra hasonlított. De látni semmit sem lehetett. Az órás mestert leírhatatlan félelem kerítette hatalmába. De nem bírta megmaradni az ágyában. Remegő kézzel meggyújtotta az éjjeliszekrényen álló gyertyát, felkelt, és odament az órához. A gyertyát vitte magával, de annyira meg volt rémülve, hogy a papucsát elfelejtette felhúzni. A tűz már rég kialudt, és a szoba teljesen lehűlt, de ő észre sem vette, hogy a padló jéghideg.

- Hát ezt meg lehet érteni - mondja Pu, és a foga összekoccan.

- Igen. Az órásmester odament tehát az órához, és rögtön észrevette, hogy az inga lassabban jár, erőlködik és küszködik és majdnem megáll, de mégsem áll meg egészen. A nagymutató is és a kismutató is lefordult, és a hatos számra mutatott. A felső ajtó

zárva volt, de az alsó megnyikordult, és még jobban kinyílt. Az órásmester a hosszú hálóingében térdre rogyott, kitérte az alsó ajtót, és bevilágított a gyertyával a sötétbe. Először persze nem látott semmit, de mikor szeme megszokta a sötétet, észrevette, hogy odabent van még egy ajtó, és hogy résnyire már az is kinyílt. És akkor meglátta, hogy ki az, aki sír. Egy egészen kicsike lény, egy leányzó ült odabent összekuporodva, és szívszaggatóan zokogott. Hosszú inget viselt, és dús, fekete haja a vállára borult. Az órásmester észrevette, hogy az óra közben teljesen megállt, most már csak a leányzó sírását és a kéményben a szél süvítését lehetett hallani. Kinyújtotta a kezét, és megérintette az aprócska alakot, aki legfeljebb ha fél méter magas lehetett, de nem gyerek volt, nem is törpe, hanem egy igazi nő. Megérintette, és a leányzó felnézett. Eddig a hajával és a kezével takarta a fejét, de most, amikor felpillantott, az órásmester megláthatta az arcát.

Két teljesen vak és üres, kékesfehér szemgolyó meredt rá, a lány szája félig kinyílt, de fogak nem látszottak benne, mert a szája, és kívül az ajka is, véres volt. Keskeny és sovány arca szinte beesettnek tűnt, de a homloka magas volt és az orra vékony és finom vonalú. Az órásmester úgy érezte, hogy ez az aprócska leányzó a legszebb nő, akit ő életében valaha is látott, annak ellenére, hogy ilyen hihetetlenül kicsi volt.

- Persze rögtön beleszeretett - mondja Maj.

- Azt nem tudom, hogy beleszeretett-e, de mindenesetre végbement valami szegény emberben - sóhajtja Lalla, és lehúzza

a megstoppolt zoknit a stoppolófáról, aztán lefekteti az asztalra, és kisimítja.

- És aztán? - kérdezi Pu türelmetlenül és rémülten.

-Azután kiemelte a kisasszonykát börtönéből, megtörölte a száját és a homlokát egy nedves ruhával, bebugyolálta egy kendőbe, és befektette az ágyába. Meggyújtotta a petróleumlámpáját, lefeküdt, és nézte a leányzót, aki lehunyta vak szemét. Valószínűleg elaludt. Nem sok idő telhetett így el; a nagy, fekete óra recsegni és ropogni kezdett, mintha megbolondult volna. Újra és újra ütni kezdett, de mindig csak egyet, és nem szabályosan. *Pokoli* lármát csinált, csak ezt lehet mondani róla. A felső és az alsó ajtaja is hol kinyílt, hol nagy csattanással becsapódott, az inga pedig összevissza kalimpált. Az órásmeister rájött, hogy az óra dühös lett, és meg akarja őt ölni. Ezért kiszaladt a műhelybe, és felkapott egy kalapácsot, egy olyat, amelyiknek a feje az egyik oldalon súlyos és gömbölyű, a másikon pedig vékony és éles. Es ezzel nekiesett az órának. Amikor egyetlen csapással összetörte a számlapot, az óra dőlni kezdett feléje, és egész súlyával maga alá akarta temetni a nála amúgy alacsonyabb, sovány kis embert. De az órásmeister félreugrott, csak a lábát ütötte meg. Mielőtt az óra eldőlt volna, épp amikor a kalapácsával összetörte a számlapot, az órásmeister a szerkezet rudai és kerekei mögött egy pillanatra mintha egy eltorzult, gonosz arcot látott volna. Egy gyűlölettel teli arcot, kidülledt, vak tekintetet, kitátott, ordító száját, szuvas fogakat. Az arc homlokán széles seb tátongott, melyből dőlt a vér. Ez kétségtelenül rettenetes lehetett, de a dolog ezzel még nem ért véget. - Lalla felhajtja maradék kávéját, és kikanalazza a csésze aljából a cukrot. Maj, Dag és Pu feszülten és áhítatosan hallgat. Lalláz most nem lehet félbeszakítani.

- Egy szó mint száz - mondja Lalla a jócskán kitartott szünet után -, az órásmeister szétverte az egész órát, és szétzúzta talán azt a lényt is, aki az órában lakott. De ez nem biztos, ezt csak úgy sejteni lehet, mert erről nem írt abban a levélben, amit maga után hagyott. Miközben törte össze az órát, az aprócska leányzó úgy bömbölt és vonított, mint aki megtébolyult, nem is emberi hangon, hanem úgy, mint egy állat, mint a csapdába esett róka vagy valami afféle. Az órásmeister megpróbálta vigasztalni, de hiába. Magához ölelte, simogatta, beszélt hozzá, talán még bókolt is neki, ezt én nem tudom, de a leányzó egyre csak szűkölt és

vonított, és az órás mester egyre jobban elkeseredett, végül már sírt ő is, és rimánkodott neki, mintha az élete függött volna tőle. És hát bizony erről is volt szó: az életéről. Na, aztán ez a kis némbor bele akart marni a kezébe, de nem tudta elkapni, mert vak volt, és az órás mester védekezett. Aztán egyszer csak kiszabadította magát a férfi karjaiból, legurult a földre, és négykézláb elfutott előle. Az asztal felborult, a petróleumlámpa lezuhant, a szoba egyik sarka ki ladt, de erről nem tudok többet, mert erről nem szólt a levél. Az órás mester utána vetette magát, elkapta, magához szorította, és megcsókolta, de a leányzó beleharapott az ajkába, igen, rettenetesen egymásnak estek, el sem lehet mondani, mi mindent csináltak egymással ebben a harcban. A végén az órás mester felkapta a kalapácsát, és agyonverte vele a leányzót, éppúgy, ahogy az óráját is összetörte. Szinte önkívületben volt. Amikor megnyugodott, ásott egy gödröt az udvarban, és eltemette a leányzót az óra darabjaival együtt. Néhány nappal később otthagya a borlángéi üzletét és lakását, és elköltözött Anders-Perhez, a solbackai útra. Aztán nem telt el egy év, és felakasztotta magát.

A petróleumlámpa sárga fényköre mögött sűrűsödik a homály, éjjeli bogár ütődik a lámpa üvegének. A szomszéd szobában Marianne énekel. Kíséret nélkül éneklí Jonas Love Almgvist egyik „dalát”.

Istenem, mi szép, mi jó hallgatni angyalok karát.
 Istenem, mi boldogság hangok közt lelni jó halált.
 Némán lebegj, ó lelkem,
 az ég bíbor mélyének habjain.
 Némán szállj, ó szellemem, az úr megtartó karjain.

Dag csendesen feláll, és leteszi üres tejes poharát a mosogatópad szélére. Eltűnik a sötétben, az ebédlő ajtaja hangtalanul nyílik és csukódik.

- Dagge szerelmes Marianné-ba - mondja Pu.
- Arról egy ilyen kis tökmag, mint te, még nem tudhat semmit - feleli rá Maj, és megcsípi Pu fülét.
- Pu ragyog a boldogságtól.
- Dehogynem. Dag maga mondta el. Azt mondta, ő is operaénekes akar lenni, mint Marianne.

- Nem kell kifecsegnie a bátyja dolgait, Pu, az nem szép dolog. -
Lalla feláll, és összepakolja háncsból font varrókosarát. -
Egyébként is ideje már, hogy lefeküdjön.

- Fél tízig fenn maradhatok.

- Ki mondta?

- Nagyanya.

- Na igen, nála lehet, de most a Bergman-házban vagyunk, és itt kilenckor kell lefeküdni.

Pu sóhajtva feláll, és arra gondol, mi minden fog történni másnap, Jézus megdicsőülésének napján. Ki fog menni napfelkeltekor az öngyilkosság színhelyére, hogy lássa, megjelenik-e neki az órásmester, aztán el kell mennie apával a gránási templomba.

- Mi az, Pu, rosszul vagy?

- Mi van? - kérdi Pu száját tátva.

- Csukd be a szád. Azt kérdezem, valami bajod van? - Ma j
kérdően néz az apró emberkére.

- Á, fenéket- sóhajtja Pu. - Csak tele van a fejem.

- Gyere, bemegyünk, és hallgatjuk egy kicsit Marianna-t. Aztán majd lefekszel. Na gyere, ne tátsd itt a szádat. Mindig jusson eszedbe, hogy a szádat csukva kell tartanod. Tátott szájjal az ember butának látszik.

- Tudom. Csak a hülyéknek van tátva a szájuk.

-Jó éjszakát, Pu - mondja Lalla. - Ne felejtse el, hogy maga vasárnapi gyerek.

- Igen - bólint Pu kiválasztottsága teljes súlyával. - Tudom.

-Jó éjszakát, Maj. Lemegyek a szobámba.

-Jó éjszakát, Nilsson kisasszony.

-Jó éjszakát, Pu.

-Jó éjszakát, Lalla.

Lalla kilép a konyhaajtón, és lemegy a melléképületben lévő szűk cellájába. Maj Pu vékony nyakára teszi kezét, és maga előtt tolva vezeti a fiút az ebédlőbe.

Marianne énekel a félhomályban. A lámpák már nem égnek, a széles tálalóra helyezett két gyertya lángja világítja be a szobát. Marianne a zongoraszéken ül kissé előredőlve, keze az ölében. Tágra nyílt tekintettel néz maga elé, teste mélyéből fakadó hangja elevenen szárnyal. Én is szerelmes vagyok belé, gondolja Pu szomorúan.

Anya az ebédlőasztalnál ül, fejét kezének támasztja, szemét lehunyja. Pu sóhajt: anyába vagyok szerelmes mindenekelőtt. Azt akarom, hogy csak rám gondoljon, de most mégsem merek odamenni hozzá. Nem, most jobb, ha békén hagyom. Pu letelepszik egy magas támlájú székre a hallba nyíló ajtó mellett. Lillan álmosan lépdél lefelé a lépcsőn. Karjában hozza Baloo mackóját. Pu a küszöbnél elkapja a hógát, és felemeli az ölébe. Lillan hagyja magát emelgetni, és nyomban a szájába kapja hüvelykujját. Hosszú szempillája remegve ereszkedik az arcára. Kényelmesen befészkei magát Pu ölébe, aki szeret így ülni a hógával a félhomályban.

Apa kicsit távolabb ül az asztaltól, szemüvege fel van tolvva a homlokára, kezével eltakarja szemét, bal lábáról lehúzza cipőjét, nagy lábujja mozog a zokniban. Emma néni párnával a feje alatt alszik kényelmes karosszékeben. Szája nyitva, szuszogása már--már a halk horkolás határát súrolja. Márta szelíd, szomorú tekintettel mered maga elé. Borzong, pedig fülledt, tikkasztó meleg van. Arca piros. Bizonyára lázas.

DAG ÉS PU szobája a szeszélyes építményben voltaképpen egyvégtelen hosszúra nyújtott, körülbelül kétszer hét méteres padlásfülke. Mennyezete lejt, és a négyszögletes ablakoknál már senki nem tud egyenesen állni, hacsak nem alacsonyabb százhárom centinél. A hosszabbik fal mentén sorjázik a két besüppedt, ócska vaságy. A két ablak között lehajtható asztal áll, többnyire lehajtván. Két rozoga szék és egy dűledező tükrösszekrény tartozik még a szoba berendezéséhez.

Pu alszik, vagy talán nem alszik. Dag egy piros fedelű könyvet olvas, de lehet, hogy csak a fényképes illusztrációkat nézegeti benne. A széken gyertyatartó áll, egy szál gyertya lángja oszlatja a homályt. Pu felpillant.

- Mit olvasol?
- Semmi közöd hozzá.
- Ez az a könyv a meztelen nőcikkel?
- Megnézheted. De öt órába kerül.

Pu nyomban kihalászik öt órét egy papírzacskóból. - Nesze, itt van.

A két testvér belemélyed a piros könyvbe. A könyv címe: „Nackte Schönheit”. Dag, aki már két éve tanul németül, tudja, mit jelent. A képeken urak és hölgyek láthatók, akik futnak, ugrálnak, tornáznak, kávét isznak, tábortűz körül ülnek, és énekelnek. Mind meztelenek. Dag rámutat az egyik képre: - Nézd, micsoda bozót. Ez parókát visel a punciján. -

A képen egy sovány nő éppen hídba akar lemenni. Erős ellenfényben áll. - Ez jobban tetszik- közli Pu, és egy telt idomú lányra bök, aki futva közeledik a kamera felé. - Szerintem hasonlít Marianne-ra.

- Fenéket, *egyáltalán* nem hasonlít rá.

- De nagyon jól néz ki - mondja Pu, és kezd égni az arca. -

Tényleg. Jó volna beleharapni.

- Te tiszta hülye vagy - mondja Dag, és becsukja a könyvet. - Neked nem tesznek jót az ilyen képek. Aludjunk.

- Kitől kaptad a könyvet?

- Nem kaptam, hanem vettem, te hülye. - Kitó?

- Carl bácsitól, kitől mástól. Egy ötvenet fizettem érte. Carl bácsinak soh nincs pénze. Ha tehetné, nagyanyát is eladná.

- Mit gondolsz, Emma néniért is lehetne kapni valamit?

- Fenéket. Még nekünk kéne fizetni, hogy megszabaduljunk tőle. De Lallán talán lehetne keresni valamit.

Egy-két perc csend és sötétség. - Dagge?

- Kuss. Alszom.

- Szerinted Maj kefél Johan Berglunddal? - Hülye. Maj apával kefél. Ezt te is tudod. - Apával?

- Kussolj már. Aludni akarok.

- És Marianne? Nem ő kefél apával?

- Ő is. Apának, ha nem tudnád, kangörcse van.

Minden nőt megkefél, csak Lalláz és Emma nénit nem.

- Nagyanyát is?

- Még szép. De őt csak karácsonykor és húsvétkor. De most már kussolj.

Dag ágya halkán és ütemesen nyikorogni kezd.

Pu mondani akar valamit, de inkább nem mondja.

Nem tudja pontosan, hogy bátyja mit csinál, de sejti, hogy valamilyen szigorúan tiltott dolgot művel.

- Dagge?

- Kussolj már, az istenit.

- Szerinted apa most keféli anyát?
 - Megtépjelek?
 Rövid csend. Az ütemes nyikorgás erősödik.

- Dagge?

- Öh.

- Mit csinálsz?

Nincs válasz. Az ágy elnémul.

- Dagge? Alszol?

Nincs válasz. Mivel nem tud tovább beszélgetni,

Pu szinte nyomban elalszik. A Dahlberg-villa zaklatott lelki lakói hamarosan mind álomba merülnek.

Éjszaka szél támad a hegyszirt felől, és susogni kezdenek a fenyők, a cseresznyefák és a rebarbarák. Finom eső seprí végig a tető kátránypapírját, de szinte nyomban el is áll.

A lépcső megnyikordul, és a fiúk szobájának ajtajában megjelenik Emma néni. Hálóinge fölött hosszú hálóköntöstvisel. Fején kötött sapkavau, ősz haja hátul csomóba van tűzve. Kifulladásig liheg a lépcsőmászástól.

-Alusztok, fiúk?

Álmos mormogás.

- Meg kell kérnem valamelyiktekét, hogy segítsen nekem.

- Mi az?

- Ki kell mennem az árnyékszékre.

- Mi?

- Most azonnal ki kell mennem. Valakinek velem kell jönnie, tartania kell a lámpát, és támogatnia kell. Nem tudok egyedül menni, mert elesem.

- Nem jó Emma néninek a vödör?

- *Nagydologra* kell mennem, Dag fiam.

- Nem tud várni reggelig, Emma néni? Akkor Maj vagy Lalla segítene.

- Nem bírom visszatartani, fiacskám. Este megettem egy fél doboz fügét. Jaj, nagyon fáj a hasam, és gyorsan ki kell mennem.

- Majd én segítek Emma néninek - mondja Pu előzékenyen. Rögtön ki is bújik az ágyból, és belelép a szandáljába. Dag a fal felé fordul.

-Jó fiú vagy, kicsi Pu, segítesz öreg nénikédnek. Jutalmul kapsz egy koronát.

- Természetesen én is mehetek, ha Emma néninek ennyire kell - mondja Dag, és felül az ágyban.

- Nem kell, köszönöm. Csak aludj tovább. Miattam ne fáraszd magad.

A menet máris elindul. Pu megy elöl, bal kezében tartja az öreg viharlámpát. Jobbjával Emma néni kövér kis kezét fogja. Emma néni óvatosan jár, minden lépést megfontol, és közben zihál az erőlködéstől és a hasfájástól. Időnként megáll az enyhe emelkedőn, és megigazítja a vállára borított takarót. Szítál az eső, de a füves domboldal és az út kövezete még mindig árasztja magából a nap melegét.

Végül megérkeznek útjuk céljához. A lámpát leteszik az egyik fedőlapra, és az öreg matróna nyögve

elhelyezkedik a legnagyobb átmérőjű nyíláson. Pu odakint leül a lépcsőre, és egy szunyogcsípést vakargat. Az ajtó a biztonság kedvéért nyitva marad. Emma néni hatalmas hasában vihar dörög és robajlik. Tompán recsegő, bűzös trombitaszó töri meg az éjszaka csendjét. Emma néni zihálva és fújtatva erőlködik Pu vezna háta mögött. Súlyos placcsanások hallatszanak a gödör mélyéből, aztán egy erős vízszög csobogásának éles hangja. Akár egy 16, gondolja Pu, és hüvelykjével és mutatóujjával óvatosan befogja az orrát, de úgy, hogy Emma néni ne lássa, és ne jöjjön zavarba. Aztán csend lesz.

- Készen van, Emma néni?

- Nem, még nem. Ne sürgess.

- Felőlem egész éjszaka itt maradhatunk, ha Emma néni úgy akarja.

-Te nagyon jó gyerek vagy, kicsi Pu.

- Nagyon fáj a hasa?

- Nem is tudom. Igen, még mindig fáj. Nem tudom, kicsi Pu. Nagyon odavagyok. Emma nénéd egy merő kétségbeesés. Ez a sok székrekedés és hasmenés. Valahogy soha nem vagyok rendben. Néha úgy érzem, hogy minden, a gyomrom, a beleim, sőt még a lelkem is kijön belőlem, és úgy érzem, hogy meghalok. És akkor eszembe jut az a sok étel, amit magamba tömök, és megfogadom, hogy ezentúl óvatosabb leszek, és nem eszem olyasmit, ami rosszat tesz nekem. De másnap megszegem a fogadalmat, és kezdődik minden előlről. Jaj! Jaj! Au! Au! Kezdődik újra. Ezt nem bírom ki.

Halk trombitafutamok és tompán visszhangzó dobpergés. A viharlámpa imbolygó fényében a hatalmas testjobbra-balra dülöngél, összehúzódik és felmagasodik, a kövér lábak hintáznak, a két könyök a hasnak feszül. Jaj. Jaj.

- Most persze még vérezni is kezd. A nyomorult aranyerem, soha nem bírja tartani magát. És persze a hálósapkámmal kell elállítani a vérzést. Nem tudom, miért nincs a Bergman-házban rendes toalettpapír. Miért kell a tiszteletes úrnak újságpapírt használnia. Szívesen megfizetném. Jaj, most megint kezdődik, épp amikor már...

A fújtatás abbamarad, Pu a nagynénje lélegzését sem hallja. Hátrafordul. Mi van, ha meghal, és kifordult, halott tekintettel mered rá a budi ülőkéjéről? Az bizony rémisztő volna. De nem halt meg. Csak annyi történt, hogy az öreg matróna a kezébe temeti az arcát. Egyenesen ül, hatalmas combjáról fel van húzva a hálóing, haja összekócolódott, amikor lerántotta a hálósapkáját, kezét az arca elé tartja, és némán hajlong. Talán sír?

- Emma néni el van keseredve?

- Igen.

- Miért?

- Pokol ez, kicsi fiam.

- Micsoda?

- Pokol.

Elveszi kezét az arcáról, és Pu most már látja a könnyeit, a fonnyadt bőrét barázdáló fényes könnycsíkokat. Lehajtja fejét, és a lámpát piszkálja. A falon óriásira nő az árnyéka. Aztán különös hangon folytatja:

- Tudod, kicsi Pu, az öregség pokol. A végén pedig az ember meghal, és az se valami vidám dolog. Es mindenki megkönnyebbül, és örököl néhány fillért meg pár bútordarabot. És azt gondolják, hogy jobb is az öreglánynak, hogy végre befejezte. Hiszen nem törődött soha senki emberfiával. Magára is maradt! És aztán halálra ette magát, ez az igazság. Igaz, jó karácsonyi sört tudott főzni, ezt azért meg kell adni neki.

Emma néni zörög az újságpapírral, aztán begyűri a megfelelő helyre a hálósapkáját, felhúzza hosszú szárú, rózsaszínű bugyiját, és leereszti a hálóingét. Pu segít neki lelépni a budi trónusához vezető két lépcsőfokról. Keze hideg és nyirkos. Aztán félszeg mozdulattal megsimogatja Pu fejét. A hegyek karéja és az erdő

széle fölött már szürkén dereng az ég.

Pu kimerülten álomba zuhan. Lehet, hogy álmodik, talán azt, hogy repül, vagy azt, hogy nagyon kicsi, és meztelenül fekszik Maj csupasz hasán, vagy azt, hogy végre szabad embert ölnie. Először a bátyját kell megölnie, azután apának kell meghalnia. De apának előbb sírnia és rimánkodnia kell, és reszketnie a félelemtől. De meg kell halnia, ez elkerülhetetlen. A király megparancsolta Punak, hogy ölje meg apát, úgyhogy nem lehet alkudozni.

Valaki egyszer azt mondta, hogy „a félelem szüli meg azt, amitől félünk”. Bölcs mondás, és gyerekekre is érvényes, olyanokra, mint például Pu. Az elmúlt tél óta az a visszatérő félelem élt benne, hogy apa és anya nem akar tovább együtt maradni. Ez abból táplálkozik, hogy Pu véletlenül tanúja lett a szülei tettlegességig fajuló, heves szóváltásának. Amikor észrevették, hogy látja őket, azonnal abbahagyták a veszekedést, és aggodalommal fordultak Pu felé, aki rémületében elsírta magát. Apának karmolás virított az arcán. Anyának összekócolódott a haja, remegett az ajka, szeme elfeketült, orra kivörösödött. Mindketten erőteljesen bizonygatni kezdték, hogy a felnőttek éppolyan dühösek tudnak lenni egymásra, mint a gyerekek. De a sok beszéd és az érvek nem sokat segítettek. Pu megijedt, nem is annyira akkor, amikor történt, hanem később. Apránként erősödött meg benne a félelem, és figyelni kezdte apát és anyát. Megfigyelte például, hogy néha furcsán elváltozik az arcuk és a hangjuk. Apa elsápad, szeme színtelenné válik, feje észrevétlenül remegni kezd. Anyának valamilyen fémes szaga lesz, lágy, meleg hangja pedig elvékonyodik, mintha nem kapna elég levegőt. Pu szóba hozta a dolgot a bátyjának, de Dag gúnyosan nézett rá, és nevetve közölte: Szarok rájuk. Felőlem mindketten elmehetnek a pokolba. Engem csak az érdekel, hogy hagyjanak békén, és az a rohadt disznó, aki azt állítja magáról, hogy az apám, ne verjen többé a porlóval. Pu elhallgatott, és csendben eloldalgott. A probléma megmaradt.

Most felébred mély álmából. Úgy érzi, mintha könnyű ütés érte volna a rekeszizmát, kábult, és nem tudja, hogy a valóság melyik szeletében van ebben a pillanatban: a sajátjában-e, amelyet ismer, s amelyben otthonosan közlekedik, s amelyet ugyan mindenféle furcsa képek és alakok népesítenek be, de amelyet

mégis az ő könnyen felismerhető, saját valósága; vagy abban a másokban-e, abban az új és félelmetes valóságban, amely nemrég kezdte meghódítani érzéseit és gondolatait. Egy másodperccel az ébredés után már tudja, mi szakította ki álmából. Hangokat hall anya szobájából: halk, néha suttogó hangokat. Anya és apa folytat valamiféle beszélgetést,

nem ismeri fel a hangjukat, pontosabban a hangjuk korábbi, rémületes pillanatok emlékét idézi. Mi az *isten* van már megint? Mik ezek a suttogó, sistergő, idegen hangok az éjszaka közepén? Pu vacog, a rohadt életbe, ezt hallanom kell, ki kell mennem az ajtón, hallani akarom, mit mondanak. Felújí az ágyban, csupasz lábával lelép a linóleumra. A linóleum hideg, és Pu borzong, jóllehet a nappal melege még nem hagyta el a keskeny, hosszú szobát.

Rögtön észreveszi, hogy anya szobájának ajtaja félig nyitva van, és kiáll a lépcsőházba egy alkalmas helyre, ahol észrevétlen maradhat, de lát. Anya az ágyon ül, karjával átkulcsolja térdét, hálóinge lecsúszott gömbölyű vállán, haját nem fonta össze éjszaka. Dús, sötét fürtjei a vállára borulnak, arca sápadtan fénylik a derengő hajnali fényben. A roletta virágfüzérei, a halványzöld falak, a mosdó előtt álló kínai paraván, a tájképek a falon (Carl bácsi akvarelljei), az aranysárga rongyszőnyeg: mind, mind szürkén és lassan, nagyon lassan derengenek elő a félhomályból. Apa egy magas támlájú, fehér széken ül. Piros szegélyű, rövid hálóing van rajta, mezítláb van, kezét összekulcsolva tartja az ölében. Pu úgy érzi, hogy egyenesen őrá néz, de apa nem néz sehova, feltehetőleg nem lát semmit, csak a saját keserűségét. A szülők képe a gyenge fény ellenére élesen bevésődik Pu emlékezetébe. Emlékszem rá. Most is látom, bármikor elő tudom hívni, emlékszem a távolság és a mozdulatlanság félelmetességére. A pillanat végérvényesen megsemmisítette Pu rendezett világképét, amelyben még a kísértetek és a büntetések is azt bizonyították, hogy Pu ura a maga valóságának. Ez a valóság szétesett vagy felszívódott, semmi nem maradt belőle. A királyt letaszították trónjáról, el kellett hagynia királyságát, és mint legkisebbnek és legnyomorultabbnak a kicsik és nyomorultak között, újra fel kellett fedeznie birodalmát, melytől megfosztották, s melynek, mint most rémülten látta, nincsenek határai. Anya ott ült az ágyon, kezével átfogta térdét, apa pedig ott ült a magas

támlájú széken, kezét összekulcsolta, tekintetét valahova Pu bal füle tájékára függesztette. Nem emlékszem a szavakra, csak a képre és a padló hidegére, és azt hiszem, emlékszem a hangsúlyokra és anya virágainak és szappanának finom illatára. De a szavakra nem emlékszem. Most találgatom, most ötlöm ki, most rekonstruálom őket, hatvannégy évvel az után a pillanat után.

- Ez megalázó - mondja apa, és mélyet sóhajt.

- Megmondtam, hogy nem kell kijönnöd.

- De ki kellett jönnöm, mégpedig egy nagyon egyszerű oknál fogva. Vágyom utánad és a gyerekek után, és nem akarok egyedűi lenni. Elegem van a magányból.

- De hát akkor miért nem vagy egy kicsit kedvesebb, Erik? Hiszen annyira örülünk annak, hogy itt vagy. Hát nem látod?

- De igen, bebeszélem magamnak... de ez olyan megalázó. És akkor bemasírozik ide az anyád azzal a pojáca bátyáddal a kíséretében. És még csak meg se kérdezi, hogy nem zavar-e.

- Most tényleg igazságtalan vagy. A mama csakis azért tette meg ezt a fáradságos utat, hogy téged üdvözölhessen.

- Csak azért jött ide, hogy bosszantson. Tudom, hogy milyen gonosz. Hogy micsoda győzelem az számára, hogy itt lakunk ebben a nyomorúságos viskóban ezen az undorító vidéken. Akaratom ellenére. Az én *kifejezett akaratom* ellenére.

- Nem gondoltam volna, hogy isten szolgájában ennyi gyűlölet lakozhat.

- Nem bocsáthatok meg annak, aki meg akar semmisíteni.

- Szörnyű, hogy tudsz beszélni.

- Igen? Szörnyű?

- Igen, szörnyű. Pontosan úgy, mint szegény anyád. Mániákus vagy.

- Nem tudok megbocsátani egy olyan embernek, aki azért gyűlöl, mert egyáltalán a világon vagyok.

- Pontosan úgy beszélsz, mint Alma néni!

- Mi nem voltunk valami finom népek. Igen. Nem voltunk úriemberek. Ez igaz.

- Hallanod kéne a saját hangodat.

- Neked is hallanod kéne a hangodat, amikor azt mondd: „szegény anyád”.

- Miért beszélünk így egymással?

- Mi nem tudtunk színházba járni, nem tudtunk Olaszországba és Mössebergbe utazni, nekünk még arra se futotta, hogy megvegyük magunknak az újabb könyveket.

- Te aztán igazán nem szólhatsz egy szót sem, hiszen az én pénzemről ugyanúgy jut neked is, mint nekem vagy a gyerekeknek.

- Ez igaz.

- Egyáltalán nem volna szabad így beszélned.

- Ez igaz.

- Szörnyű, amikor ezt felhozod.

- Igen, lehet, hogy szörnyű. De nem én akartam, hogy mindenáron a Villagatában lakjunk egy olyan drága lakásban. Nagyon jól megvoltunk a Skeppargatában.

- Ott nem süttött be a nap, és a gyerekek megbetegedtek.

- Ez a rögeszméd.

- Fürstenberg doktor úr is megmondta, hogy...

- *Tudom*, mit mondott Fürstenberg doktor úr.

Anya válaszolni akar, de meggondolja magát. Rágni kezdi az egyik körmét, nagyon dühös. Hallgat és erőt gyűjt. Pu látja, hogy apa voltaképpen feladja, oldalról nézi feleségét, és a fehér íróasztal mellé áll, körvonalai kirajzolódnak a roletta fehér négyszögében. A csend egyre nő, egyre félelmetesebb. Apa hangja most másképp cseng:

- Nem mondsz semmit?

- Miért, mondanom kéne valamit?

- Elmondhatnád, mire gondolsz.

Apa most fél, ez érezhető.

- Szóval azt akarod, hogy mondjam meg, mire gondolok - mondja anya lassan, vontatottan.

Apa hallgat, anya is hallgat. Amikor anya később megszólal, hangja mint a hó, dermedtően csendes. Pu úgy érzi, a lába elzsibbad, gyomra összezsugorodik, szemébe könnyek tolnak, pedig nem akar sírni. Egy hangot sem akar hallani abból, amit anya mondani akar, de nem bír megmozdulni, a lába nem engedelmeskedik akarátának, ott kell maradnia és hallgatnia kell.

Anya tehát beszél. Hangja nyugodt, nézi mutatóujján a körmét, felszakadt mellette a bőr, vérzik.

- Tudni akarod, mire gondolok? Valami olyasmire, ami gyakran megfordult a fejemben az elmúlt év

során. Vagy hogy egészen őszinte legyek, amióta Lillan megszületett.

- Inkább nem akarom - mondja apa gyenge hangon.

- Csakhogy most már én akarom, és ezt nem akadályozhatod meg.

- El is mehetek.

- Felőlem! Tessék. Bár egyébként nem volna rossz, ha egyszer őszintén kibeszélnénk magunkat. Talán jót tenne, ha végre tisztázhatnánk, hogy is állunk egymással.

Anya felpillant apára, és kissé elmosolyodik.

- Már régóta arra gondolok, hogy fogom a gyerekeket, és egy időre elköltözöm tőled. - Csend. Az árnyék az ablak négyszögében nem mozdul. Anya arrafelé fordítja fejét, és nézi.

- Elköltözöm Upsalába, van egy ötszobás, üres lakás a házunk legfelső emeletén, olcsón kibérelhetem. Udvari lakás, napos, csendes, teljesen fel van újítva, fürdőszoba is van benne, meg minden, ami kell. Dagnak és Punak közel lesz az iskola, csak az utca túloldalára kell átmenniük. És Maj biztosan eljön velem Upsalába, és gondját viseli Lillannak. Én pedig munkába állok. Írtam Elisabeth nővérnek, aki azt válaszolta, hogy jöhetek, szívesen látnak. És közelebb volnék az öcsémhez is, Ernsthez, a mamához és a legjobb barátaimhoz... nem kellene kérnem... tőled... nem volna... féltékenység... és egy kicsit szabad lehetnék... egy kicsit... szabad...

Szarka csörög a nyírfán az ablak előtt, szél támad, a roletta kifeszül. Apa lehajtja fejét, és ujjával vonalakat húzogat az írómappa itatóspapírjára. Pu kővé dermedve áll, halálos félelmében mozdulni sem mer.

- Szóval azt mondd, hogy váljunk el? - Ezt nem mondtam.

- Azt akarod, hogy váljunk el? És el akarsz hagyni? - Erik! Nyugodj meg, és próbáld megérteni, amit...

- Elmégy, és elviszed a gyerekeket.

- *Soha* nem beszéltem válásról...

- Torsten beszélte tele a fejedet ezekkel a dolgokkal? - Nem, nem Torsten.

- De beszéltél vele?

- Igen, persze hogy beszéltem.

- Egy kívülállóval a mi kettőnk dolgáról.

-A legjobb barátunk, Erik! És jót akar nekünk.

- És persze anyáddal is, és a nagyra becsült öcséddel, Ernsttel is, és persze Elisabeth nővérrel is! Egyáltalán, kivel *nem* beszéltél? Istenem, micsoda szégyen. Mindenkivel beszélsz, csak velem nem. Mert amit idegenek mondanak, arra odafigyelsz, csak rám nem akarsz hallgatni.

Keserű tehetetlenség. Pu továbbra sem bír megmozdulni, ez az, amitől legjobban félt, a leszámolástól, amelyben nincs könyörület, a büntetéstől, amelyben nincs megbocsátás, attól, hogy kihajítják a sötétbe, egy verembe, éles kövek közé, és senki nem keresi, senki nem emeli ki a sötétségből.

- Most legalább tudod, hogy mit gondolok - mondja anya hosszú szünet után. - Megkérdezted, és megtudtad.

- És ha nem kérdeztem volna meg?

- Nem tudom, Erik. Nem tudom. Vártam az alkalmat, hogy megmondhassam, de nagyon bizonytalan voltam.

- De most már biztos vagy benne, ha jól értem.

- Gyere, ülj le ide az ágy szélére, kedvesem. Olyan messze vagy. Találjunk ki valamit. Próbáljuk meg. Egyúttal. Én nem akarlak bántani téged.

- Valóban?

Ez inkább szomorúan, mint ironikusan hangzik. A tiszteletes úr nehézkesen leül az ágy végére, jó messzire a feleségétől. Anya megpróbálja elérni a kezét, de ő nem reagál.

- Olyan nehéz ez, Erik. És nem akarlak bántani.

- Ezt már mondtad.

- De amikor kijössz hozzánk, feszült vagy és türelmetlen. Otthon meg annyi dolgunk van. Te mindig idegeskedsz a prédikációid miatt, és soha nincs időnk arra, hogy elutazzunk valahova, és ha mégis elutazunk, akkor az én pénzemből megyünk, amitől neked rossz lesz a kedved. És nekem ott van még a gyülekezeti munka, a háztartás és a gyerekek, ami néha nagyon nagy teher.

Apa az arca elé emeli kezét, és erősen szuszog. Szokatlan és ijesztő látvány. Anya feltérdel, hogy elérje apa arcát, és megsimogassa, de apa félrehúzódik előle, és feláll.

- Elmégy? - kérdezi anya gyámoltalanul.

- Sétálok egyet. Az jót tesz.

- Ilyenkor, éjnek idején?

- Igen.

- Veled megyek.

Anya már lép is ki az ágyból, és fogja össze hosszú haját. Csupasz lábfeje kicsi és íves, lábujja gömbölyű: -Jövök én is.

- Nem, Karin, ne gyere. Egyedül akarok lenni.

- Nem mehetsz így el.

- Ne szólj bele abba, hogy mit csinálok.

- Ne menj el. Az a legrosszabb, ha elmégy.

Apa elindul az ajtó felé, de megáll, és visszafordul. Hangja nyugodt és hűvös.

- Valamit meg kell mondanom neked, Karin. Ez volt az utolsó alkalom, hogy azzal fenyegetsz, hogy elköltöazol, és elviszed a gyerekeket. Ez volt az *utolsó alkalom*, Karin! Te meg az anyád. Elegendem van a megaláztatásokból.

- Ez nem fenyegetés.

- Annál rosszabb. Akkor pontosan tudjuk, hányadán állunk egymással.

- Igen, tudjuk.

- Mindig magányos voltam. Most még inkább az leszek.

Apa kimegy, és Pu hangtalanul behúzódik a gyerekszoba ajtaja mögé. Apa a szekrény előtt álló székről felszedi a ruháit, és eltűnik a nyikorgó lépcsőn. Pu azon töpreng, milyen örüggyel mehetne be anyához egy kis vigasztalásért. Azt mondhatná például, hogy nem tud aludni, mert fáj a hasa, ez be szokott jönni, ha anya jó kedvében van. De valami azt súgja neki, hogy most nemigen számíthat vigasztalásra. Lopva figyelni anyját. Anya az ágy szélén ül, csupasz lába a padlón, könnyek nélkül, rázkódva sír, kezével végigsimítja arcát és homlokát, mintha láthatatlan pókhálót húzna le magáról. Még kétszer fut rajta végig a rázkódás, aztán mélyet sóhajt: Igen, ez nagyon nehéz.

Most rázendítenek a község kakasai, és versenyt kukorékolnak egymással; az egyik a Berglundéké, a másik a kertészék kakasa, a Törngvistéké.

Pu hosszú ideig áll, és töpreng, aztán elhatározza magát. Igen, megteszi, amit meg kell tennie. Semmi értelme, hogy lefeküdjön és fejére húzza a takarót, mintha mi sem történt volna, most, amikor jól ismert világa a füle hallatára és a szeme láttára összeomlott. Beoson a gyerekszobába, és gyorsan felöltözik: felhúzza kifakult ingét, rövidre vágott alsógatyáját, rövidnadrágját, pulóverjét, és kezébe veszi szandálját. Lelopózik a lépcsőn, átlépi a nyikorgó lépcsőfokot. A fáradtságtól és izgalomtól kavarog a

gyomra, valami rettenetesen szorítja sovány mellkasát, de nem sírok, most nem lehet sírni, itt már nincs megbocsátás, nem lehet sírással vagy imádkozással fordulni Istenhez, Isten nyilvánvalóan nem törődik Puval. Pu ezt már hosszabb ideje sejti. Óran ai elrepültek, Isten megfélekedett róla. Talán nem is létezik. Ami egyébként jellemző volna. Az égbolt fehér és felhőtlen, a nap hatalmas kereke már Djurmo szirtje alatt dübörög. A folyó fekete tükre folyékony ezüstarté változik, már majdnem teljesen kivilágosodott, kezd meleg lenni a pulóver. Szellő suhan át a fák lombja között, a fecskefiókák repülni tanulnak, csattogva vetik bele magukat a levegőbe.

Pu rögtön megpillantja apját. A roskatag nyári padon ül a veranda előtt. Gallér nélküli ing van rajta és a viseltes nyári nadrágja, lábán még mindig papucs, kopott bőrkabátja a vállára van terítve. Pipázik. A fű harmatos, Punak vizes lesz a lába. Odamegy a padhoz, és leül.

Apa csodálkozva néz rá.

- Fenn vagy? Ilyenkor?

- Ki akarok menni egy kicsit az erdőbe.

- Igen? És miért, ha szabad érdeklődnöm?

- Tudni szeretném, hogy láthatok-e egy kísértetet.

- Kísértetet akarsz látni? - Egy hazajáró lelket. - És hol keresnéd?

-Ahol megölte magát. -Az órasmestert?

- Merthogy én vasárnapi gyerek vagyok.

- Tényleg azt hiszed, hogy vannak kísértetek? - Lalla és Maj szerint vannak. - Vagy úgy.

A beszélgetés véget ér. Apa pipája szörcsög. Amikor kialszik, apa újra meggyújtja, és Pu mélyen beszívja a pipafüstöt, szereti az illatát.

-A pipafüst elriasztja a szúnyogokat - mondja apa.

- Ilyen korán még sok a szúnyog - feleli Pu udvariasan.

Ismét csend. A nap átbuggyan a hegygerinc taróján, máris fehér és perzselő, Pu leereszti szempilláját, ég a szeme a fáradtságtól.

- Van kedved eljönni velem Gránäsba? Vonattal mennénk Djurásig, és onnan még egy jó mérföldet biciklivel.

Apa Pu felé fordítja széles arcát, fiára függeszti kék tekintetét, kiveszi pipáját a szájából, és még egyszer felteszi a kérdést. Pu hallgat, szinte feloldhatatlan dilemma előtt áll: Apa szomorú, és

kéri Put, hogy menjen vele. Nem mondhat nemet.

- Igazából vonatozni akartam, síneket fektetni a buditól kezdve, ami feltételes megállóhely lenne, le egészen a nyírfáig, ahova a váltókat tenném. Jonte átjönne, és játszana velem. Megígérte.

- Értem. Nem kell most eldöntened. Gondolkozz rajta.

Apa barátságosan mosolyog, és kiütögeti pipáját a pad szélén. Pu felvesz egy katicabogarat az ujjára. Mellkasán nem enyhíi a szorítás.

-Azzal a kis tehervonattal mennénk, amelyik vasárnaponként kilenckor indul Dufnásból a rönkszállító vagonokkal és egy öreg személykocsival. És vennénk az útravaló mellé egy üveg limonádét.

Ülnek a padon, kétméternyre egymástól. A harmat felszáll, a folyó felett pára csík lebeg, közeledik a hőség.

Most visszatekintek a jövőbe: felidézek a múltból egy későbbi pillanatot. Ezerkilencszázhatvannyolcat írunk. Apa nyolcvankét éves, nemrég özvegyült meg. Östermalmon lakik egy ötszobás lakásban. Edit nővér vezeti a háztartását. Edit diakonissza, ötvennyolc éves, impozáns termetű, virágzóan nőies jelenség, barna szeme melegen csillog hosszú szempillája alatt. Szája nagy, sokat nevet, keze széles és száraz. Edit nővér egyike volt apám legelső konfirmandusainak, és később családunk barátja lett. Tiszta, hálsinglandi tájszólásban beszél.

Apa öröklött izomsorvadásban szenvedett, amely erősen megnyomorította, ortopéd cipőt viselt, bottal járt, szép, hosszú keze is kissé deformálódott. Apát és Edit nővért szavakba nem foglalt, szeretettele viszony fűzte egymáshoz. Láthatóan jól érezték magukat egymás társaságában.

Jöttem fölfelé a Grevturegata déli emelkedőjén. Tél végi havas eső esett, erős, hideg fény világította meg az olvadó hókupacokat és a járda homokkal felszórt keskeny csíkját. Apa és én már egy éve látszólagos békében és udvarias egyetértésben életünk egymással. Ez nem azt jelenti, hogy feltártuk és megértettük a múlt bonyodalmaikat, a távolságtartást, a félreértéseket és a gyűlöletet. Soha nem beszéltünk a viszállyainkról, melyek egy emberöltőn át dúltak közöttünk. De a szomorúságunk, külsőleg, elmúlt. Az apagyűlöletet valami különös betegségnek tartottam,

amely egyszer, réges-régen hatalmába kerített... nem is engem, hanem valaki mást. Az utóbbi időben én intéztem apának bizonyos anyagi és hivatalos ügyeket, ami nem sok fáradságomba került. Minden szombat délután meglátogattam, és eltöltöttem néhány órát vele és Edit nővérrel. Egy ilyen látogatásomat akarom most felidézni.

A lift az östermalmi liftek méltóságteljes nyikorgásával vitt fel a ház legfelső emeletére. Kétszer röviden csöngettem. Edit nővér azonnal ajtót nyitott. Mutatóujját a szájához emelve suttogva közölte, hogy csendben kell maradnunk: apa egy órával meghosszabbította délutáni pihenőjét, az éjszaka nehezen telt, erősen fáj a csípője és a háta. Suttogva válaszoltam, hogy akkor beszéljük meg az anyagi dolgokat. Edit nővér ezt jó ötletnek tartotta. Megkérdezte, nem kérek-e kávé vagy teát, épp most sült friss pogácsát, nem, köszönöm, nemrég ettem, skandináv színházak igazgatóival ebédeltem, nem kérek. Kibújtam télikabátomból, lehúztam átnevesedett, vastag cipőmet, felvettem apa egyik papucsát, és aztán letelepedtünk Edit nővér szobájában. A nem túlságosan nagy, utcai szoba barátságosan volt berendezve: világos tapéta, finom, pasztellszínű festmények és reprodukciók, könnyű függönyök, roskadó könyvespolc, kis, kétszemélyes pamlag, fotel, cirádás falióra. Az ágyat széles, sárgás

tónusú, horgolt ágytakaró borította. Az ablak előtt fehér íróasztal állt két széssel. Ide ültünk le. Edit elővett egy mappát, és a rend kedvéért megmutatott egy-két kifizetett számlát, egy számlakivonatot és egy levelet, melyben a háziúr közölte, hogy július elsejétől felemeli a lakbért. Edit felolvasta a levelet, aztán sóhajtott.

- Tudja, Ingmar, az a legrosszabb, hogy Erik állandóan aggódik az anyagi helyzete miatt. És hiába mondogatom neki, hogy jól megvagyunk.

- Beszélek apával.

- Ha már beszél, mondja meg Eriknek azt is, hogy én nem hagyom őt el, és főként azt, hogy maga, Ingmar, nem akarja őt bedugni egy elfekvő kórházba.

-Aha. Szóval ezt mondja?

-Azt hiszi, hogy el akarjuk tőle venni a lakást.

-A lakást?

- Néha azt mondja, hogy maga meg én a lakására pályázunk. És hogy csak idő kérdése, mikor tesszük be az elfekvőbe. Ilyenkor rettenetesen elkeseredik, és semmivel nem lehet megnyugtatni.

- És maga hogy van, Edit?

- Én szinte mindig jól vagyok. Engem csak az aggaszt, hogy az édesapja ilyen búskomor. És hogy ilyen egyedül van. Rettenetesen gyötrődik, és én hiába állok ott mellette, nem tehetek semmit. És valahogy így állunk a halállal is.

-A halállal?

- Őszintén szólva az az érzésem, hogy az édesapja fél a haláltól. Nem mondja ki, de hát én tudom, hogy gondolkodik. És mivel nem akarja mutatni, hogy fél, evvel is magára marad. És türelmetlen lesz, és minden apróságért veszekszik. De ez engem nem zavar, ne értse félre, Ingmar. Csak veszekedjen, amennyit akar. Hiszen nem akar bántani. És ha néha nagyon felemeli a hangját valami jelentéktelen dolog miatt, utána elmegy, és virágot vesz nekem. Úgyhogy mindent összeadva egész jól megvagyunk. De ez a dolog a halállal, ez a legnehezebb. Ebben nem tudok neki segíteni, és nem értem a félelmét. Hiszen mégiscsak pap, és bíznia kellene jézus könyörületességében. De azt hiszem, elvesztette a hitét. Éppen ő, szegény Erik, aki annyi embernek tudott vigaszt nyújtani, nem utolsósorban nekem magamnak is. A hite tiszta volt és erős, hiszen tudja, Ingmar, néha az egész lényéből mintha sugárzott volna a bizonyosság. Karín halála után gyakran beszélgetett velem az újraegyesülés csodájáról. Meg volt győződve róla, hogy Karín és ő találkozni fognak egy másik világban megtisztultan és megdicsőülten. Őszinte örömmel tudott erről beszélni, és én arra gondoltam, hogy Isten könyörületes, mert meghagyja egy öreg embernek a bizonyosságot a feltámadásban. Nem tudom, Ingmar. Most nem tudom megállni sírás nélkül, de ne törődjön velem. Borzasztóan sajnálom az édesapját, nagyon jó ember. Miért kell így senyvednie, amíg él? Ez irtózatos, és nem tudom felfogni, mi az értelme. Nagyon szeretem, és igazán mindent meg akarok tenni, hogy nyugalomban és örömben élhesse le utolsó éveit.

Edit nővér halk trombitálással kifújta az orrát. Kétségkívül azon kevesek közé tartozott, akik megszépülnek a sírástól.

Megszáritgatta az orrát, és kitörölte a könnyeket a szeméből. Aztán felnevetett.

- En se vagyok normális, bőgök itt, mint egy gyerek. Biztos, hogy

nem kér egy csésze teát, Ingmar? Már négy óra van. Nem tudom, nem kellene-e most már felébredtetnem a nagytiszteletű urat. Siet, Ingmar? Várjon csak! Azt hiszem, hallom a lépteit. Igen, ő az! Amíg el nem felejttem, kaptam egy másolatot arról az átutalásról, melyet maga indított el, Ingmar, legjobb, ha magához veszi.

Edit nővér azzal a gyorsasággal pattant fel, amely a lélek egyértelmű derűjéből és rendíthetetlenségéből fakad. Apa léptei közeledtek a folyosón. Botra támaszkodva járt, ortopéd cipőjében nehezen emelte a lábát. Bekopogott, Edit kikiabált, hogy szabad, és apa benyitott. Már álltam föl, hogy elébe menjek, de megtorpantam. Apa megállt, a küszöbön, és réveteg tekintettel végigmért minket. Ritkás haja összekócolódott, egyik füle égő piros volt. Az öreg, sötétzöld, szivarszagú köntösét viselte, eres kezével keményen szorította botja fejét.

- Csak meg akarom kérdezni, hogy Karín hazajött-e már - motyogta, és csak nézett Editre és rám, de nem ismert meg.

- Karín hazajött már?

Ebben a pillanatban elváltozott az arca.

Fájdalmas hevességgel ébredt rá, hogy hol van, és hogy a valóság mivel szolgál neki: Karín meghalt, ő pedig valami ostobaságot csinált. Torz mosolyra húzta száját, és szabadkozni kezdett: - Bocsánat, még nem vagyok egészen ébren. Szervusz, fiam, ugye bejössz majd hozzám?

Megfordult, és visszabotorkált a sötét folyosón a szobájába. Edit nem mozdult, az iratcsomót még a kezében tartotta.

- Semmi baj! Ne ijedjen meg, Ingmar. Erik néha azt hiszi, hogy Karin itt van valahol a közelében. Amikor aztán rájön, hogy téved, nagyon elszomorodik: részben azért, mert Karin meghalt, részben pedig azért- és talán ez a rosszabb -, mert bolondot csinált magából. Most bemegyek hozzá. Negyedóra múlva bejöhet, Ingmar.

Apa közelebb hajol Puhoz: úgy látom, mindjárt elalszol. Nem akarsz bemenni és lefeküdni? Még csak öt óra van. Legalább három órát alhatnál. Pu csak rázza a fejét, nem szól semmit: nem, köszönöm, itt akarok maradni, nézni akarom a napot. Itt akarok maradni apával. Szemmel akarom tartani az apámat, nehogy egyszerűen kapja magát, és meg lógjon. Álmos vagyok, de rossz kedvem van. Nem akarok visszamenni az ágyamba, lefeküdni, és

szagolni meg hallgatni a bátyám recsegő reggeli fingásait, versenyezni úgyse tudok vele, mindig én veszek. Pu nagyot ásít, és olyan hirtelen elalszik, mint gyertya lángja a huzatban. Álla a mellére csuklik, nyitott tenyere a pad lécein nyugszik. Vékony szálú haja a tarkóján egyenesen felfelé mered, a nap az arcára süt. Apa mozdulatlanul ül, és nézi a fiát. Pipája kialszik.

Almában Pu benn jár az erdőben, amely ismerős is neki, meg nem is. Csobog a patak. A nap erősen süt valahol a feje fölött. Lent, ahol ő jár, árnyék van, de fülledt meleg a levegő. Szinte nem is akarja, mégis viszi a lába egyre beljebb. Aztán megáll, körülnéz, itt van kétségtelenül az öngyilkosság színhelyén, és nem kell sokáig várnia. Csak a patak csobog, egyébként csend van, a hangyák némán nyüzsögnek bolyukban és futkároznak az ösvényen. Ide már nem süt be a nap, szürke félhomály dereng, és fojtogató hőség van. Pu ennek ellenére vacog, és összekuporodik. A két összenőtt fenyőfa mögött valami megmozdul, Pu hátulról pillantja meg az órasmestert, akinek ritkás haja felhúzott vállára és piszkos gallérjára hullik. Az órasmester megfordul, és dülledt, üres, pupilla nélküli szemével Pura mered, csüngő ajka fekete az alvadt vértől, szemöldöke olyan világos, hogy szinte nem is látszik, magas, szürke homlokát piszkos foltok borítják. Ezt nem akarom, ez nem igaz, nem akarom, hogy ehhez bármi közöm legyen, nem bírok sírni, nem bírok elfutni, az órasmester elvette az erőmet, hogy megjelenhessen, ezt így mondta valaki, talán Lalla: a kísértetek az emberek erejét használják fel arra, hogy visszatérjenek, ezért merevedik meg ilyenkor az ember teljesen, nem bírok megmozdulni, úgy érzem, mintha megfulladnék. Pu vacogó foggal beszélni próbál: bocsánatot kérek, voltaképpen nem akartam idejönni, de most már itt vagyok. Valami nincs rendben velem, ezért kerültem ide. Nem emlékszem, hogy jöttem ki - lehet, hogy az egészet álmodom. Lehet, hogy abban a szörnyűsége helyzetben vagyok, hogy alszom és álmodom, és soha többé nem ébredek fel.

Pu érzi, hogy átcsap rajta a félelem forró hulláma, és hogy szétárad benne valami megfoghatatlan fájdalom. Az órasmester egész arcával Pu felé fordul. Alakjának egyes részeit egy ág eltakarja. A kísértet ide-oda leng a levegőben, jóllehet szélcsend van. Itt van tehát egy vasárnapi gyerek. Krisztus megdicsőülésének napján. Most kérdezni kell. És Pu kérdez, és miután nem

kap választ, még egyszer kérdez: *Mikor halok meg?* Az órásmester gondolkodik, és Pu úgy érzi, mintha valami gyenge, alig érthető suttogást lehelne feléje a véres száj, a két merev ajak: *Mindig.* A kérdésre ez a válasz: *Mindig.*

Szellő suhan át az erdőn, valahol csóka rikolt. Az órásmester lebeg a szélben, feje leválik nyakáról és válláról, közeledik Puhoz, aki nem tudja, hogy most akkor ütött-e az utolsó órája, és hogy a fej a csupasz karjába vagy a lábába fog-e csimpaszkodni. Az arc szétbomló vonásaiból gonoszság árad. De a szél megfordul, és szétfújja az arcot, a két szem fennakad a fenyő ágain, de aztán eltűnik, az egész kísértet elhalványul, a karokat beszippantja a föld, először a jobbat, a kéz szétnyílik, és a fekete körmök úgy hullanak le róla, mint fáról a rothadó almák. Az órásmester összecsuclik, és Pu látja nyakán a kötél vöröslő nyomát, és a torkából kimeredő csontdarabokat. Aztán hirtelen minden eltűnik, elenyészik, csak a szagot érezni még, a penészszagot, mint amilyen a linóleum alatt van a gyerekszobában.

Pu erőnek erejével kitepi magát az álmából, és kinyitja a szemét, nehogy visszarántsa az a másik világ. Apa a pipáját tömi. Mellette Marianne ül, most érkezett, fürdött a folyóban. Sötét, rövid haja a fejére tapad, arcát a nap felé fordítja. Hosszúnadrág van rajta és egy vékony trikó, mellének vonala átdereng az anyagon. Mezítláb van. Apa valami olyasmit mond, hogy mindjárt hét óra van, és ideje megborotválkozni. Marianne elmeséli, milyen kellemesen lehet fürödni lenn a tutajnál annak ellenére, hogy a rönkök átsodrództak a láncon, és összetorlódtak a parti iszapban. De élvezte, hogy egyedül volt, és meztelenül fürödhetett. A víz nagyon hideg, nem lehet több tizenkét-tizenhárom foknál, de azt mondják, egész évben ilyen. Én jobban szeretek fürödni Stockholm környékén, a szigeteken, mondja apa, és rágyújt a pipájára. Ott nem kell térdig gázolni az iszapban.

- Pu elmegy veled Gránásba?

- Nem tudom. Megkérdeztem tőle, de nem látszott nagyon lelkesnek.

- Én elmennék veled -javasolja Marianne.

- Nem kell itthon maradnod Karínnal?

- Szívesen bicikliznék egyet.

- Értem. -Apa komoly arccal bólint.

- Veled.

- Pu biztosan örül, ha nem kell jönnie.
- Mehetnénk egyúttal, mind a hárman.
- Vasúti pályát szeretne építeni a budi és a homokbucka között. Jonte is átjönne és segítene neki.
- Na, mit gondolsz? Te mit szeretnél? - kérdezi Marianne.
- Hát, nem volna rossz - mondja apa tétován.
- Pu nyújtózkodik, és nagyot ásít.
- Elmegyek Gránásba - jelenti ki határozottan.

Apa és Marianne némi csodálkozással néz Pura: mi az ördög, te ébren vagy? Igen, mondja Pu, ébren vagyok, de most bemegyek, lefekszem, és befejezem az alvást. És elmegyek Gránásba. Feláll, és félig csukott szemmel megkerüli a ház sarkát, felbotorkál a lépcsőn, bemegy a gyerekszobába, leveti a ruháját és a szandálját, lerogy a nyikorgó ágyra, és mire fejét a párnájába fúrja, már alszik is.

Tíz perccel nyolc előtt Maj erőteljesen megrázza. Dag, aki már felöltözött, áthozza a kancsót anya szobájából, és leönti öccsét vízzel. Menj a fenébe, kiáltja Pu, és Dag nevet. Rohadt dög, ordítja Pu, és védekezik. Dag visszavonul, és egy szandált vág az öccséhez. Maj közbelép, nem hagyja, hogy a csata testvérgyilkossággá fajuljon.

Pura további megpróbáltatások várnak. Maj arra kényszeríti, hogy mosson fogat, mossa meg a fülét, és hogy vágja le és tisztítsa ki a körmeit. Azonkívül tiszta ruhát kell felvennie: tiszta trikót, amelyik szúrja, tiszta inget, amelyik túl hosszú és tiszta alsógatyát: Mitől ilyen büdös mindig a gatyád?, kérdezi Dag ellenségesen. Talán nem nyitod ki a slicced, amikor hugyozol? Előveszik a vasárnapi nadrágot a ruháskamrából: vasalt, sötétkék rövidnadrág idétlen kantárral. Pu tiltakozik, de Maj hajthatatlan, látszik rajta, hogy ha kell, hajlandó erőszakhoz folyamodni. Fújd ki az orrod!, parancsolja, és tiszta zsebkendőt tart Pu orra elé. Nem értem, miért van ennyi fika az orrodban?

Mert örökké az orrában kutakodik, mondja Dag, aki végignézte a megalázó öltözködést. Ha találsz valamit, osztozunk, jó? Dag letrappol a lépcsőn. Pu leül az ágyra, ólmos fáradtság tör rá. Maj kijön a ruháskamrából. Mi van veled?, kérdi egészen kedvesen. Rosszul vagyok, motyogja Pu. Ha eszel valamit, jobban leszel. Gyere!

Pu belei összezsavarodnak, remegni kezdenek, kemény

székleturka feszíti a végbelét, ki akar jönni. Kakálnom kell, mondja Pu bánatosan, ki kell mennem. Majd reggeli után elintézed, jelenti ki Maj. Nem bírok várni, most kell kakálnom, suttogja Pu, és sírással küszködik. Akkor eredj ki a budiba, de siess! Most kell, ismétli meg Pu. Ül a vödörre, mondja Maj, és lábával előretolja a zománcozott vödröt, amely félig tele van piszkos mosdóvízzel. Segít Punak kibújni a kantárból, és lehúzza a nadrágját és az alsógatyát. Az utolsó pillanatban. Rohadtul fáj a hasam, de tényleg rohadatul, siránkozik Pu. Maj leül az ágy szélére, és megfogja a kezét. Pár perc alatt elmúlik, mondja kedvesen.

Márta kiabál a lépcsőről: Pu hol van? Ideje reggeliznie. Pu hol van? Halló! Maj! Punak fáj a hasa, kiáltja Maj, és nem ereszti el Pu kezét. Majd jövünk, ha tudunk.

Punak fáj a hasa, adja tovább Márta anyának. Mind a ketten kinn állnak a lépcsőn. Nagyon fáj neki?, kérdezi anya. Nem, nem vészes, mindjárt kész leszünk, nyugtatja meg Maj. Az ebédlőből beszélgetés, zörgés, az evőeszközök és tányérok csörgése hallatszik fel. Jól van, csak igyekezzetek, mondja anya, miközben elindul lefelé.

Pu homlokán kiűz a veríték, napbarnított bőre elszürkül. Szeme szinte eltűnik gödrében, ajka kiszárad. Maj megsimogatja a homlokát. Lázad remélhetőleg nincs, és más nem fáj, ugye? Csuda erős szaga van, csak nem ettél valami romlott ételt? Pu megrázza fejét, újabb görcsös, préselő hullám fut végig a testén. A rohadat, bűdös életbe, mondja Pu, és előregörnyed. A fene ebbe az átkozott, bűdös életbe. Nyomaszt valami?, kérdezi Maj. Mi?, mondja Pu, és eltátja a száját. Egy pillanatra enyhülnek a görcsök. Bánt valami? Mondd. Félsz valamitől?

A roham gyengül, Pu arcára visszatér a szín, megint egyenletesen lélegzik. Meg kell törülni valamivel a fenekemet. Kitéphetünk pár lapot a rajzfüzetedből, javasolja Maj. Bár az talán túl vastag. Használjuk el inkább azt a piros selyempapírt. Azt nem lehet, mondja Pu, az Dagge selyempapírja, abba szokta csomagolni a repülőjét, ha elveszük, kinyír. Megvan, jelenti ki Maj határozottan. Itt a mosdókesztyű, nem tudok jobbat. Majd aztán kimosom. Na, emeld meg a hátsód, Pu. Így ni. Nem is rossz, ugye?

A reggeli nagyjából ugyanúgy zajlik, mint a vacsora. Az egyetlen

különbség az, hogy mindenki kicsit csinosabban van öltözve, hiszen vasárnap van, július huszonkilencedike, mint mondtam: Krisztus megdicsőülésének napja. Az asztal sem fehér abrosszal, hanem sárgamintás viaszosvászonnal van leterítve. A közepén, a mennyezeti lámpa alatt, mezei virágokkal megrakott jókora réztál terpeszkedik.

Vasárnap reggel van, nyolc óra. A Bergman családban katonás szokások uralkodnak. Hétköznap fél nyolckor reggeliznek, vasárnap fél órával később, ezzel némi engedményt téve anya reggeli lustálkodási hajlamának.

Apa friss és derűs: már megfürdött a folyóban, megborotválkozott, és átolvasta a prédikációját. Szinte izgalommal tekint a kiruccanás elé. Pu zabkása helyett most egy tányér meleg tejbedarát kap. Illatos, lágy tejbedarát, és egy szelet fehér kenyeret sajttal. Erről Lalla maga gondoskodik. Senki nem mer tiltakozni, jóllehet a két szülő és még mások is néhányan Pu tejbedaróját kényeztetésnek tartják, a kényeztetés minden formáját pedig a bűn melegágyának. Lalla tejbedarója ellen mégsem mernek kifogást emelni, sem apa, sem anya, sem mások. Pu szótlanul, de elégedetten eszik. A fájdalom feloldódik, és átadja helyét valamilyen kellemes zsibbadásnak, Lalla tejbedarója kitölti üres gyomrát, és átmelegíti egész testét, melyet a hasgörcs szinte teljesen kihűtött.

Az előszobába és a lépcsőre nyíló ajtó tárva-nyitva áll. Az udvar homokja szinte szikrázik az erős fényben.

- Meleg nap lesz ma - mondja anya. - Nem tudom, nem lesz-e később vihar. - A kérdéshez mindenki hozzászól. Emma néni bizonyos benne, hogy lesz, mert ő már napok óta érzi a térdében. Lalla közli, hogy a pincében megtúrósodott a tej, ezen a nyáron most először. Marta azt mondja, hogy ebben az időben nehezebben lehet lélegezni, karikás a szeme, felső ajkán veritékcseppek ülnek, valószínűleg láza van. Apa derűsen megjegyzi, hogy egy kis zivatar senkinek sem árt, és hogy a parasztok már várják az égi áldást. Esőben jól harapnak a halak, szólal meg Dag kárörvendően vigyorogva. De mi lesz az én szegény öcsikémmel a viharban? Hiszen szörnyen fél a villámlástól.

És így folyik tovább a beszélgetés, egyre tovább. „Csevegünk, és közben elmúlik az élet”, mondja Csehov, és talán így is van. A

kinti ajtónyílást hirtelen egy természetes, kissé imbolygó alak tölti be. Carl bácsi áll a küszöbön kis útitáskával a kezében. Zavartan mosolyog. No nézd csak, kiáltja apa, Calle! Isten hozott. Kerülj beljebb, egyél valamit, és igyál egy kis szíverősítőt. Biz' isten úgy festel, mint aki valami jó vásár után nyakára hágott a pénzének! Anya is invitálja: Gyere be, kedvesem, és ülj le! Anya hangja nem cseng annyira szívélyesen, mint apáé. Mi történs? Látom, útitáska van nálad. Hozzak terítéket?, kérdezi Márta félig felállva. Nem, nem, köszönöm, ne fáradjon, motyogja Carl, és piszkos zsebkendőjével letörli arcáról a verítéket. De azért, ha megengeditek, leülnék egy kicsit.

Válaszra se várva, jobbra-balra hajlongva megkerüli az asztalt, és lerogy az ablaknál álló pamlagra. Apa üveget és poharat vesz ki az almáriumból: Parancsolj, kedves bátyám! Carl egy hajtásra kiissza a poharat, csíptetője bepárásodik. Köszönöm, Erik, igazán köszönöm, benned valóban él a krisztusi könyörület, megesik a szíved a legnyomorultabbakon is.

- Mi történt? - Anya megismétli a kérdést, és szigorúan néz bátyjára. Carl párás csíptetőjét törülgeti, nyugtalanul körbetekint, zavartan nevet.

- Mi történt, mi történt! Mindig történik valami. Nem így van? Ideje van a kövek szétszórásának, és ideje a kövek egybegyűjtésének is, ahogy az írás mondja.

- De ha jól látom, el akarsz utazni? - kérdezi apa változatlan derűvel a hangjában.

- El akarok költözni, annyi biztos.

- Költözni? Hova akarsz elköltözni, ha szabad érdeklődnöm? - mondja anya egy árnyalatnyival hűvösebben.

- Azt még nem tudom pontosan. Csak az a fontos, hogy megőrizhessem emberi méltóságomat.

- De mégis mi történt? Harmadszor kérdezem. - Anya most már inkább nyugtalan, mint szigorú. Carl felteszi orrára a csíptetőjét, és hosszasan fészkelődik a pamlagon. Mindenki kíváncsian néz rá.

- Azt hiszem, ezt Erikkel kell megbeszélnem. Amit mondani akarok, az nem gyerekek és csecsemők fülének való.

- Akkor ma maradj itt, pihend ki magad, és este majd megbeszéljük a dolgot - jelenti ki apa gyorsan, nem is keresve anya tekintetét. - Most sietnem kell. Puval elbiciklizünk Gránásba, ahol prédikálni fogok. De a vacsorára a Váromsban biztosan haza-

érünk.

Carl bácsi tiszta kék szemét könnyek futják el. Szapora bólogatással hagyja jóvá a megállapodást.

-Aldott jó ember vagy, Erik!

Anya jelt ad, mindenki feláll, és elmondja az asztali imát: Köszönöm neked, Uram, amit enni adtál. Ámen. Pontosan háromnegyed kilenckor indulunk, adja ki a parancsot apa, és megnézi aranyóráját, melyet a mellényzsebében tart láncon, s melyet kis kulccsal lehet felhúzni. Aztán Carl bácsihoz fordul: Ha itt akarsz maradni néhány éjszakára, semmi akadály. Majd összehúzzuk magunkat. Ugye, Karin? De anya nem válaszol, csak a fejét csóválja, és kimegy a konyhába a kásás edénnyel.

-Akarsz keresni huszonöt órét? - kérdezi Dag barátságosan vigyorogva. Jobb kezét a háta mögé dugja. A konyhai lépcső mögött állnak, ahová Pu, a tilalom ellenére, éppen pisilni ment.

- Persze hogy akarok.

-Jó. Akkor most ide leteszem a huszonöt órész. - Dag leteszi a pénzt a lépcsőre. Titokzatosnak és izgatottnak látszik.

- Mit kell csinálnom?

- Meg kell enned ezt a gilisztát.

- Mi?

- Ne tátsd ilyen hülyén a szádat.

- Meg kell ennem ezt a *gilisztát*?

Dag egy tekergőző gilisztát tart Pu orra elé. - *Soha* az életbe nem fogok gilisztát enni. - És ha ötven órét kapsz? - Nem.

Soha!

- És hetvenötért, Pu? Az már pizsok sok pénz.

Pamacs jelenik meg a lépcsőn szája szélét nyaldosva a reggelije után. Alázatos farkcsóválással köszönti urát és parancsolóját, és gúnyos pillantással méri végig ellenfelét, Put.

- Miért akarod, hogy megegyem ezt a gilisztát? Hiszen ez undorító.

-A srácok megkértek, hogy próbáljam ki, milyen bátor vagy.

- Mi? Hogy én?

- Igen. Ha elég bátor vagy, tagja lehetsz a titkos szövetségünknek, és *ráadásul még* kereshetsz is hetvenöt órét.

- Egy koronáért megeszem.

-Te tiszta hülye vagy. Egy koronáért? Annyiért már az Emma néni szarát is meg kéne enned.

- Van egyáltalán hetvenöt óréd? - kérdezi Pu gyanakodva.

- Tessék, itt van, megnézheted. Három fényes huszonöt órés. Itt van. Es itt a giliszta is. Na?

-A felét megeszem.

- Na ne nézz hülyének! Vagy megeszed az egészet, vagy semmit. Sejtettem, hogy ügyeskedni akarsz. Gyáva féreg vagy, akit soha nem veszünk be magunk közé, ugye, Pamacs?

Dag Pamacsra néz, aki kinyitja száját, és kilógatja hosszú nyelvét. Pamacs vigyorog, ez nyilvánvaló.

-Add ide azt a rohadt gilisztát! - kiáltja Pu elvakultan a dühtől és a pénzsóvárságtól. Bedugja a gilisztát a szájába, és elkezd rágni, rágni, rágni. Szeme megtelik könnyel. Folytatja a rágást. A giliszta ide-oda tekereg a nyelve alatt, egyik darabja megpróbál kibújni a szájából, de Pu visszatömi. Aztán nyelni kezdi, és csak nyeli és nyeli. Gyomra hevesen összerándul, de Pu legyűri émelygését.

- Tessék, megettem - mondja Pu.

- Tátsd ki a szád, hadd nézzem meg.

Pu kitéríti száját, bátyja hosszasan vizsgálja. Aztán azt mondja, hogy most már inkább csukja be a száját, nehogy kiugorjon belőle a giliszta. Felszedi a három huszonöt órész, és szól Pamacsnak.

- Most mi a franc van? - kiáltja Pu.

Dag megfordul, és lemondóan néz öccsére: - A srácokkal azt gondoltuk, hogy kipróbáljuk, milyen hülye vagy. Ha olyan baromian hülye vagy, hogy hetvenöt óréért megeszel egy gilisztát, akkor nem lehetsz tagja a szövetségünknek. És ilyen hülyeséggel *semmiképp* sem kereshetsz hetvenöt órét.

Pu nekiugrik a bátyjának, de kap egy jókora ütést a hasába, és ugyanakkor Pamacs is belekap a nadrágszárába. Eláll a lélegzete, kénytelen leülni a konyha lépcsőjére. Dag és Pamacs derűsen csevegve távozik. Az udvaron találkoznak Marianne-nal. Pu nem hallja, miről van szó, de sejti, hogy valami kellemes dolgot beszélnek meg. Émelyegve küszködik a gilisztával, és azon gondolkodik, nem kellene-e kihánynia, ne dugja-e le az ujját a torkán, de habozik, nem akarja bátyjának megszerezni ezt az örömet. Ebben a pillanatban az élet lótúrót sem ér: *Giliszta a hasában és istentisztelet Grándsban!* Pu magába roskadva ül a lépcsőn, nincs a világon még egy ilyen szerencsétlen alak, mint én.

Apa a lugasban ül Carl bácsival. Reggeli utáni pipáját szívja, Carl bácsit pedig szivarral kínálja és egy újabb pohár szíverősítővel. Carl bácsiból dől a szó, apa biztatóan mosolyog rá. Miért lett apa hirtelen ilyen barátságos Carl bácsival? Aztán apa az órájára néz, és valószínűleg azt mondja, hogy Punak és neki most már indulnia kell, ha nem akarják lekésni a tehervonatot, amelyik vasárnaponként kivételesen pontos szokott lenni. Feláll, és megveregeti Carl bácsi karját. Anya kijön az elülső lépcsőre, hozza apa zöld táskáját, és hívja Put. Dag kitolja a biciklit, és a táskát felerősítik a hátsó csomagtartóra. Az elülső Pu helye. Marianne pár szál harangvirágot dug apa kabátjának hajtókájába. Marta futva hozza a fényképezőgépét, szeret fényképezni, sok képet csinál. Emma néni reggeli után kiment a budiba, most tipeg óvatosan visszafelé az ösvényen. Hóna alatt a *Gefle Dagblad* egyik számát tartja. Lalla a konyhából jön ki, az útravalót hozza, melyet némi vitatkozás után bedugnak a táskába: a táskában van ugyanis apa keményített gallérja, tiszta, fehér inge, papi talárja és a prédikáció. Mi van, ha a tejesüveg eltörik, és eláztatja a talárt és a prédikációt? Először arra gondolnak, hogy alulra teszik a tejesüveget, és föléje a ruhákat, de aztán inkább lemondanak a tejről: úgyis kávézás lesz a lelkeszéknél, és apa megígérte Punak, hogy hazafelé vesznek a boltban egy üveg limonádét.

Marta most akar fényképezni, és azt szeretné, hogy anya is legyen rajta a képen, amint éppen elbúcsúzik apától, de anya tiltakozik, nem, nem, csak akik elmennek, azok legyenek rajta. Végül is elkészül a kép: apa kissé mereven áll, és erősen markolja a bicikli felfelé csavart kormányát. Könnyű, nyári zakó és kalap van rajta. A fekete prédikációs nadrágját viseli, mert az már nem fért bele a táskába, a nadrág szárát alul csipesz fogja össze. Gallér nélküli fehér ing és magas szárú cipő teszi teljessé öltözékét. Pu a már korábban leírt ruháit viseli, valamint egy fehér vászonkalapot, mely kissé nagy neki, és ezért úgy látszik, mintha Pu kidülledő szeme tartaná a kalapot. Arca árnyékban van. Már fenn ül az első csomagtartón, hosszú lábát előrenyújtja.

Mindenki egyszerre beszél, jó utat kívánnak, anya azt mondja, hogy nagyanyánál egy teljes órával később kezdődik a vacsora, úgyhogy *semmi* körülmények között nem késhetnek el. Emma néni közli, hogy vihar lesz, egészen biztosan vihar lesz.

Messze, a síkságon és a távoli hegyeken is túl fekete felhőcsík

nyugszik az ég alján, feljebb pedig fehér felhőpamacsok mutatnak vékony ujjakkal az égbolt közepére: ez a vihar előjele, mondja Emma néni. Anya megcsókolja Put, és legalább kétszer elmondja neki, hogy vigyázzon a lábára, nehogy beakadjon az első kerék küllőibe. Carl bácsi a lugasból a szivarjával integet: „Szerencsés lélek-horgászatot, és bő fogást kívánok, édes öcsém!” Dag Marianne mellé húzódva áll, Pamacs pedig Dag mellé. Maj az ágyat csinálja anya szobájában, fenn az emeleten. Elhúzza a csipkefüggönyt az egyetlen nyitható ablak elől, kikiabál Punak, és integet. Pu erőtlenül visszainteget. Maj vasárnapi nyári ruhájának szögletes kivágása van, és amint előrehajol, Pu megpillantja a mellét. Maj vörös haja frissen van mosva, ilyenkor nem lehet összefonni, lángoló koszorúként öleli körbe szeplős, bájos arcát.

A BICIKLI SZÉDÍTŐ vágtaival lódul neki az ereszkedőnek. Apa gyakorlott, de vakmerő biciklista. A Dahlberg-villától lefelé vezető út gödrös és köves, azonkívül keskeny is, és mint mondtam, meredeken lejt.

Lent az országúton apa taposni kezd: kutya meleg van, mondja, és leveszi kalapját, és előrenyújtja Punak: jól vigyázz rá!

A tehervonat már benn áll az állomáson, és a kis tolatómozdony fújtatva rendezi a vagonokat: a súlyos rönkökkel megrakott kocsik a gimáni fűrészmalomba mennek, az üres kocsik Insjön úsztatótelepére, az illatos, frissen fűrészelt deszkával megrakott három vagon pedig itt, a dufnási állomáson várja, hogy tovább szállítsák rakományukat az antialkoholisták új klubházának építkezéséhez. A kocsifékezők kikászálódnak szűk fülkéikből, és az állomáson ténferegnek, némelyik komótosan falatozik és nagyokat húz a sörösüvegéből, mások pipáznak, a váltókezelő lenn a déli oldalon, a hídnál ide-oda szaladgál a váltók között, a kis mozdony dohogva eregeti a füstöt, két ember a kocsikat kapcsolja össze, nagyokat csendülnek az ütközők és a súlyos vashorgok. A nap pontosan a folyó kanyarulata fölött áll.

Apa és Pu belép az irodába, és köszönti Ericsson bácsit: Nocsak, utazik a tiszteletes úr, vasárnap, és viszi a fiát is? Prédikálni megyek Gránäsba, magyarázza apa. Akkor, gondolom, Djurásig mennek vonattal, és onnan biciklivel tovább? Ericsson bácsi kivesz

a jegyszekrényből egy kis barna jegyet, és lepecsételi a bélyegzőgéppel. A biciklit adjam be poggyászként?, kérdezi apa. Nem kell, tegyék fel csak a kocsira. Leksandig úgy sincs utas vasárnaponként.

Ericsson néni lejön az emeletről. Nyaka formátlanra dagadt a strúmától, szeme szinte kilóg üregéből. Fogatlan szájával szívélyesen mosolyog. Kezében teli kávéscsészét tart: Gondoltam, hozok a tiszteletes úrnak egy kis kávé, mondja ízes orsai nyelvjárásban. És talán a kis Pu is megenne egy szem karamellát? Ragacsos papírzacskót húz elő köténye zsebéből, melyben házilig készített piros-fehér csíkos karamella van. Pu meghajolva köszöni meg. És hogy szolgál az egészsége, Ericssoné asszony?, kérdezi apa egyenesen Ericsson néni kidülledő szemébe nézve. Hát, nem valami jól, tiszteletes úr. Múlt héten be kellett mennem a faluni kórházba, mert az utóbbi időben éjszakánként fulladok. Az orvos azt mondta, meg kell operálni, ki akarja venni a pajzsmirigyem egy részét, de én nem tudom, hogy engedjem-e. A fulladás ugyan szörnyű dolog, de én mindennap eszem a jódos sót, igaz, nem sokat segít rajtam, egyre rosszabbul érzem magam. És a külsőm is szörnyen megváltozott. A múlt nyáron még nem is látszott a strúmám, ezen a télen nőtt meg ilyen ijesztően. Akkor is így kezdődött, amikor tuberko16zisom volt, és elvesztettem a... na persze, hiszen a tiszteletes úr ezt tudja, egyszóval nem vagyok valami jól, és fent az emeleten valahogy megáll a levegő, a nap délután süti a hálószobánkat, a meleg estéken lehozok egy matracot a váróterembe, ott alszom. A váróterem északra néz, mindig hűvösebb egy kicsit. De itt járt valaki a vasútfelügyelőségtől, meglátta a matracot, és azt mondta, hogy semmiképp sem alhatok a váróteremben, tiltja a szabályzat, de erre az uram azt felelte neki, hogy szarik a szabályzatra, és csak jelentse fel nyugodtan a felügyelőségnek, ha úgy látja jónak, mire az gyorsan elhordta az irháját.

Pu felmászik a peronra néző ablakba, a kis tolatómozdony küszködése jobban érdekli, mint Ericsson néni strúmája. Szopogatja a karamellát, és nézi a két rönkszállító kocsit, a mozdony lök rajtuk egyet, és most maguktól szépen begurulnak az állomásépülethez legközelebb eső vágányra. Az egyik váltóőr fékezőbakot tesz a sínre, és a súlyos kocsik engedelmesen megállnak, kicsit még ide-oda hintáznak, mintha élnének.

Készen vannak!, kiáltja Pu, és lemászik az asztról. Épp most fejezték be! Pu menni akar, a mégoly rövid vonatkozás is izgalomba hozza. Hát akkor menjünk, tiszteletes úr. Ericsson bácsi fejére teszi tányérsapkáját, és kezébe fogja a piros zászlót, melynek nyele kerek, zöld tányérban végződik. Ha ezzel a tányérral jelt ad, az azt jelenti, hogy a szerelvény elindulhat. Apa felhajtja a maradék kávét, megköszöni, és kezet nyújt: Jó barátságban vagyok Forssell professzor úrral, elmondom neki Ericssoné aszszony betegségét. Hátha tud valami megoldást.

- Köszönöm, tiszteletes úr, nagyon köszönöm, de miattam ne fáradjon.

Az egyik kocsifékező segít felrakni a biciklit és az útitáskát a kis személyszállító kocsira, amely a tehervonat végéhez van kapcsolva. A szürkészöld színű öreg kocsira a két végén lehet fölszállni. Berendezése spártai: tizenkét rövid fapad áll benne egymással szemben, hat-hat a középfolysó mindkét oldalán. Minden pad mellett köpöcsésze áll, a padlót kopott, barnamintás linóleum borítja, a kocsi végében vaskályha terpeszkedik. A nyári reggelen a kis ablakok mind le vannak húzva. A mennyezeti üvegbúrák gázlámpákat rejtenek magukban. Az egész kocsit a kátrányozott fa és a vas szaga lengi be.

Pu kihajol az ablakon, izgatottan várja az indulást, vonaton fog utazni, Ericsson bácsi pár másodperc múlva jelt ad, a mozdony fekete füstfelhőt bocsát ki magából, és a kocsik megindulnak a síneken. Apa talál egy újságot, a *Borlänge-Posten* tegnapi számát, tanulmányozni kezdi a „közérdekű hírek” rovatát: Gagnes egyházközségben, a gránási templomban holnap, vasárnap délelőtt tizenegykor Erik Bergman, stockholmi lelkész prédikál. Az istentiszteleten Úrvacsoraosztás lesz.

De a vonat nem indul el, és Pu most már veszélyesen messzire hajol ki az ablakon, hogy megtudja a késlekedés okát. Ericsson bácsi valami papírt tanulmányoz, a váltókezelő magyaráz és mutogat. A mozdony megadóan fújtat, mintha panaszkodna a fülledt meleg és az előtte álló emelkedők miatt. Az állomásépület emeleti ablakának függönye mögött feltűnik Ericsson néni formátlan arca.

Most hangok hallatszanak, és Pu a másik irányba néz. Sietős léptekkel Marianne, Dag és Carl bácsi közeledik feléjük. Horgászbot van a vállukon, Dag pedig a kukacok tárolására

szolgáló, lyukacsos fedelű bádogdobozt tartja a kezében. Carl bácsi hátizsákot visz a hátán, abban van az elemózsia.

- Mi az? - kiáltja Marianne. - Még nem indultatok el?

- Hová mentek? - kérdezi apa, és odaáll Pu mellé a szűk ablakba.

-A Kallbäckkenhez megyünk - harsogja Carl bácsi. -A mama át akar jönni, úgyhogy Karin húgocskám elküldött minket horgászni. Gondolta, jobb, ha egyedül beszél a mamával. Es nekem nincs ellene kifogásom.

Csikorogva és gőzpamacsokat eregetve végre megindul a kis tehervonat. Mindenki integet. Pu még észreveszi, hogy Marianne Dag vállára teszi a kezét. Dag boldogan mosolyog, és buzgón integet öccsének. Eltűnnek Pu látóteréből, a szél és a csípős szénfüst Pu arcába csap.

A mozdony a hegy tövében, a kanyarban füttyjelet ad, a kocsik rázkódnak, a kerekek csattognak a sínek illesztésein. Elhagyják a folyót, és erdős vidéken haladnak tovább. A mozdony erősen dolgozik, emelkedőn járnak, a faszervezetű kis személyvagon nyikorogva rázza utasait. Ül le a padra, mondja apa. Ne hajolj ki ennyire az ablakon, ez veszélyes lehet. Apa megfogja Pu nadrágjának szárát, és lehúzza fiát az ülésre. Apa és fia egymással szemben ül, apa még mindig az újságot olvassa.

- Apa?

- Tessék. - Apa leereszti az újságot.

- Mit jelent az tulajdonképpen, hogy *história*?

- Történelem. A régi dolgok története.

-Akkor nagyapa halála történelem?

- Sokféle történelem van. Van a nagy történelem, a háborúk, a királyok, egész népek története, és a van a kis történelem, a családok története. Ezért valóban azt lehet mondani, hogy nagyapa halála is történelem.

Apa előrehajol, rákönyököl a combjára, és összekulcsolja kezét. Figyelmesen nézi a fiát. Ha apa beszélget valakivel, bárki legyen is az, egyenesen a szemébe néz, és figyelmesen hallgatja.

-Apa miért nem szeret velünk lenni Dufnásban?

- Nem nagyon szeretem Dufnást, ennyi az egész. Anyát és a gyerekeimet szeretem, de Dufnást nem.

- És miért nem szereti apa Dufnást?

- Bezártnak érzem itt magam. Nem tudom, érted-e, mire gondolok.

- Nem.
- Nem vagyok a magam ura. Nem én döntöm el a dolgokat.
- Nagyanya dönti el?
- Talán így is lehet mondani. - Ezért gyűlöli apa nagyanyát? - Gyűlölöm?
- Apa leheletnyi mosolyra húzza száját, és összekulcsolt kezét nézi.
- Dag szerint apa és nagyanya gyűlöli egymást.
- Nagyanya és én sok mindenben másképp gondolkodunk. Igen, szinte mindenben. És ezért dühösesek vagyunk. Ezt meg kell értened. - Igen.
- Néha ezt nagyon nehéz elviselni. Különösen nyaranta. Ilyenkor túlságosan közel lakunk egymáshoz, és ezért könnyen összekülönbözünk. Télen egyszerűbb az élet, amikor nagyanya Upsalában van, mi pedig Stockholmban.
- Én szeretem nagyanyát.
- Ezután is szeresd a nagyanyádat. Ő is szeret téged, te is szereted őt. Ez így van rendjén.
- Apa örülne, ha nagyanya meghalna?
- Hogy mondhatod ilyet? Miért örülnék? Egyrészt tudom, hogy te és anya és Dag és még nagyon sokan szomorúak lennének, másrészt az ember ilyesmire nem is gondol.
- Pu töpreng. Ez most nagy erőfeszítést igényel, és fontos is. Azonkívül nem mindennapi dolog, hogy apának van ideje beszélgetni. Vigyáznia kell.
- Lehet - mondja Pu szomorúan. - Én mégis sokaknak azt kívánom, hogy haljanak meg, és legyen belőlük történelemből Emma néninek és Dagnak és...
- Az egészen más - szakítja félbe apa. - Nem gondolsz rá, hogy mit jelent a halál. Csak elragad a képzeleted, de nem kívánod komolyan, amit kívánsz.
- Ha néha arra gondolok, hogy anya meghal, akkor szomorú vagyok.
- Néha talán azt is kívánod, hogy apád meghaljon? Amikor nagyon dühös vagy, például?
- Apa mosolyog, a szája és a szeme is, hangjában nincs semmi fenyegetés. Ez tehát most *igazi* beszélgetés, gondolja Pu. Beszélgetni vagy „eszmét cserélni” Pu egyébként nagyanyával szokott néha esténként Upsalában, amikor a karácsonyi szünet

nála töltik. Anyának és apának soha nincs ideje beszélgetésre.

- Soha nem kívántam, hogy apa meghaljon - hazudja Pu ártatlan képpel.

Apa megveregeti Pu arcát, és továbbra is mosolyog.

- Ne haragudj rám, Pu, de néha olyan butaságokat tudsz kérdezni.

Pu egyetértően bólogat, és viszonozza apa mosolyát.

A vonat fékez, ami irdatlan zajjal jár, csikorog, zörög, csattog minden. Az erdő szétnyílik a hegygerinc alatt, s a meredek lejtőkön házak tűnnek fel. Apa megveregeti Pu térdét, megérkeztünk, vigyázz, ne felejtse itt a sapkáját, és hozd az én kalapomat is.

Avonat megáll Djurásban, ami nem állomás, csak megállóhely, aprócska bakterház, ahol az országút keresztezi a síneket, nincs váltó, nincs semafor, csak egy nyikorgó deszkaperon. A pályaőr, egy kövér asszony, kisántikál a házból, alig fér ki az ajtón. Ismerősként köszönti a lelkészt, és segít levenni a biciklit és a táskát. Rekkenő hőség van, valahol tehén bög a domboldalon. A mozdonyvezető kipillant fülkájéből, és könnyed karmozdulattal búcsút int apának és fiának. Az asszonyjelt ad, hogy minden rendben, és a vonat ereszkedni kezd a lejtőn Sifferbo felé, most nincs se füst, se gőz, se csattogás.

-Nem kér egy csésze kávé? - kérdezi a kövér asszony.

- Nem, köszönöm, Brogrenné asszony. Sietnünk kell.

- Restellem, hogy soha nem jutok el a templomba, de az Olsson kórházban van, úgyhogy én vagyok a szolgálatos hétköznapi és vasárnap is. A kisfiú nem kér egy kis szörpöt?

- Nem, köszönöm - mondja Pu udvariasan.

- Hát akkor jó utat kívánok.

- Köszönöm, Brogrenné asszony, és adja át üdvözetemet Olsson úrnak.

- Gondolja, tiszteletes úr, hogy Isten büntet minket?

- Miért büntetné magukat az Isten?

- Hát azért, mert az Olsson meg én bűnben élünk, ahogy a missziósok előljárója mondja. Itt járt a múlt hónapban, és leszidott minket, és másnap az Olsson belelépett egy rozsdás szögbe, amitől vérmérgezést kapott, és kórházba kellett vinni. Gondolja, tiszteletes úr, hogy ez Isten büntetése?

Apa mindkét kezével a bicikli kormányát fogja. Türelmetlenségét

mintha elfújták volna, nem néz a kövér asszonyra, aki mélyen és szomorúan felsóhajt. Töprengve nézi a lejtő alján kanyargó folyót, és a sötét víz tükrén megcsillanó napfényt. Aztán megfordul, és tekintetét az elszontyolodott asszonyra emeli.

- Nem - mondja apa határozott hangon. - Biztos vagyok benne, hogy Stromberg előljáró úr téved. Isten nem bünteti Brogrenné asszonyt és Olsson urat ezért a vétségért- ha ez vétség egyáltalán. Isten nem kicsinyes, csak sajnós eltűri, hogy az ostoba hívei korlátoltak és rosszindulatúak legyenek. De ha Brogrenné asszonyt ezek a gondolatok nem hagyják nyugodni, akkor beszéljen Olsson úrral. Én szívesen összeadom magukat, ha úgy döntenek. Csak írjanak nekem pár sort. Dufnásben nyaralok. De ezt maga úgyis tudja.

A kövér asszony bólogat és nagyokat nyel, e pillanatban nem bír semmit se mondani, csak bólogat, igen, beszélek Olssonnal, bemegyek hozzá a kórházba csütörtökön, amikor Leksandból megjön a váltás.

- Isten vele, Brogrenné asszony.

- Isten áldja, tiszteletes úr.

Pu némán fejet hajt, és felmászik a csomagtartóra, apa felteszi jobb lábát a hátsó kerékagynál kiálló rúdra, bal lábbal ellöki magát, és nyomni kezdi a pedált. Sebesen gurulnak a lejtőn a folyó felé. Pu erősen fogja apa kalapját, és kinyújtja a lábát, nehogy beleakadjon a kerékbe.

A messzeségből idehallatszik a tehervonat sípja, más hang nem is töri meg a nyári nap békéjét. A tehének és a kakukkfű erős szaga tölti be a levegőt. Csenevész rozsszál hajlik be az útra, és nekiütődik Pu csupasz lábszárának.

Pu érzi, hogy apa jókedvű, és maga is felderül. Apa fütyörészik, aztán dúdol valamit, végül énekelni kezd:

Ágas, lombos erdők,
dús rétek, legelők
zöld díszben pompáznak. Rózsák, szép violák
szirmaikat bontják Salamon királynak.

Apa fékez. Az út élesen jobbra kanyarodik, és felszíne hirtelen homokossá, süppedőssé válik: most aztán vigyáznunk kell, ha nem akarunk orra bukni! Ha imbolygok, csak kapaszkodj erősen. Add ide a kalapom, jobb is, ha a fejemen van, nem kapok

napszúrást. Pu mindkét kezével erősen kapaszkodik a csomagtartó hátsó rúdjaiba. Apa óvatosan hajt. Itt aztán tényleg vigyázni kell, jegyzi meg okoskodva Pu. Ha felborulunk, végünk.

Miután Pu és apja szerencsésen túljut a veszélyes szakaszon, tempósan haladnak tovább az enyhén lejtős, folyó menti úton. Surrog és pattog a kerék, szikrázik a sötét víztükör, méltóságteljesen úsznak a rönkök, a terelőgátaknál itt-ott összetorlódnak. A hegygerincek fölött a viharfelhők csíkja már néhány ujjnyival vastagabb. Apa egyenletesen nyomja a pedált, és dudorászik. Pu nem ismeri fel a dallamot, lehet, hogy nem is dallam. Apának most jókedve van, ez nyilvánvaló. De apával elmenni valahova mégis kockázatos vállalkozás. Soha nem lehet tudni, hogy végződik. Néha egész nap jó a kedve, de néha, nem tudni, miért, a tiszteletes urat megszállják a démonok, és ilyenkor hallgatag, szórakozott és ingerlékeny.

- Na, Pu, nem bántad meg, hogy eljöttél? - Apa abbahagyja a dudorászást, és megveregeti Pu fejét.

- Nem - hazudja Pu, és sajnálkozva gondol a vonatfára és a síneire, melyekből pályát akart építeni a budi és a lefűrészelt nyírfa között. A pálya végig lejtett volna, összekapcsolhatott volna egy egész sor személyvagont, és csak el kellett volna engedni őket, maguktól gurultak volna a váltókig. Az egész olyan lett volna, mint a djursholmi elektromos vasút.

A révnél már várakozik néhány kocsi a templomba igyekvő emberekkel, akik üdvözlik apát. Apa kalapot emelve fogadja az üdvözlést. Ott álldogál egy bórsapkát viselő, hajlott hátú vénember is egy csimbókos szőrű, piszkos tehénnel. Erős szaga van mindkettőnek, és nagy, kék legyek donganak körülöttük, ami láthatólag egyiküket sem zavarja. A part menti sekély vízben néhány mezítlábas fiú őgyeleg. A Djuptjárnhez tartanak úszni és sügért fogni.

A folyó fölött drótkötelek vannak kifeszítve. A kompot ezekhez a kötelekhez erősítették vaskarikákkal és a köteleken guruló, rozsdás kerekekkel. A komp férfi utasai kátrányozott fából készült fogószerszámokkal ragadják meg a köteleket, és így húzzák a lapos fenekű vízi járművet oda és vissza a sötéten hömpölygő, és ezen a helyen kimélyített folyón, melyben farönköket sodor magával a víz, s ezek időnként tompa csattanással a komp oldalához ütődnek.

Apa nyomban szóba elegyedik két nővel, akik az egyik bricskán ülnek: a fiatalabb helybeli népviseletben van, az idősebb gyászruhát visel, cserzett arca halottszürke. Némán ül, és májfoltos kezét nézi. A fiatalabb beszél erős, éneklő tájszólásban. Apa hallgatja, és bólogat: Igen? Szóval ilyen gyorsan? Nem is számítottak rá? Dehogy, hiszen egészséges volt, begyűjtötte a szénát, még a lövészversenyre is el akart menni. Igen, múltvasárnap történt. Amikor édesanya fölvitte neki a kávé, az ágyban feküdt oldalra fordított fellel és csukott szemmel. Édesanya azt hitte, újra elaludt. Pedig addigra már meghalt.

Pu kiül a komp elejére. Lehúzza szandálját, és lábát beelógatja a vízbe, amely még a nyár közepén is jéghideg, és erős sodrása van.

Amikor a komp elválik a parthoz kötözött ingatag tutajtól, apa magára hagyja a két nőt a bricskában, felkap egy fogót, beakasztja a kötélbe, és segít a férfiaknak áthúzni a kompot az úszó rönkök között a folyó túlsó partjára.

Pu még kijebb ül a komp szélére, és mélyebben lelógatja a lábát, hogy a víz hűsítse a viszkető szúnyogcsípéseket a térdhajlatában. Hirtelen valaki megragadja a vállát, hátrarántja, és lekever neki egy nagy pofont, majd még egyet. Apa őrjöng: Tudod, hogy ezt megtiltottam! Nem érted meg, hogy leránthat a víz a komp alá, és senki nem veszi észre, hogy eltűnsz? Még egy nagy pofon csattan az arcán, ez a harmadik. Pu nézi az apját, nem sír, itt nem, idegek előtt. Nem sír; de gyűlöl: átkozott vadbarom, ennek mindig verekednie kell, megölöm, ha hazaérünk, kitalálok neki valami kínhalált, irgalomért fog könnyörögni.

Dübögnek a rönkök, csobog a víz, perzsel a nap. Pu tűntetően félrehúzódik, ég a szeme, valami feszíti belülről a fejét. A bricskán ülő két nő látta a jelenetet, bólogatnak, suttognak, a fiatalabb magyaráz valamit. Pu nem hallja, mit mond, hátulról látja őket, a komp végében áll. Apa segít húzni a kompot, emelgeti a nehéz fogót, ő is dühös, látszik rajta. Zakóját leveszi, inge ujját feltűri a karján. Kalapját feltolja a feje búbjára.

Még egy visszatekintés a jövőbe.

- Mit rontottam el?

Apa az íróasztalánál ül, én a szoba közepén, a kopott bőrfotelben. Kinn az utcán tél van, erős, árnyéktalan, szürke fény, hó borítja a házak tetejét, és hó szállingózik a levegőben is. Apa

felém fordítja arcát, fejének sötét körvonalai élesen kirajzolódnak az ablak négyszögében. Nehezen veszem ki a vonásait, de hallom a hangját.

- Mit rontottam el?

Ugyanaz a kérdés másodszor is. Mit válaszoljak. Az íróasztalon anya egyik naplója fekszik.

- Kinyitottam anya másik fiókját, és abban is naplókat találtam. Képzeld el, Karin kilencszáztizenhárom márciusától kezdve - akkor házasodtunk össze - naplót írt. Minden áldott nap. Két nappal a halála előtt hagyta abba.

- Apa nem tudta, hogy anya naplót ír?

- Néha megkérdeztem, és akkor Karin azt mondta, hogy fel szokta írogatni, mi történik, de azt nem, hogy naplót...

Apa fejét csóválva belelapoz a barna kötésű, nyitott füzetbe:

minden áldott nap.

- Próbálok olvasni és megérteni, mármint technikailag. Anya nagyon apró betűkkel ír. Csak nagyítóval tudom olvasni.

Apa felmutatja a nagyítót, szinte bocsánatkérőleg: mikroszkopikus betűk, kódok, minden áldott nap.

-Anya kézírása egyébként szép volt, könnyen lehetett olvasni. De itt másképp ír. Es sok szót, meg neveket is, rövidít. És néha különféle kódszavakat használ, melyeket lehetetlen megérteni.

Apa nagyot sóhajt, és kinyújtja felém a füzetet. Felállok, és kezembe veszem. Ezerkilencszázhuszonhét. Anya kórházban fekszik, súlyos műtéten esik át, kiveszik a méhét és a petefészket. Három hónapig van benn. Aggódik a háztartás, a gyerekek miatt. Apa mindennap meglátogatja: „Nem kérhetem, hogy ne jöjjön, pedig nagyon fáraszt az aggodalmaskodása. Úgy tesz, mintha nekem lelkiismeret-furdalásom kellene hogy legyen azért, mert itt vagyok.”

Lassan olvasok, nagyítóval, aztán összecsukom a füzetet, és visszateszem az íróasztalra.

-Állandóan ezt olvasom. És lassan rájövök, hogy nem ismertem azt a nőt, akivel több mint ötven éven át együtt éltem.

Apa elfordítja fejét, és nézi a szállingózó havat és a fehér háztetőket. A Hedvig Eleonora-templom harangja halkán megkondul. Apa nyaka hosszú és vékony, haja ritkás. Nem tudok semmit, mondja.

- Karin kudarcról beszél. Egy élet kudarcáról. Érted te ezt? Itt azt

írja: „Valamelyik nap egy könyvben azt a kifejezést olvastam, hogy »egy élet kudarca«. Elállt a lélegzetem, és arra gondoltam, hogy igen, ez a helyes kifejezés, *egy élet kudarca.*”

- Anya néha nagyon drámaian fogalmazott- próbálkozom.

- És akkor én azt kérdezem magamtól - mondja apa lassan és szinte alig hallhatóan -, azt kérdezem magamtól, hogy mit rontottam el.

- De hát anya és apa csak beszéltek egymással?

- Hogyne. Persze. Beszélünk. Jobban mondva Karín beszélt. Hiszen én mit is mondhattam volna? Karínnak mindig rengeteg ötlete volt, hogy hogyan változtassuk meg az életünket. Azt akarta, hogy válaszoljak a kérdéseire, de mit válaszolhattam volna? Karín azt mondta, tunya vagyok. Nem a munkámban, hanem úgy általában. Érted, ugye?

Apa felém fordítja fejét, az erős háttérfény miatt nem látom az arcát, de a hangja kérlelő: adj nekem erre valami magyarázatot, mondj valamit, amibe megkapaszkodhatom.

- Múlt éjjel azt álmodtam, hogy Karínnal sétálok lent az utcán. Fogtuk egymás kezét, néha így sétáltunk. A járda széle mellett szakadék nyílt, melynek mélyén sötét, rezzenéstelen víztükör sötétlett. Karín hirtelen elengedte a kezem, és lezuhant a mélységbe.

- Néha azt képzem, hogy anya a közelemben van - mondom tétován. - Tudom, hogy ez valamiféle vágyakozás, semmi más, de mégis.

- Igen - mondja apa -, így van ez. Az ember csak akkor jön rá... nem, nem is tudom. Nem értem, nem látom tisztán. Mit rontottam el?

- Azt én honnan tudhatnám?

- Mintha én egészen más életet éltem volna, mint Karín. Soha nem vontam Istent felelősségre. Mindig úgy gondoltam, hogy az életem így alakult, és ezen én már nemigen tudok változtatni. Lehet, hogy olyan voltam, mint egy engedelmes kutya? Mint Pamacs?

Apa szomorúan mosolyog. Pamacs szelleme végigsurran a szőnyegen, orrát apa kezébe dugja, és bánatos szemmel nézi legkedvesebb gazdáját.

-Anya biztosan okosabb volt nálam. Sokat olvasott és világot látott és... Én inkább az érzéseimből és az eszméimből éltem. Bár

mostanra már semmim se maradt. Nem akarok panaszkodni, ne hidd, hogy panaszkodom, de ahogy olvasom anya naplóját, és megpróbálom megérteni...

- Gondolja, apa, hogy anya szerette volna, ha elolvassa a naplóját?

- Nem hiszem. Úgyszólván megállapodtunk benne, hogy én halok meg először. Tudod, már ahogy az ember az ilyesmit tréfásan elintézi. Hiszen mégiscsak én voltam inkább... de hát ez magától értetődött. És amikor kiderült, hogy rák van a nyelőcsövemben, a kérdés eldőlt, legalábbis számomra.

- Talán az volt a legrosszabb, hogy annyira féltünk.

- Féltetek?

Apa őszinte csodálkozással néz rám, mintha ezt a szót most hallaná először.

- Féltetek?

- Féltünk, hogy apa haragudni fog. Ez mindig olyan hirtelen jött, és néha nem értettük, hogy miért veszekszik és verekszik.

- Ezt most biztosan eltúlzod.

-Apa kérdezett, és én megpróbálok válaszolni.

- En nagyon is szelíd voltam.

-Nem. Féltünk apa dührohamaitól. És nemcsak mi, gyerekek.

- Azt akarod mondani, hogy anya...? Hogy Karín is...?

-Azt hiszem, anya is félt, de másképp. Mi megtanultunk kitérni, hazudni. Bár meg kell mondanom, kicsit zavarba ejtő, hogy most itt erről beszélgetünk... két idős úr. Kicsit komikus is.

- De anya igazán nem az az ember volt, aki hallgatni szokott.

- Anya közvetített és békített. Apa például mindig nagyon dühös volt Dagra. Emlékszem, hányszor megverte. A porolóval. A csupasz bőrét. Hogy felszakadt és vérzett. És anya nézte.

- Felrovd, hogy...

- Nem, nem rovak fel semmit. Hiszen már mondtam, hogy komikusnak tartom ezt a beszélgetést. De apa kérdezett, és én válaszolok. *Rettenetesen féltünk*, hogy drámaian fejezzem ki magam.

- Emlékszem, hogy Karín azt mondta...

- Mit mondott anya?

- Néha azt mondta, amikor dühös volt, hogy „szemellenzős” vagyok. Többször is leírta a naplójában: „Erik hajthatatlan. Erik olyan pap, aki semmit sem tud elnézni és megbocsátani. Erik nem

ismeri önmagát, nem tudja, mit csinál.”

Apa szemében kialszik a fény, magába roskadva ül az íróasztalnál. Az arcára teszi a kezét.

- De megkaptam érte a büntetést, nem gondolod?

- Büntetést?

- Szerinted nem elég büntetés az, hogy nap mint nap itt ülök az íróasztalnál, és anya naplóját olvasom? Néha még a prédikációimat is szidja.

Apa szarkasztikusan mosolyog: - Úgyhogy te meg a testvéreid elégedettek lehettek. Egyesek szerint már a földi élet is része a pokolnak. Mostanában hajlok arra, hogy magam is osszam ezt a nézetet. Nem, nem, nem. Már elmégy?

A komp csendesen kiköt, a víz átcsap a deszkapallón, a kocsik a partra gördülnek, ring alattuk a kikötő hídja. Apa elbúcsúzik a bricska utasaitól, anyától és lányától, a Djuptjárnhez induló fiúk fogják a horgászbotjukat, és odaköszönnek a szipogó Punak: biztosan észrevették a pofonokat, és látják azt is, hogy istentiszteletre megy Gránásba. A vénember a piszkos tehenével már a domboldalon bandukol.

-Na gyere, te tökfej! -Apa hangja barátságos. Pu elfordítja fejét, apa barátságos hangja sírásra csábítja. Apa közelebb jön, és megveregeti Pu hátát. - Értsd meg, hogy megijedtem, belefulladásra voltam a vízbe, és senki nem vette észre.

Még egyszer hátra vágja Put. Apa a derekához támasztott biciklivel a fia háta mögött áll.

A révész kezdi beteregni az új utasokat. Apa kinyújtja nagy kezét, és közben a biciklit a korlátnak támasztja. Aztán leül egy üres hordóra, és Put magához húzza.

- Megijedtem, érted? És aki megijed, az dühös lesz, ezt te is tudod. Túl nagyot ütöttem, mert egyszerűen nem volt időm a gondolkodásra. És ezt sajnálom. Többet kaptál, mint amit érdemeltél, és ezt nagyon bánom.

Apa kérdően néz Pura, most rajta a sor. Pu nem akar apára nézni, visszanyeli a sírást, a rohadt életbe, ha apa ilyen barátságos, rögtön vigyorogni szeretne, és azt mégse lehet, a fene egye meg. Így hát csak bólint: igen, igen, értem.

-Akkor menjünk - mondja apa, és gyengéden fenéken billenti Put. Elköszön a révésztől, és áttolja a biciklit a síkos pallón és a

pontonhídon. A sekély parti vízben apró keszegekből álló raj úszkál. Odébb rebbenek, mind egyszerre, a víz megcsillan felettük. Pu mezítláb lépked, szandálját apa felköti a hátsó csomagtartóra, és közben szorosabbra húzza a táskát tartó szíjat is.

A révtől meredeken emelkedik felfelé az út. Pu segít tolni a biciklit. A dombtetőn falként magasodik eléjük a hőség, nyílt terepre érnek, a keskeny, homokos út nyílegyenesen nyújtózik előttük nyugat felé. A finom homokot időnként fellebbenti a forgószél, de nem enyhíti a hőséget. Apa fekete nadrágját, melyet alul csipesz fog össze, belepí a por. Magas szárú, fekete cipője is szürke a portól.

Apa és Pu pontosan tíz órakor, harangszóra érkezik meg Gránäsba. Az árnyas templomkertben néhány fekete ruhás asszony sepreget, gereblyézik és öntözi a sírokon nyíló virágokat. A kőboltív alatt kellemesen hűvös a levegő. A kurátor, aki harangozott, bekíséri apát a sekrestyébe. Az egyik szekrényben lavórt és vizeskannát tartanak, valamint szappant és törülközőt; apa derékig levetkőzik, és megmosakszik. Aztán táskájából kiveszi a tiszta inget, a gallért, a keményített kézelőt és a talárt. A kurátor elteszi a mosdóeszközöket:

-Amikor a tiszteletes úr felmegy a szószékre, ne felejtse el megfordítani a homokórát, régi szokás ez ebben a templomban, azonkívül azt sem, hogy a halottakért a harangozás *előtt* szoktunk imádkozni, megvárom a tiszteletes úr ámenjét, és aztán húzni kezdem a nagyharangot, pár másodpercet várni kell majd, mert kicsit lassan kondul meg. A lelkészünk egyébként azt mondta, hogy benéz és üdvözlí a tiszteletes urat, de lehet, hogy kicsit elkésik, mert Utbybe kell mennie úrvacsorát osztani. De mindenképpen emlékeztetni akarja a tiszteletes urat, hogy az istentisztelet után kávézás lesz a lelkészházban. Most akkor talán elkérvém tiszteletes úrtól a zsoldárszámokat, és ketten a kislegénnyel fel is rakjuk őket. Tizenegy előtt tíz perccel meghúzó a kisharangot, és akkor bejónnek az emberek a templomba. Különben kinn álldogálnának templomkertben és beszélgetnének, amíg el nem kezdjük.

Apa két külön cédulára felírja az öt zsoldár számát, megjelölve a versszakok számát is, az egyik cédulát a kurátornak adja, a másik az orgonistáé. Az öreg kurátor int Punak, és megfogja a kezét. Apa

leül a szoba közepén álló nagy tölgyfa asztalhoz, és a gyöngybetűkkel leírt prédikációja fölé hajol. Most ne zavarjuk a tiszteletes urat, suttogja a kurátor, és Puval együtt kimegy a templomba. Ismered a számokat?, kérdezi, és kinyitja a fekete faliszekrényt, amelyben takaros rendben lógnak a rézszámok.

A kurátor a kis létrán áll, és sorolja a számokat Punak, aki elhozza őket a szekrényből, és feladogatja az öregúrnak, aki azután mindet felaggatja a két aranykeretes, fekete táblára a kórus két oldalán. Egyéb beszélgetésről ilyenkor szó sem lehet. A feladat fontos: egyetlen eltévesztett szám is katasztrófát okozhat.

A munka végeztével Pu kísétál a hűvös templomból a hőségbe, melyet csak a dús lombú, sötét kőrisfák enyhítenek kissé. A felhőtlen égbolt fehéren és mozdulatlanul borul a tájra. Dongók zümmögnek, szúnyog száll Pu karjára, tehén bög a kőfal mögött. Fekete, vasárnapi ruhába öltözött, templomba készülők emberek sétálgatnak a felgereblyézett úton, és halkán beszélgetnek. Pu lassan közelebb oldalog egy kis szögletes kőépülethez, amely a templomkert északi csücskében áll. A súlyos, kátrányozott ajtó résnyire nyitva van. Sehol senki. Pu tudja jól, miféle ház ez, mégsem bírja távol tartani magát tőle. Beoson, megáll az ajtóban, és körülnéz: kövezett padló, vastag falak, famennyezet, öles gerendák, alacsony, tejfehér ablakok. A helyiség végében egyszerű oltár fekete fakereszttel, ón gyertyatartókkal és nyitott bibliával. A jobb oldali, hosszabbik falon polcok. A polcokon négy, különböző nagyságú és megmunkálású koporsó. Középen ravatal. A ravatalon nyitott, fehér koporsó, fedele az ajtó mellett a falhoz van támasztva. A koporsóban fiatal nő fekszik. Arca beesett és szürke, csukott szeme körül karikák sötétlenek, orra hegyesen fölfelé mutat, álla alatt zsoltároskönyv van, a két szemén egy-egy ezüstpénz. Hosszú, sovány kezében zsoltároskönyvet, csipkés zsebkendőt és egy szál fehér szegfűt tart. Kókadt legyek sétálnak a fedetlen arcon és az ablak fehér tejüvegén. A hervadó virágok illata és valami édeskés szag szívódik be Pu orrába és bőrébe, és leng körülötte még órákon át. Pu sokáig áll odabent. Légy száll a szájára, ijedten elhessegeti.

Most hangok és lépések hallatszanak kintről. Két férfi lép be, sötét öltönyt és fehér nyakkendőt viselnek, kicsit odébb terelik Put, de egyébként nem törődnek vele. A koporsó fedelét kell felcsavarozniuk, és a virágokat összeszedniük. A koporsókat tartó

polcok előtt behúzzák a piszkos függönyt, az oltáron meggyújtják a gyertyákat. Az ajtót szélesre tárják, s a gyászolók gyülekezni kezdenek a rövid búcsúzásra az istentisztelet előtt.

-Á, szóval itt vagy, kicsi Pu - kiáltja a lelkészné, és integet. A lelkésznénék akkora hasa van, hogy valószínűleg könnyebben járna, ha külön kis kordén tolná maga előtt. Feszes, virágmintás ruhában van, arcán és napbarnított nyakán májfoltok virítanak. Kézen fogva vezeti a fiát. - Szervusz, kicsi Pu! Az előbb üdvözöltem apukádat. Azt mondta, hogy itt vagy valahol. Nos, ez itt az én fiam, pontosan egyidős veled. Te most múltál nyolcéves, ugye? Konradnak a jövő héten lesz a nyolcadik születésnapja. No, Konrad, köszönj szépen a kis Punak.

Konrad alacsonyabb Punál, de szélesebb a válla. Hasa kidomborodik, de nem úgy, ahogy a lelkésznénék. Haja lenszőke, szeme áttetszően kék, szempillája fehér. A két keze és a homloka piszkos, rózsaszín foltos gézzel van átkötve. Az egész gyerekek karbolszaga van. A két fiú különösebb lelkesedés nélkül üdvözli egymást. A lelkészné vidáman közli, hogy istentisztelet után Pu és Konrad elmehet játszani, kapnak majd szörpöt és pogácsát, nem kell ott maradniuk a kávézáson, túl hosszú volna az két ilyen vadócnak.

Mielőtt Pu felocsúdíthatna, megszólal a harang, a lelkészné megfogja a kezét, és a másik kezével Konradot vezetve beringatózik a templomba, és leül előre, a lelkészház tagjainak fenntartott padba. Pisilnem kell, suttogja Pu szégyenlősen, hát akkor siess, biztatja a lelkészné, és kiengedi Put, aki alig fér át a hatalmas has mellett. Átszalad a templom északi oldalára.

Miután könnyít magán, körülnéz. Ezen az oldalon csak néhány mohos, megdőlt sírkő áll. Pu tudja, hogy ennek mi az oka: az Utolsó ítélet észak felől fog érkezni, és bedönti a templom északi falát. Ezért erre az oldalra csak öngyilkosokat és bűnözőket szoktak temetni. Az ő feltámadásuk senkinek sem fontos. Az se baj, ha a templom fala rájuk dől, úgymint a pokolra kerülnek.

A beharangozás után az orgonán felhangzanak a bevezető zsoltár hangjai. Pu félszegen jön előre középen, a padok között. A kurátor kitárja a sekrestye ajtaját. Apa lép ki rajta talárban és fekete selyemköpenyben, amely járás közben lebeg a háta mögött. Pu reméli, hogy apa nem veszi őt észre, de ez hiú remény, apa mindent lát, most íme megpillantja Put is, és felhúzza a

szemöldökét, de ugyanakkor kicsit mosolyog is. Barátok vagyunk, gondolja Pu. Ez a nagy, fekete ruhás férfi valójában *az én apám*. Ezek az emberek itt mind - még ha nincsenek is túlságosan sokan - arra várnak, hogy apa szóljon hozzájuk, és talán arra is, hogy megpirongassa őket. Pu benyomakodik a padba, és leül a lelkészisé mellé.

Apa az oltárnál áll, háttal a gyülekezetnek, aztán megfordul, és énekelni kezd: Szent, szent, szent a seregeknek Ura, teljes mind a széles föld az ő dicsőségével.

Pu a fal és a lelkész terhes felesége közé szorulva félig-meddig bóbiskol. Nem zavartatja magát: az istentisztelet annyira unalmas, hogy az szinte felfoghatatlan. Körülnéz, és az tartja ébren, amit lát: az oltárképek, a festett üvegablakok, a freskók. Jézus és a latrok vérben, kínok között. A Jánosra támaszkodó Mária: „Ímhol a te fiad, ímhol a te anyád.” Mária Magdaléna, a bűnös asszony, vajon lefeküdt-e jézussal? A mennyezet nyugati bolthajtásában ül a Lovag, hajlott hátú, nyurga alak. Sakkozik a Halállal: már régóta követlek. A közelben a Halál elfűrészeli az Életfát, rémült bohóc ül a fa tetején, és tördeli a kezét: „Színészekre nincsenek kivételes szabályok?” A Halál vezeti a táncot a sötétség országába, kaszáját úgy tartja, mint valami zászlót, hosszú sorban táncol az egyszerű nép, leghátul a színész imbolyog. Ördögök táplálják a tüzet, bűnösök zuhannak fejjel lefelé a katlanba. Ádám és Éva felfedezi meztelenségét, Isten hatalmas szeme kiles a tiltott fa mögül, a Kígyó kárörvendően tekereg. A déli ablakon flagellánsok menete vonul, korbácsukat suhogtatják, és ordítanak büntől való félelmükben.

Pu egy pillanatra feltehetően elszenderedett, mert apa egyszer csak fenn áll a szószéken. A Krisztus megdicsőülésének napjára rendelt evangéliumi szöveget olvassa: „...és feleivé őket magokban egy magas hegyre. És elváltak előttük, és az ő orcája ragyog vala, mint a nap, ruhája pedig fehér 16n, mint a fényesség. És ímé megjelenik ő nékik Mózes és Illyés, akik beszélnek vala ő vele. Péter pedig megszólalván, monda jézusnak: Uram, jó nékünk itt lennünk. Ha akarod, építsünk itt három hajlékot, néked egyet, Mózesnek is egyet, Illyésnek is egyet. Mikor ő még beszél vala, ímé, fényes felhő borító be őket; és ímé, szózat lőn a felhőből, mondván: Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm: őt hallgassátok! És a tanítványok amint ezt hallók, arcra esének és

igen megrémülének. Jézus pedig hozzájuk menvén, illeté őket, és monda: Keljetek fel és ne féljetek.”

Pu képzeletének gyújtózsínórja lángot fog, és éles képet lobbant a szeme elé: a színhely a dufnási sziklaorom csúcsa, ahonnan látni az egész falut, a folyót, a síkságot és a dombokat. Pu egy kövön áll, nem is áll, lebeg néhány centiméterrel a kő felett, szandálja nem érinti a mohát. Apa hálóinge van rajta, ami a bokájáig ér, arca magától világít, mint egy izzólámpa. Háta mögött kerek, kékesfekete viharfelhő tornyosodik. Előtte Dag áll és a Frykholm fivérek. Ostobán és ijedten bámulnak rá. A viharfelhő szétnyílik, a nyílásból fény tör elő, és egy zengő hang, olyan, mint apa hangja, azt kiáltja: Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm: őt hallgassátok! Az ég megdördül, a fény kialszik, Dag és a Frykholm fivérek levetik magukat a földre, és kezükkel elfedik arcukat. Pu odamegy hozzájuk, és szelíden azt mondja: Keljetek fel és ne féljetek!

Az istentisztelet után kávézás következik a lelkeszházban, melyen megjelenik a kurátor is asztmás feleségével és a gránási kézimunkakör néhány tagja. Konrad és Pu külön gyerekasztalnál ül, ribizliszörp és pogácsa van előttük. A villogó műfogsort és erős szemüveget hordó lelkész a gyerekekhez fordul, és engedélyt ad nekik, hogy eltávozzanak az egyháziak köréből.

- Ekcémám van - világosítja fel Konrad a vendégét. - Ekcémás a kezem és a homlokom a hajam tövében, állandóan viszket, de főként nyáron.

Konrad kinyitja a gyerekszoba ajtaját, és kérdő tekintettel néz Pura: Na, ehhez mit szólsz?

A szoba kápolnának van berendezve. Az ablakokra színes selyempapír van ragasztva, az egyik oldalon oltár áll, rajta hétágú, réz gyertyatartó és nyitott biblia. Az oltár fölött a falon aranyozott keretben színes kép lóg, melyet valamelyik egyházi lapból vágtak ki. Középen különféle, ócska székek sorakoznak. Az egyik sarokban harmónium áll kottákkal és énekeskönyvekkel. A falakon bibliai tárgyú képek lógnak. Karbol és döglött legyek szaga tölti be a szobát.

- Na, mit szólsz? - kérdezi Konrad.

- Ki lehet nyitni az ablakot? Rohadt bűdös van.

- Nem lehet, mert akkor szétmegy a selyempapír. Mit csináljunk? Prédikáljak, vagy rendezzünk temetést? Van egy koporsóm a

ruháskamrában.

Konrad kinyitja a kamra ajtaját, amelyben a sok limlom között valóban ott hever egy fedeles, fehér gyerekkoporsó.

- Ne, inkább ne - mondja Pu udvariasan. - Nem akarok se istentiszteletet játszani, se temetést. Én ugyanis nem hiszek Istenben.

-Nem hiszel *Istenben*? Akkor te tiszta hülye vagy.

- Isten piszok, rohadt disznóisten, ha arra gondolok, hogy intézi itt a dolgokat. Te vagy a hülye.

-Azt mondtad, hülye vagyok?

- Aki hisz Istenben, az mind lökött, te is, az apám is, meg a többiek.

- Ilyet ne mondjál. Fogd be a szád.

- Fogd be te.

Pu és Konrad dulakodni kezdenek, aztán leköpi egymást. Konrad mellbe vágja Put. Pu ezt egy pofonnal viszonzozza, amitől Konrad fején félrecsúszik a kötés. Összeverekednek. Pu hamar belátja, hogy Konrad erősebb, és hagyja magát leteperni, de Konrad nem éri be ennyivel. Ráül Pura, és nem leköpi, hanem befröcsköli nyállal.

- Megadom magam - mondja Pu.

Dufnásban ez azt jelenti, hogy a győzelem el van ismerve, és a verekedésnek vége. De Gránásban nem érvényes ez a szabály. Konrad nem száll le róla, hanem csavargatni kezdi a karját: Valld be, hogy hiszel Istenben, mondja.

- Ez fáj! - vinnyogja Pu. - Eressz el! Eressz!

Konrad nem ereszti el a karját: - Valld be, hogy hiszel Istenben.

- Nem.

- Valld be.

- Nem.

- Addig csavarom a karod, amíg be nem vallod.

-Jaj! Jaj! Rohadj meg!

- Valld be.

-Jaj! Bevallom!

- Esküdj a keresztre, hogy hiszel Istenben.

- Esküszöm a keresztre, hogy hiszek Istenben.

Konrad nyomban feláll, megigazítja fején a kötetést, és hevesen vakarózni kezd. Pu felül, vérzik az orra, bár nem nagyon, csak néhány csepp hullik ki belőle.

- Egyébként tudományosan be van bizonyítva, hogy Isten létezik
 - magyarázza tudálékosan Konrad. - Egy orosz ürge, akit Einsteinnek hívnak, látta Isten arcát a matematikai képleteiben. Na erre mit mondsz?

De Pu inkább nem válaszol. Úgy dönt, hogy ellenfelét megvető hallgatással sújtja. A vizálykodó felek mogorván behúzódnak a szoba két, távoli sarkába. Pu talál egy *Alleys Familjé Journabt*, és belemélyed a *Willy és Dick a dzsungelban* című képregénybe. Konrad vakarózik, orrát túrja, s amit kibányászik, a szájába dugja.

A búcsúzkodás a megkönnyebbülésből fakadó szívélyesség jegyében zajlik, ami az unalmas együttléteket szokta követni. Feldereng a szabadulí5, és a serkenő jókedv a szív legparányibb ereiben is felpezsdíti a vért. Apa a legnyájasabb modorában mindenkivel kezét fog. A lelkész tartja a biciklit, felesége segít felkötözni a táskát. Köszönjük a szép és épületes prédikációt! Köszönöm a finom kávét és a kellemes együttlétet. Nézzenek be hozzánk egyszer Dufnásba, Karin is meg én is nagyon örülnék neki! Nem maradnának mégis vacsorára? Zivatar közeledik. Nem, köszönjük, megígértük, hogy négyre hazaérünk, és el kell kapnunk Djurásban a vonatot. Na és a vihar? Ilyen szárazság után, mindig nagy égiháború szokott lenni! Egy kis zápor csak jól lehütene. Nem vagyunk cukorból, ugye, Pu? Mi?, kérdezi Pu tátott szájjal, nem figyelt oda, azon töri a fejét, hogyan vághatna vissza Konradnak, de semmi nem jut eszébe. Hát akkor indulunk is. Isten velük. Isten velük. Köszönj el Putól, nógatja a lelkészisé savanyú képpel álldogáló fiát. Szevasz, mondja Konrad. Ha azt hiszed, hogy van Isten, akkor hülye állat vagy, suttogja Pu, és gyorsan felmászik az első csomagtartóra.

Elindulnak a lelkészház bekötőútján. A lelkész és a felesége integet. Az asszony megragadja Konrad jobb karját, és kényszeríti, hogy ő is integessen. Apa felemeli a kezét, de nem fordul hátra. Füttyörészik, Pu kinyújtja a lábát, jó iramban haladnak az enyhén lejtős úton.

-Most veszünk egy üveg limonádét a boltban, aztán megfürdünk a Svartsjöben, és megesszük az elemózsiánkat. Biztosan éhes vagy már, ugye?

- Vigyáztam, hogy ne egyek sokat abból az ócska pogácsából - mondja Pu. - Végig a limonádéra meg az útravalónkra gondoltam.

-Jól tetted. -Apa megveregeti fia vászonkalapos fejét.

A bolt egy roskatag emeletes házban van. Falán táblák hirdetik a Vita Björn mosóport (dolgozik, amíg ön alszik), az Augustsson féle mentolos cukorkát, a Csodakakaót (eszelősen bámuló szempár), a *Vidám Lapok* című újságot (műfogas, vigyorgó öregember), és természetesen a Kobold fogpasztát és a Pommac nevű szénsavas limonádét.

Apa bekopog a csukott, üvegezett ajtón. Az üveg mögött, a lehúzott fehér rolettára ki van írva, hogy „zárva”. Némi várakozás után csoszogó lépések hallatszanak belülről, a roletta felszalad, s az üveg mögött megjelenik a Notre-Dame toronyőrének torz arca. Az ijesztő külsejű ember felismeri apát, ráncai szívélyes mosolyba gyűrődnek, a kulcs elfordul a zárban, és az ajtó kitárul.

A szokásos üdvözlések után a boltos imbolygó, bicegő járással eltűnik a pult mögött, és kinyitja a jégládát, amely a raktárban áll. Kivesz két üveg párás limonádét, és felteszi őket a pultra. Apa megkérdezi, hogy van. A boltos ritkás szakállát húzkodva kijelenti, hogy vihar közeledik, ő ezt már napok óta érzi. Tudja, tiszteletes úr, a hátamnak ez az egyetlen előnye: jelzi, hogy milyen idő lesz.

Sebhelyes kezével a pultra támaszkodik, körmei görbék és sötétsárgák. A sózott hering, a fűszerek és a bőrök erős kipárolgása ellenére a boltos szájszaga fuvolafutamként válik ki a bolti szagok zengő kórusából.

- Nem kér a kisfiú egy pár szem cukorkát? - érdekli a boltos.

- Nem is tudom - mondja apa, és Pura néz. -Az édesanya nem engedi, hogy édességet egyen, mert árt a fogának. Talán pár szemet azért mégis.

A boltos megemeli zsírfoltos sapkáját, és körbelendíti: Kéremalással. Leveszi a polcról a színes cukorkákat tartalmazó üveghengert, és barna csomagolópapírból ügyes kis tölcsért formál. Az üveget Pu elé tartja, és felnyitja a tetejét. Tessék, szedje tele a zacskót, fiatalúr. Ennyi elég lesz, köszönjük, mondja apa. Még sok is. Mennyivel tartozom? Ötven óra lesz a Pommac, tiszteletes úr. A cukorka ráadás. Apa előhúzza nagy bukszáját, és letesz két huszonöt órész a pultra.

- Most jól fog esni a mártózás - mondja apa, és lekanyarodik az országútról a Svartsjö felé. A keskeny, kanyargós ösvény legelőn vezet át, ahol bögölyök és legyek felhőjében néhány tehén szunyókál. Majd meredeken lejtve egy sűrű erdőt szel keresztül, míg végül beletorkollik a keskeny, homokos, tóparti fövénybe. A

Svartsjö kerek kis tavacska, s ahogy a neve is jelzi, valóban fekete. Partján a páfrány és a száradó nád kesernyés illata terjeng.

Apa és Pu levetkőzik, apa háttal veti magát a jéghidegvízbe, prüszkölve csapkod a karjával, aztán megfordul, és erőteljes csapásokkal úszik tovább. Pu óvatosabban megy be: egy ilyen tónak, mint a Svartsjö soha nem lehet tudni, mi van a mélyén. A sok ezer méteres mélységben biztosan szem nélküli őslények, nyálkás bőrű szörnyek, kígyószerű hüllők élnek, s mindnek hegyes fogai vannak. Meg ott rakódnak le az évezredek alatt a tóba fulladt állatok és emberek csontvázai is. Pu úszik néhány tempót a tiszta, enyhén barnás színű vízben, aztán lemerül a felszín alá, nem látja a tó fenekét, nem lát semmit, csak sötétséget, a vízben nincsenek növények, nincsenek kis keszegek vagy sügérek, nincs semmi.

Ülnek a parton, és szárítkoznak. A nyírfák és kőrisek árnyéka szinte egyáltalán nem enyhíti a hőséget, zümmögő legyek gyűrűje lebeg a fejük fölött. Apának hegyes válla, domború mellkasa, hosszú, erős lába és nagy, szinte szőrtelen nemi szerve van. Izmos karján a fehér bőrt barna foltok pettyezik. Pu úgy ül apja két térdje között, ahogy Jézus lóg a kereszten Isten térdje között a régi szárnyas oltárokon. Apa talál néhány nyurga, sárga virágot, melyen piros foltok vannak. Az egyik virágfürtöt óvatosan szétszedi.

- Ennek a virágnak jogaras kakastaréj a neve: *Pedicularis Sceptum Carolinum*, és errefelé délen nagyon ritkán fordul elő, azt hiszem, elviszek belőle néhányat a gyűjteményembe, és lepréselem, bár nem, azt hiszem, ez most nem fog menni. Nem akarom betenni a táskámba, mert megfogná a színe a ruhákat.

Apa kipiszkál egy kis magot a virág belsejéből. Szájába veszi, és elgondolkozva rágcsálja.

- Ha az ember megeszi a kakastaréj magját, elszédül tőle, és minden átmenet nélkül idegen nyelven kezd beszélni. Persze ez csak mese.

Apa óvatosan leteszi a földre a megvizsgált virágot.

Az ég beborul, a víz elsötétedik, hirtelen acélszűrtre felhő tornyosodik a völgy fölé. Néhány darázs lecsap a limonádés üvegekre és a maradék szendvicsekre. A sima víztükroön egyszer csak megszámlálhatatlan kis gyűrű jelenik meg, majd ugyanilyen

gyorsan el is tűnik. Messziről elnyújtott dörgés hallatszik. A légmozgás megszűnik.

- Mindjárt nyakunkban az eső - mondja apa csillogó szemmel.

-Talán most jobb, ha elindulunk.

Amikor Pu és apa végre kijutnak az erdőből a síkságra, a messzire nyújtózó földek közé, a felhőfalban függőlegesen cikázó villámokat látnak, s a dörrenéseket hol közeleink, hol távolodónak hallják. Súlyos vízcseppek hullnak az égből, és mintát rajzolnak az út porába. Apa láthatólag egyáltalán nem aggódik. Valami régi slágert fütyörészik, és egyenletesen nyomja a pedált. Tempósan haladnak.

- Bárcsak így járhatnánk be az egész földet, apa meg én - mondja Pu. Apa nevet, leveszi a kalapját,

és átadja Punak, hogy tartsa ő. Punak és apának jó kedve van. Szembeszállnak a világgal, nem félnek a vihartól.

- Én is vasárnapi gyerek vagyok - mondja apa hirtelen.

Az elhagyott falu melletti kaptatón utoléri őket a jégeső. Süvítő szél támad, a fekete felhőket villámok szabdalják, fülsiketítő erővel folyamatosan dörög az ég. A súlyos esőcseppek kövér jéggolyókká változnak. Apa és Pu futva menekül be a legközelebbi elhagyott tanyára. Behúzódnak egy dűledező kocsiszínbe, melyben néhány rozzant szekér és egy homkfutó áll felhajtott rudakkal. A rogyant tető résein mindenütt ömlik be a víz. Csak az egykori szénapadlás alatt lelnek száraz és biztonságos menedéket.

Leülnek egy leszakadt gerendára, és bámulnak ki a nyitott ajtón. A domboldalon hatalmas nyírfa áll. Kétszer is belecsap a villám, sűrű füst száll fel a törzséből, lombja rázkódik és vonaglik, mintha fájdalom kínozná, a mennydörgéstől megremeg a föld. Pu befogja fülét, és szorosan apa térdéhez húzódik. Apa nadrágja nedvesen párolog, haja és arca is vizes, karjával törülgeti magát.

- Félsz? - kérdezi apa.

- Mi van, ha ez az Utolsó Ítélet? - mondja Pu hirtelen, és apa felé fordítja sápadt arcát.

- Mit tudsz te az Utolsó Ítéletről? -Apa nevet.

- Az angyalok megfújják trombitáikat, és egy csillag, amelyiknek Öröm a neve, beleesik a tengerbe, és a tenger vize vérré változik.

- Ha ez az Utolsó ítélet, kicsi fiam, akkor legalább jó, hogy együtt vagyunk. Ugye?

-Azt hiszem, pisilnem kell-mondja Pu. Vacogva feltápászkodik, és beáll egy deszkafal mögé. Hátulról látja apát. Apa előveszi pipáját, megtömi, és rágyújt.

A levegő hirtelen lehűl, hűvös és erős szél támad. Amikor Pu visszatér, apa leveszi kabátját, és beburkolja vele fiát.

Utolsó visszapillantás a jövőbe.

1970. március 22-t írunk. Apa haldoklik. Öntudatlanságából egy-egy pillanatra felriad. Ágya lábánál állok, Edit nővér föléje hajol. Vékony kendővel letakart éjjeli lámpa világít. Az éjjeliszekrényen szaporán ketyeg apa órája. Mellette a tálcán ásványvizes üveg áll és pohár, szívószállal. Apa csontos, beesett arca a Halál arca.

-A professzor úr azt mondja, hogy édesapád nincs magánál, de ez nem igaz. Fogom a kezét, és beszélek hozzá, és érzem, hogy időnként gyengén megszorítja a kezem. Hallja és érti, amit mondok neki.

Apa kinyitja szemét, Editre néz, felismeri, és kicsit elfordítja fejét. Edit inni ad neki. Itt van a fiad, mondja Edit halkán, de nyomatékosan.

Előremegyek az ágy fejéhez, apa felém fordítja fejét. Arca árnyékban van, de jól látom fénylő, tiszta tekintetét. Nagy erőfeszítéssel felemeli kezét, és nyúl a kezem után. Pár másodpercnyi hallgatás után beszélni kezd, először csak az ajka mozog, aztán lassan megjön a hangja, de nem értem, mit mond. Akadozva, dadogva beszél, tiszta tekintetét nem veszi le rólam.

- Mit mond? - kérdezem Edit nővért. - Nem értem.

-Apád megáld téged. Nem hallod? ... és adjon neked békét... a Szentlélek nevében...

Ez váratlanul zuhan rám, nem tudok védekezni. Apa lehunyja szemét, az erőfeszítéstől kimerülten visszasüllyed öntudatlan_árlába. Kihúszom kezéből a kezemet, és kimegyek az ebédlőbe. A szoba sötét, és ezért gyerekkorom ebédlőjére emlékeztet, látom a három ablakot, a súlyos, zöld függönyöket, a sötétre pácolt ebédlőasztalt, az ódivatú, terebélyes tálalót, a tompán fénylő edényeket, a sötét tónusú, aranykeretes festményeket, a magas támlájú, kényelmetlen székeket. Állok az asztal végénél, száraz szemmel, rémülten. Edit nővér kinyitja az ajtót: Zavarok? Nem, nem. Ne gyújts lámpát. jól van így.

Edit nővér az ablakhoz megy, és kinéz a csendes, havas utcára,

összefonja karját, arca nyugodt. Aztán felém fordul:

- Miért vagy ilyen rémült?

- Rémült? Nem érzek semmit. Csak egy kis részvétet, kis gyengédséget, kis ijedtséget a haláltól, semmi mást. Mégiscsak az apám!

- Nehéz bármit is érezni egy ilyen helyzetben. Ez bárkivel előfordulhat.

- Nem úgy értem. Nézem, és arra gondolok, hogy felejtenem kellene, de nem felejték. Meg kellene bocsátanom neki, de nem bocsátok meg semmit. Legalább valami kis ragaszkodásfélét kellene éreznem, de semmi ilyesmit nem bírok kicsiholni magamból. *Idegen* ember. Soha nem fog hiányozni. Az anyám hiányzik. Mindennap érzem a hiányát. Apámat már elfelejtettem. Nem azt az embert, aki odabenn haldoklik, mert őt egyáltalán nem ismerem, hanem azt, aki szerepet játszott az életemben. Ő már nincs, ő már el van felejtve. Ez egyébként nem igaz. Csak *szeretném*, ha el tudnám felejteni.

- Vissza kell mennem. Bejössz?

- Nem.

- Isten veled, és vigyázz magadra.

- Szeretném, ha nem így éreznék.

- Nem parancsolhatsz az érzéseidnek. - Nem szabad...

-...haragudnom, tudom. Neked pedig meg kell értened, hogy Erika legkedvesebb barátom, gyerek korom óta. Nekem ő egészen más ember, mint neked. Én nem ismerem azt az embert, akiről beszélsz.

Edit kissé elmosolyodik, és biccent. Ott maradok a sötéten fénylő ebédlőasztal mellett. Hallom Edit hangját a csukott ajtó mögött.

Ehhez szeretnék egy megjegyzést fűzni, ami nem tartozik szorosán a történethez, hiszen a fenti jelenet több mint húsz évvel ezelőtt zajlott. Apámhoz fűződő viszonyom szinte észrevétlenül megváltozott. Mélyen felkavaró meghatottsággal tudtam csak felidézni tekintetét, amint felküzdte magát az árnyak birodalmából, és Isten áldását kéri fiára. Kutatni kezdtem szüleim életét, apám gyerekkorát és ifjúságának éveit, és megható erőfeszítések és megalázó kudarcok körforgását láttam. És láttam megfontoltságot, gyengédséget és mély tanácstalanságot is. És egy nap már láttam a mosolyát is, a kék szemét, a barátságos és bizalomteljes tekintetét. Láttam apát öregen, megnyomorodva, özvegysége

önkéntes magányában: Ne sajnálkozz, kérlek, ne pazarold rám az idődet, van fontosabb dolgod is. Ne törődj velem.

Kérlek. Jól vagyok. Minden tekintetben. Köszönöm, igazán kedves tőled, de inkább maradok, csak zavarnék mindenkit az asztalnál az ügyefogyott kezemmel.

Kedvesen távolságtartó, ápolt, tiszta arca simára van borotválva, feje kicsit remeg, néz rám, és tekintetében nincs kapaszkodás vagy önsajnálát. Kinyújtom neki a kezem, és kérem a bocsánatát, *most*, ma, ebben a pillanatban.

Apa leveszi kabátját, és bebugyolálja vele Put. A kabát kissé nedves, de még őrzi apa testének melegét. Pu már nem fázik.

- Na, fázol még?

-Nem. Ez jó meleg.

A táj az esőfüggöny mögött a semmibe vész. A jégeső elállt, de a kerek jégdarabok még ott fehérlenek a földön. A kocsisín előtt tó keletkezik, melyből kis patak kezd csordogálni az építmény kőlabazata alá. Hamarosan körbeveszi őket a víz. Mintha véget nem érő alkonyat volna, borongós, szürke fény tölti be a tájat. A mennydörgés távolodik, és tompábban szól, de még mindig kitartóan és félelmetesen. Az áradatszerű eső dús permetté változik.

Apa és Pu felkerekedik. Az út helyenként patakmederré alakult, nehezen lehet rajta biciklizni. Az első kerék hirtelen félreecsúszik. Pu felrántja a lábát, és kirepül egy füves lejtőre. Apa ott marad az úton. Pu gyorsan felpattan, de apa mozdulatlanul fekszik, egyik lába a bicikli alatt van, feje előrebecsuklik. Pu rádöbben, hogy apa meghalt.

Egy pillanat múlva apa felemeli a fejét, és megkérdezi Put, hogy megütötte-e magát. Pu azt mondja, hogy kicsit vizes lett, mivel pocsolóba esett, és mint egy bohóc megrázza a kabát hosszú ujjait. Apa derűsen és barátságosan nevet, kikászálódik a bicikli alól, és feláll. Kiderül, hogy a hátsó gumi kilyukadt. Újra elneveti magát, és a fejét csóválja, most aztán mehetünk szépen gyalog, kicsikém.

Negyedmérföldnyire vannak az állomástól. Apa és Pu piszkos, vizes és saras. Apa arca megkarcolódott. Most már hideg az eső, és kitartóan esik. Apa tolja a megrokkant biciklit, Pu segít neki.

Färö, 1990. augusztus 1.